
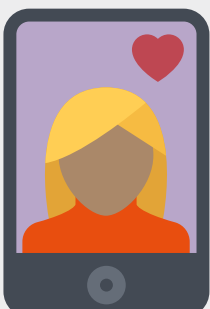

Lupp 2022

Lokal uppföljning av ungdomspolitiken

Gävle kommun

ENKÄTFABRIKEN

Gävle kommun

“Lyssna på vad de unga vill och inte vad vuxna tror att de unga vill, ta de ungas förslag på allvar”

– Kille, gymnasiet

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Bakgrund och syfte	6
A. Bakgrundsfrågor	8
B. Fritid	12
C. Skola	23
D. Politik och samhälle	35
E. Trygghet	51
F. Hälsa	63
G. Arbete	81
H. Framtid	85
Referenslista	96

**Innehållet i rapporten
är färgkodat!**

Sammanfattning

Att ha kunskap om unga och deras livsvillkor är en viktig förutsättning för kommunernas arbete i alla förvaltningar och områden. Både barnkonventionen som nu är lag och Sveriges ungdomspolitik betonar vikten av att alla beslut som tas, som på något sätt rör barn och unga, alltid ska utgå från ett barn- och ungdomsperspektiv. I Sverige beslutade riksdagen år 2014 om en ny ungdomspolitik. Sveriges ungdomspolitiska mål är att alla ungdomar (mellan 13 och 25 år) ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Alla beslut som tas och insatser som genomförs rörande unga ska utgå från dessa mål. I det ungdomspolitiska handlingsprogrammet togs även tre prioriterade områden fram: ungdomars inflytande, egen försörjning och psykisk hälsa. En viss modifiering har gjorts sedan dess, och de nuvarande prioriterade områdena är: ungas etablering i arbets- och samhällslivet, ungas makt och delaktighet samt ungas fritid, organisering och välmående.

Vi rekommenderar att man läser hela rapporten för att få en mer heltäckande bild av ungdomarnas livsvillkor i Gävle kommun. Några sammanfattade reflektioner presenteras dock här.

Fritiden i Gävle kommun

En majoritet av ungdomarna i Gävle är nöjda med sin fritid. Högstadietkillarna är mest nöjda, och gymnasietjejerna minst nöjda. Nöjdheten med fritiden har ökat något sedan år 2016, både bland killar och bland tjejer. Killar är fortsatt mer nöjda med sin fritid än vad tjejer är. Killar är även mer nöjda än tjejer med utbudet av fritidsaktiviteter.

Det finns även vissa könsskillnader när det kommer till vad unga gör på fritiden. Skillnaden är störst vad gäller andelen som spelar data-, tv- eller onlinespel minst en gång i veckan. Detta gör killar i klart högre grad än tjejer. Andelen tjejer som spelar har dock ökat över tid. I övrigt ser vi bland annat att killar tränar/idrottar minst en gång i veckan i högre grad än tjejer, medan tjejer läser i högre grad än killar. Jämfört med år 2016 syns en minskning av andelen unga som läser.

Inflytande i skolan och kommunen

En hög andel av ungdomarna vill vara med och bestämma om olika saker i skolan. Andelen som anser att de får vara med och bestämma är lägre. En tydlig ökning syns dock sedan år 2016 avseende andelen som upplever att de får vara med och bestämma om skolans regler. Detta gäller både i högstadiet och gymnasiet.

Det framgår också att 23-26 % av högstadieungdomarna och 30-36 % av gymnasieungdomarna vill påverka i frågor som rör kommunen. Tjejer vill påverka i något högre grad än killar. Andelen som svarar att de vill påverka i kommunen har minskat över tid, både bland tjejer och bland killar. Vad gäller synen på möjligheterna att påverka är det en relativt låg andel, 15-19 % av högstadieungdomarna och 14-21 % av gymnasieungdomarna, som svarar att de har mycket eller ganska stora möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen. Killar ser något mer positivt på sina möjligheter än tjejer.

Genom sambandsanalyser framgår bland annat att de unga som ser negativt på sina möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen vill vara med och påverka i högre grad än övriga ungdomar. Eftersom flertalet unga trots en pessimistisk syn på sina möjligheter att påverka i kommunen uttrycker en vilja att göra det kan det vara viktigt att arbeta för att fler ska veta vilka möjligheter som finns samt att stärka tilltron hos unga.

Trygghet i skolan och kommunen

Den upplevda tryggheten på olika platser i kommunen bland ungdomarna i Gävle är hög, och på liknande nivåer som tidigare år. Tjejer känner sig dock mindre trygga än killar i kollektivtrafiken och på stan/i centrum.

Ungdomarna fick även ta ställning till huruvida rasism, våld, mobbning eller sexuella trakasserier är problem som förekommer på skolan. Det framgår att de olika problemen förekommer i högre utsträckning på högstadiet än gymnasiet i Gävle. Andelen som svarar att problemen förekommer i högstadiet har även ökat över tid. Tydligast är ökningen av andelen högstadieungdomar som uppger att mobbning förekommer på deras skola. Det framgår också att en relativt hög andel av högstadietjejeerna, 20 %, svarar att de utsatts för mobbning enstaka gånger eller under en längre period under de senaste sex månaderna. Andelen tjejer totalt sett som utsatts för mobbning har dock minskat över tid.

Genom sambandsanalyser framgår även att utsatthet för mobbning samvarierar med bland annat hälsa och trivsel i skolan. Att fortsatt arbeta för att motverka mobbning kan därmed vara viktigt av flera olika anledningar.

Stora skillnader i hälsa mellan kön

Liksom tidigare år framgår det i årets resultat att det finns stora könsskillnader vad gäller ungas hälsa. Vad som framgår är att tjejer mår sämre än killar. Andelen tjejer som mår bra har även minskat över tid, medan killar mår ungefär lika bra som tidigare. Även regelbundna psykiska och somatiska besvär är mer förekommande bland tjejer än bland killar. Vad gäller stress är det en stor andel tjejer, 52 % av högstadietjejeerna och 61 % av gymnasietjejeerna, som uppger att de känner sig stressade flera gånger i veckan eller i stort sett varje dag. Motsvarande andel bland killarna är betydligt lägre.

Även på detta område har sambandsanalyser gjorts. Vad som framgår är bland annat att hälsa samvarierar med trivsel i skolan och ungas fritidssituation. Därutöver syns skillnader i ungas hälsa utifrån ekonomiska förutsättningar.

Vi ser också i avsnittet att en andel om 70-85 % av högstadieungdomarna och 49-70 % av gymnasieungdomarna i Gävle svarar att de tränar flera gånger i veckan eller oftare. Andelen är högst bland killar i högstadiet och lägst bland tjejer i gymnasiet.

Bakgrund och syfte

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors Lupp-undersökning har år 2022 genomförts i Gävle kommun på högstadiet i årskurs 8 samt på gymnasiet i årskurs 2. Undersökningen genomfördes under hösten 2022 och insamlingen gjordes genom en webbenkät på skolorna. Insamlingen har skötts av kommunen och analys samt sammanställning har gjorts av Enkätfabriken på uppdrag av Gävle kommun.

Lupp står för lokal uppföljning av ungdomspolitiken och startades av MUCF år 2001. Lupp är en enkät som ska ge kommuner, stadsdelar eller regioner kunskap om ungas situation. MUCF erbjuder enkäten för att stötta kommuner i utvecklingen av ungdomspolitiken. Meningen är att beslut som berör unga i kommuner ska bygga på aktuell kunskap om ungas situation, erfarenheter och åsikter. Lupp-enkäten erbjuds inom tre åldersgrupper: högstadiet 13-16 år, gymnasiet 16-19 år och unga vuxna 19-25 år.

Svarsfrekvens

Totalt har 590 elever av 1222 på högstadiet i årskurs 8 svarat på undersökningen. Svarsfrekvensen på högstadiet är således 48 %. På gymnasiet i årskurs 2 har 511 elever svarat på enkäten, utav totalt 1226 elever. Detta ger en svarsfrekvens om 42 %. Observera dock att siffrorna från de fristående gymnasieskolorna har en viss osäkerhet.

Svarsfrekvensen är 48% på högstadiet och 42% på gymnasiet

I den här typen av skolundersökningar beror bortfallet ofta på att hela klasser inte har haft möjlighet att delta i enkäten eller att elever varit sjuka.

Högstadieskolorna i Gävle som deltog var: Prolympia Gävle, Tranmursskolan (GKS), Sofiedalsskolan, Stigslunds skola, Lillhagsskolan, Bergby centralskola, Stora Sätterskolan, Kunskapsskolan Gävle och Vallbacksskolan. Därutöver svarar enstaka elever att de går på Nynässkolan, Magelungen samt Internationella engelska skolan (IES). Gymnasieskolorna som deltog var: Vasaskolan, NTI Vetenskapsgymnasiet, Drottning Blankas Gymnasieskola, Borgarskolan och Polhemsskolan.

Bortfallsanalys

För vissa frågor finns det internt bortfall, det vill säga att ungdomar på grund av olika anledningar valt att inte besvara en viss fråga i enkäten. Det rör sig oftast om några få procent, men varierar något mellan frågorna. Det kan exempelvis bero på att elever bedömt en fråga som irrelevant eller att det har rört sig om känsliga frågor. Detta är dock vanligt förekommande i undersökningar likt denna.

Analys

Enkätfabriken har analyserat och sammanställt resultaten för att i denna rapport ge en bild av ungdomarnas upplevelser. Rapporten innefattar först och främst statistik uppdelat på ålder samt kön. Jämförelser, inte bara för kön utan även med avseende på andra faktorer, möjliggör en större förståelse för huruvida alla ungdomar har lika

villkor och möjligheter i samhället. Denna kunskap är viktig för att kunna arbeta vidare med förändring och för att anpassa insatserna. Observera att nedbrytningar endast redovisas om minst 10 personer har svarat i den aktuella gruppen.

Jämförelser görs även över tid med Lupp-resultatet i Gävle från år 2016 och år 2019 då undersökningen genomfördes i kommunen. Dessa jämförelser görs i utvalda frågor. Observera dock att jämförelserna mot år 2019 bör tolkas med försiktighet på grund av ett lågt deltagande. I högstadiet inkom totalt 198 svar år 2019, till största del från elever på Lillhagsskolan, Sofiedalsskolan, Stigslunds skola och Nynässkolan. Bland ungdomar i gymnasieåldern inkom totalt 103 svar, till största del från elever på Borgarskolan. Därutöver inkom även 20 svar från ungdomar inom KAA (kommunalt aktivitetsansvar).

Rapporten innehåller även fördjupad analys i form av sambandsanalyser. Vad som är viktigt att tänka på är att en sambandsanalys inte säger något om orsaksförhållandet, det vill säga att vi kan inte se vad som orsakar vad. Denna form av analys visar endast hur variabler eller frågor samvarierar.

I enkäten finns en fråga om respondenternas könsidentitet. Utöver alternativen kille och tjej fanns även alternativet "annan könsidentitet". Att vi endast redovisar skillnader mellan de som identifierar sig som killar eller tjejer beror på att de som svarat "annan könsidentitet" är väldigt få till antalet.

Läsanvisningar

Rapporten är indelad tematiskt i de områden som finns i Lupp-enkäten: A. Bakgrundsfrågor, B. Fritid, C. Skola, D. Politik och samhälle E. Trygghet, F. Hälsa, G. Arbete och H. Framtid.

För att göra materialet mer överskådligt tas de mest relevanta jämförelserna och nedbrytningarna fram. Vad som även kan vara viktigt att uppmärksamma är att en del svarsalternativ uteslutits i redovisningen. Detta har gjorts för att göra resultatet mer överskådligt. Observera också att vissa diagram redovisar resultatet totalt eller totalt per kön.

Notera även att maskinella avrundningar kan förekomma i rapporten. Det handlar då om enstaka procent.

A. Bakgrundsfrågor

Frågor om bakgrund och familj

I den första delen ställdes några frågor om ungdomarna och deras familj.

Som det framgår av bilden nedan så är det något fler tjejer än killar som har svarat på Lupp-enkäten. Totalt sett svarar 11 % att de har en långvarig nedsatt funktion eller sjukdom.

I tabell A5 på nästa sida framgår det att bland ungdomarna som svarat är 87 % själva födda i Sverige.

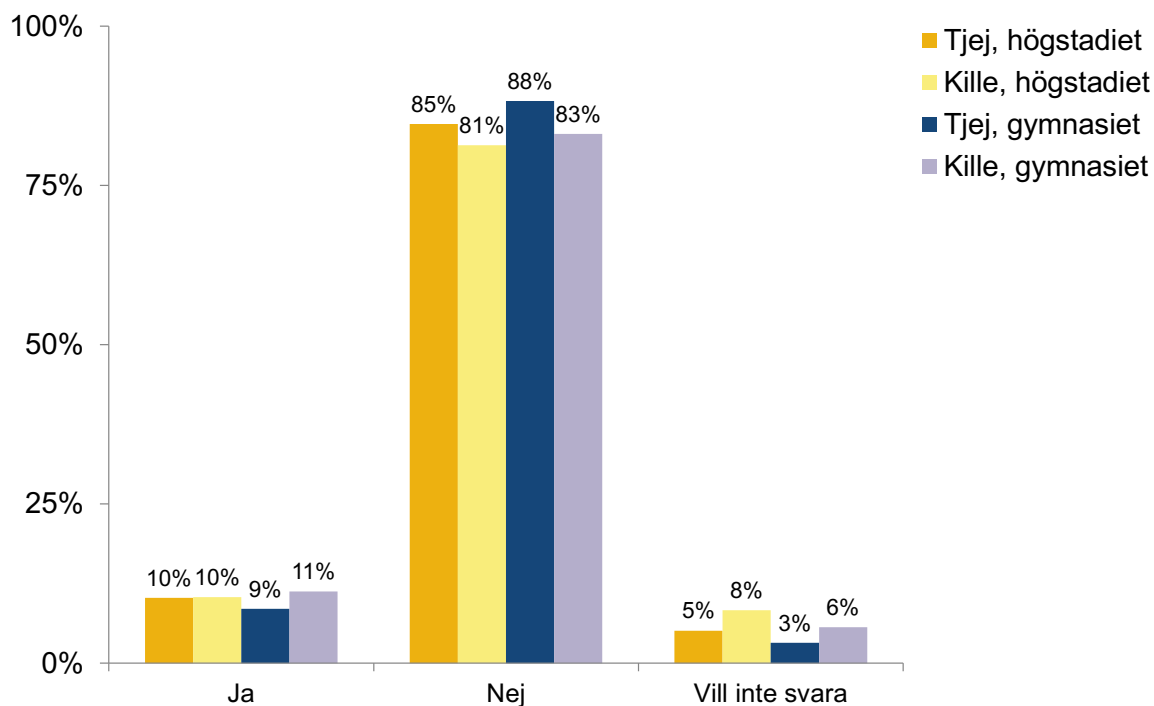
Om de svarande:

*11% totalt har en
långvarig nedsatt
funktion*

*52% tjejer
45% killar
3% annan könstillhörighet*

*81% Heterosexuella
2% Homosexuella
5% Bisexuella
12% Övrigt/annat/
vill ej svara*

A4. Har du någon sjukdom eller någon nedsatt funktion, som inte är tillfällig, och som innebär att du har svårigheter att delta i olika aktiviteter, t.ex. i skolan, med vänner eller på din fritid?

A5. Var är du och dina föräldrar födda?

	Sverige	Norden	Europa	Utanför Europa
Du själv	87%	1%	3%	10%
Förälder a	78%	2%	4%	16%
Förälder b	75%	1%	5%	19%

A5a. Du angav att du inte var född i Sverige. Hur länge har du bott här?

	Procent
10 år eller längre	49%
4-9 år	38%
0-3 år	13%

A6. Vad gör din/dina föräldrar huvudsakligen?

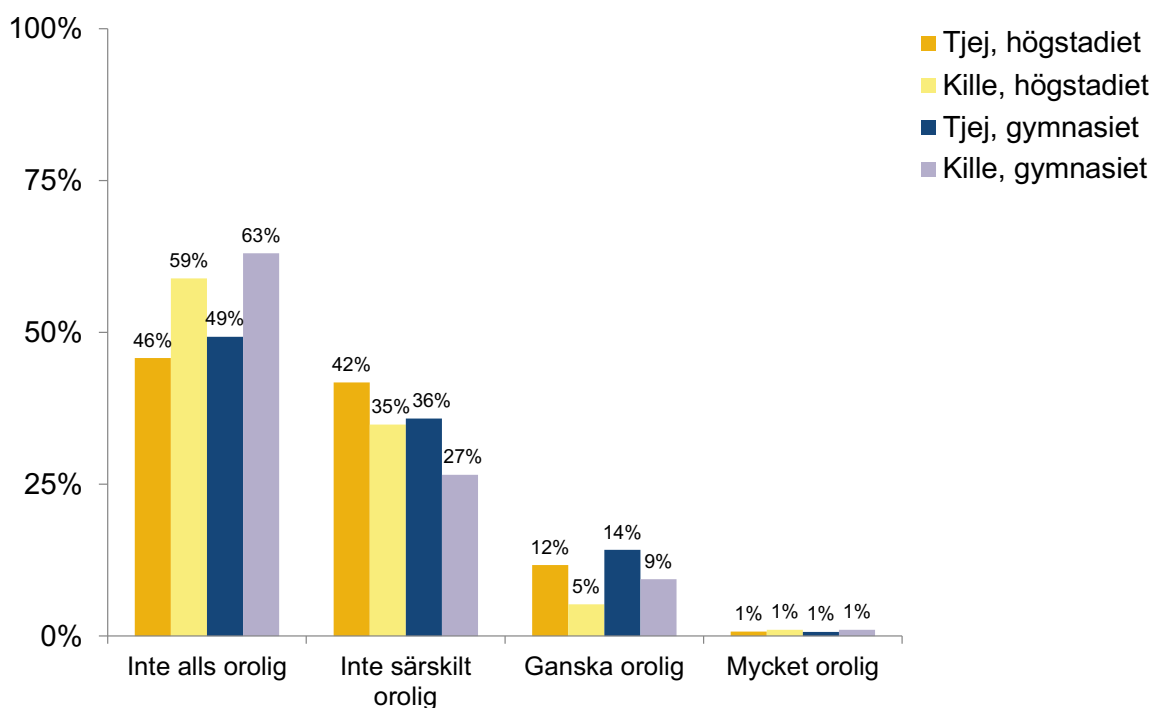
	Förälder a	Förälder b
Arbetar	90%	84%
Studerar	3%	2%
Föräldraledig	0%	0%
Arbetslös	1%	2%
Långtidssjukskriven/sjukpensionär	1%	2%
Ålderspensionär	0%	1%
Annat	1%	3%
Vet inte	2%	5%

Ekonomi

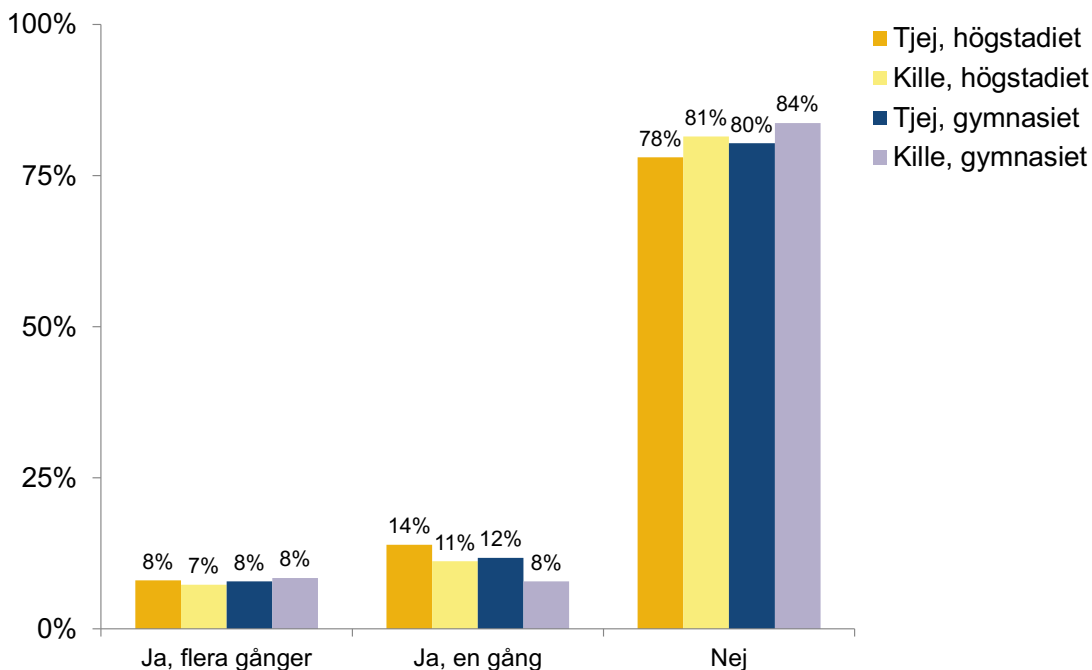
En majoritet av ungdomarna svarar att de inte är oroliga för sina föräldrars ekonomi, se diagram A7. Det är dock mellan 6-15 % som svarar att de är mycket eller ganska oroliga. Killar har i högre grad än tjejer svarat att de inte alls är oroliga.

Vidare framgår det i diagram A8 att mellan 16-22 % av de unga svarar att det en eller flera gånger hänt att de inte kunnat göra eller köpa något som många andra i deras ålder gör eller köper, för att familjen inte haft råd.

A7. I vilken grad är du orolig för dina föräldrars ekonomi?

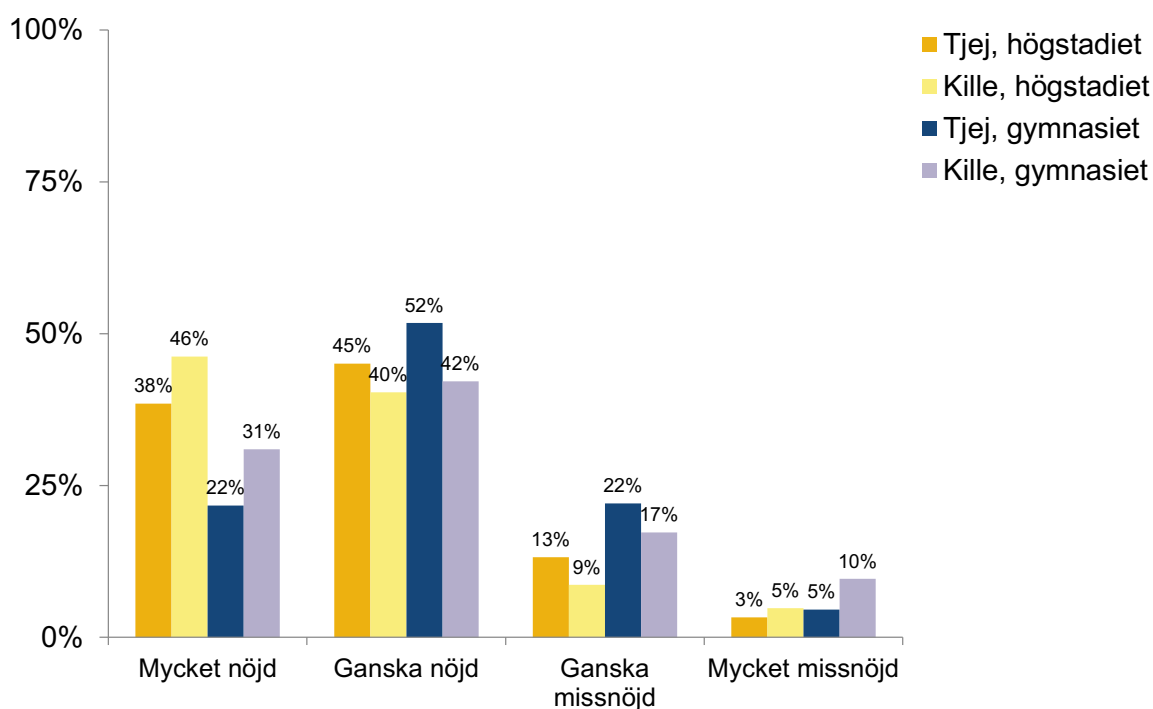

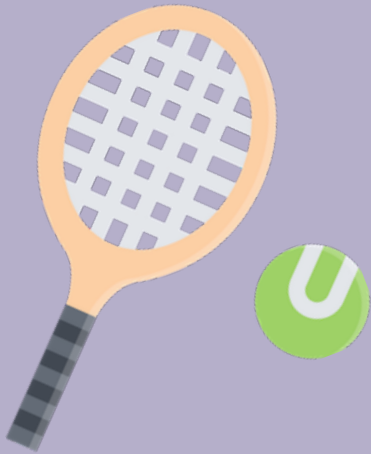
A8. Under de senaste sex månaderna, har det hänt att du inte kunnat göra något eller inte kunnat köpa något som många andra i din ålder gör eller köper för att din familj inte haft råd?

Ungdomarna svarade på en fråga om hur nöjda de är med sin ekonomi. Vad som framgår i diagram A9 är att majoriteten av ungdomarna är nöjda. Mellan 3-10 % svarar att de är mycket missnöjda.

A9. Hur nöjd är du med dina pengar?

“Försök att få fler att hålla på med en aktivitet på fritiden”

– Kille, högstadiet

B. Fritid

Inom området fritid ställs frågor om hur ungdomarna uppfattar sin fritid, hur mycket det finns att göra på fritiden i kommunen samt hur ofta de deltar i olika typer av kultur- och fritidssysselsättningar.

Kommunens eller samhällets ansvar när det kommer till ungas fritid handlar dels om att erbjuda ett utbud med många olika möjligheter för olika åldrar och intresseinriktningar och dels om att bevaka tillgängligheten samt se till att ingen utestängs från en stimulerande och meningsfull fritid. Forskning och tidigare studier visar dock att vissa grupper av ungdomar i lägre grad deltar i olika typer av fritidsaktiviteter. Bland annat framgår det att utrikes födda tjejer, unga med funktionsnedsättning, unga hbtq-personer och unga med begränsade ekonomiska resurser i lägre grad är aktiva i fritidsverksamheter och föreningar.¹

En studie från MUCF år 2020 visar också att det är vanligare att unga utrikesfödda, unga hbtq-personer samt unga tjejer upplever olika hinder för att delta i fritidsaktiviteter. I samma studie finner man också att var tredje ung med funktionsnedsättning och var fjärde ung hbtq-person avstår från fritidsaktiviteter av rädsla för att bli dåligt bemötta.²

1 MUCF 2014: Fokus 14 - Om ungas fritid och organisering

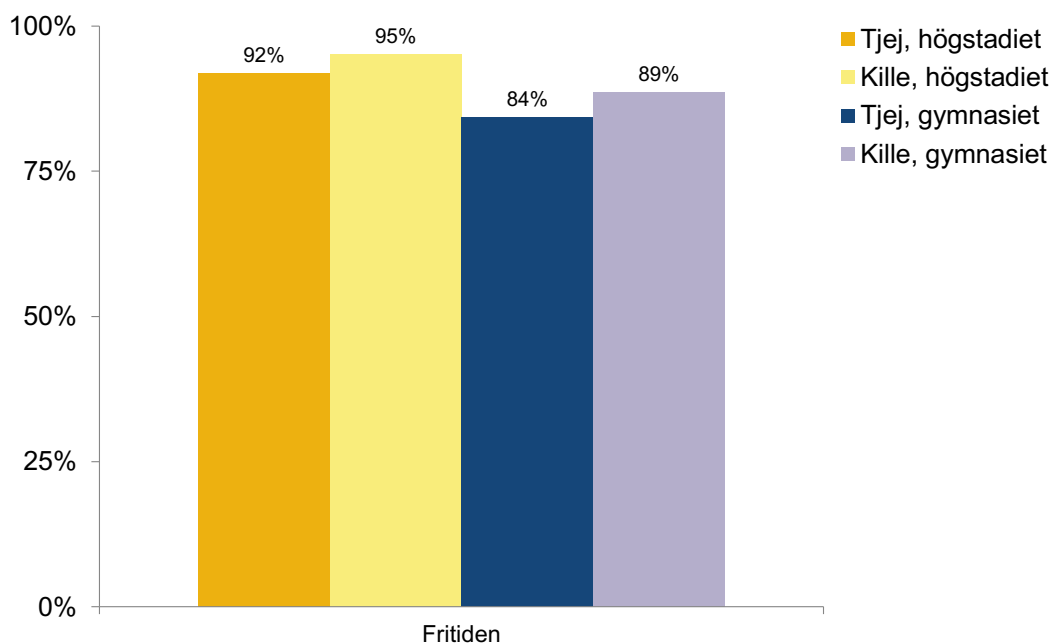
2 MUCF 2020: Ungas rätt till en meningsfull fritid – tillgång, trygghet och hinder

Nöjdhet med fritiden

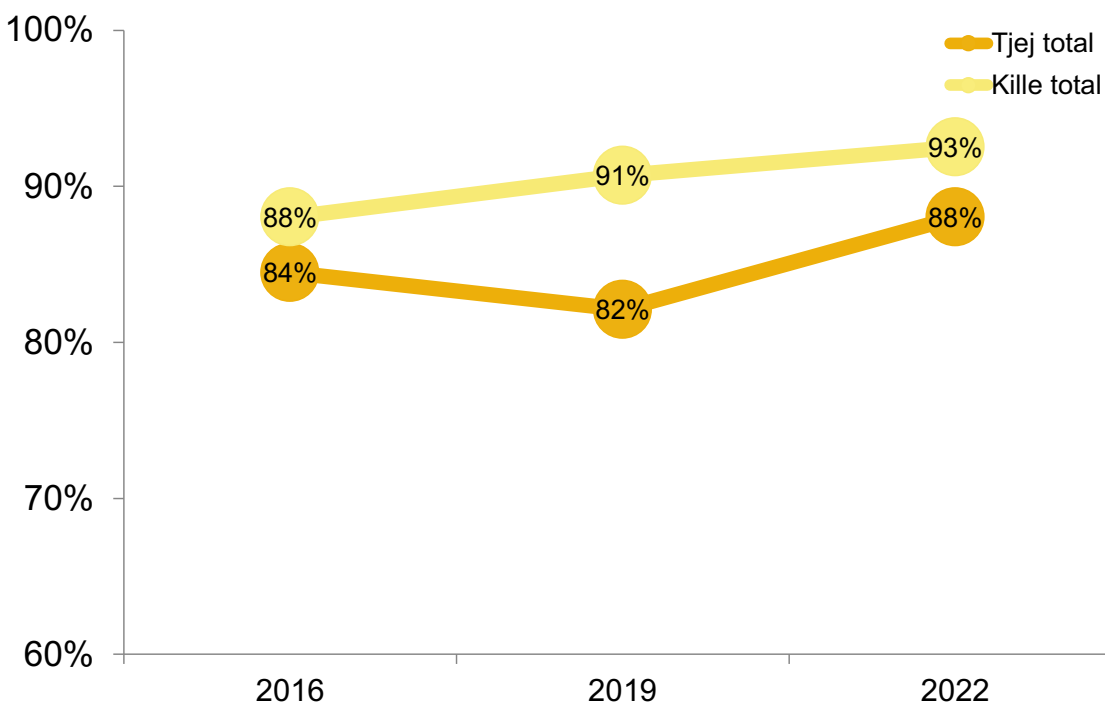
I diagram B0 nedan redovisas andelen nöjda med sin fritid i Gävle kommun. Högstadiungdomarna är nöjdare än gymnasieungdomarna. Högstadikillarna är mest nöjda, och gymnasietjejerna är minst nöjda.

I diagram B0a kan vi se att andelen som är nöjda med fritiden ökat något över tid.

B0. Hur nöjd eller missnöjd är du med ditt liv när det kommer till din fritid? Andel som svarat "mycket nöjd" eller "ganska nöjd"

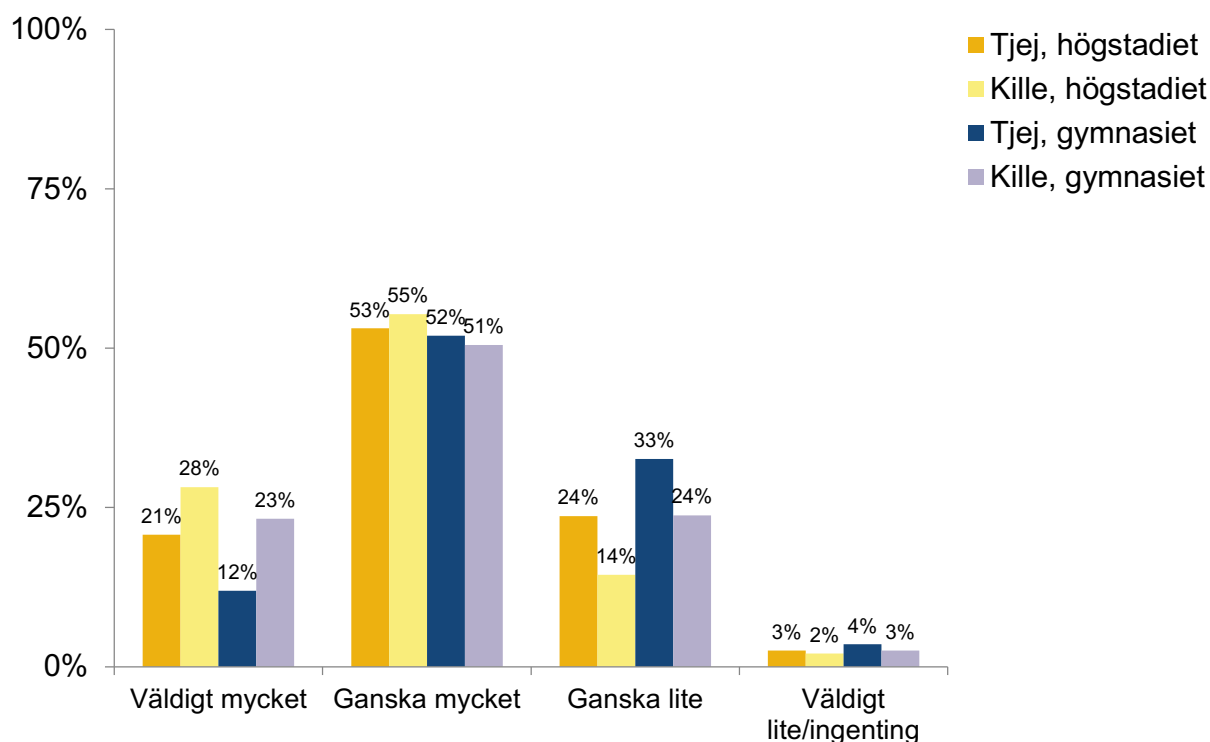
B0a. Andel nöjda med sin fritid: Jämförelse över tid

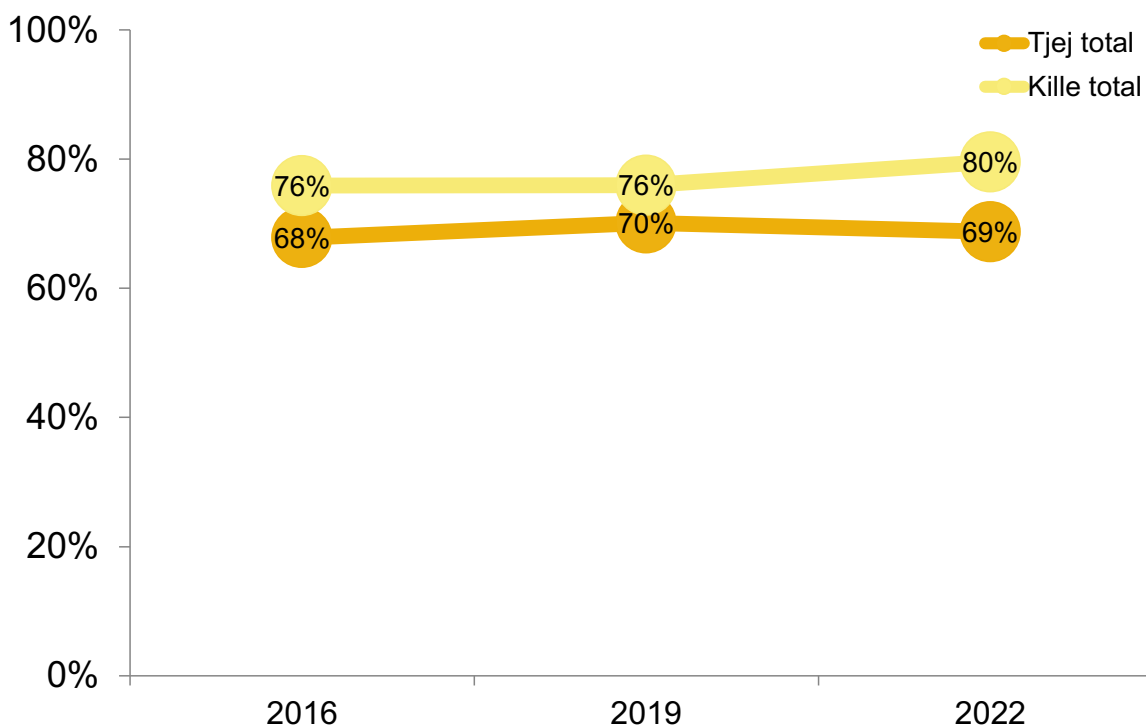
Utbud av fritidsaktiviteter

När det handlar om utbudet av fritidsaktiviteter i kommunen eller hur mycket det finns att göra så framkommer i diagram B1 att tjejerna är mindre nöjda med utbudet än killarna samt att högstadietkillarna är den absolut nöjdaste gruppen. Mellan 2-4 % svarar att det finns väldigt lite/ingenting att göra. Över tid har andelen killar som är nöjda med hur mycket det finns att göra på fritiden ökat något.

B1. Hur mycket eller lite tycker du att det finns att göra på fritiden?

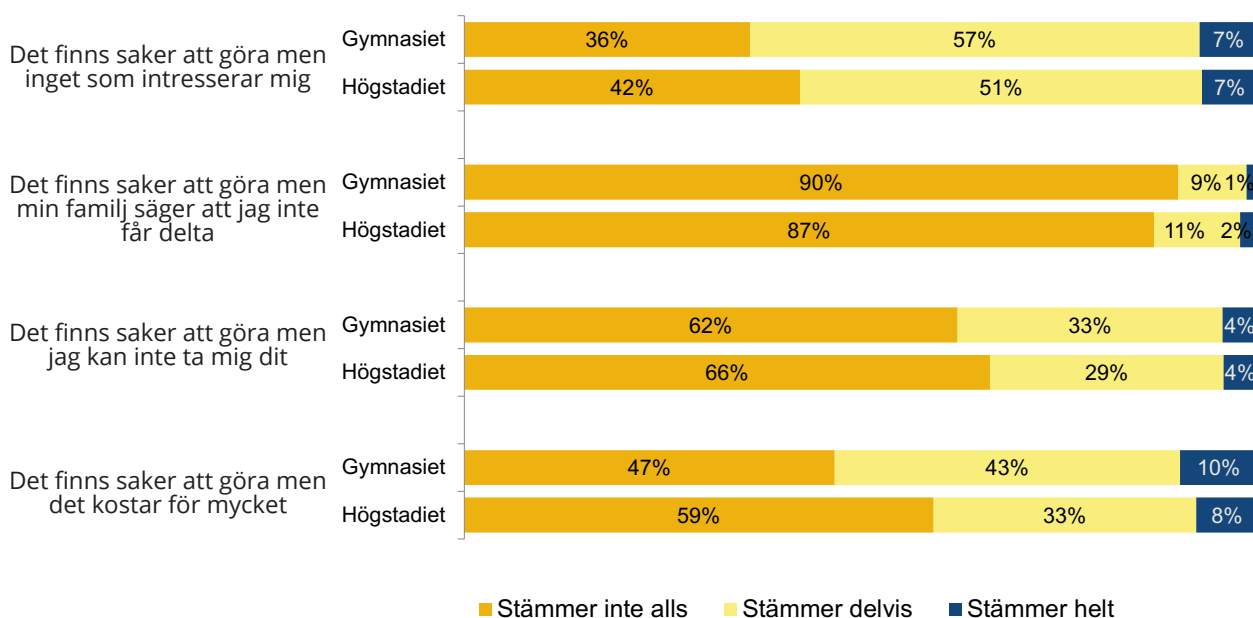
B1a. Andel som svarat att det finns "väldigt mycket" eller "ganska mycket" att göra på fritiden: Jämförelse över tid

Orsaker till att avstå från fritidsaktiviteter

Ungdomarna fick ta ställning till några påståenden om fritidsutbudet. I diagram B2 nedan ser vi att det hinder som flest svarar stämmer helt eller delvis är att det finns saker att göra men inget som intresserar dem. Gymnasieungdomarna (64 %) svarar detta i något högre grad än högstadieungdomarna (58 %). Gymnasieungdomarna svarar även i högre grad än högstadieungdomarna att det finns saker att göra, men att det kostar för mycket samt att det finns saker att göra men att de inte kan ta sig dit.

B2. Hur stämmer dessa påståenden in på dig?

Vad ungdomarna gör och hur ofta

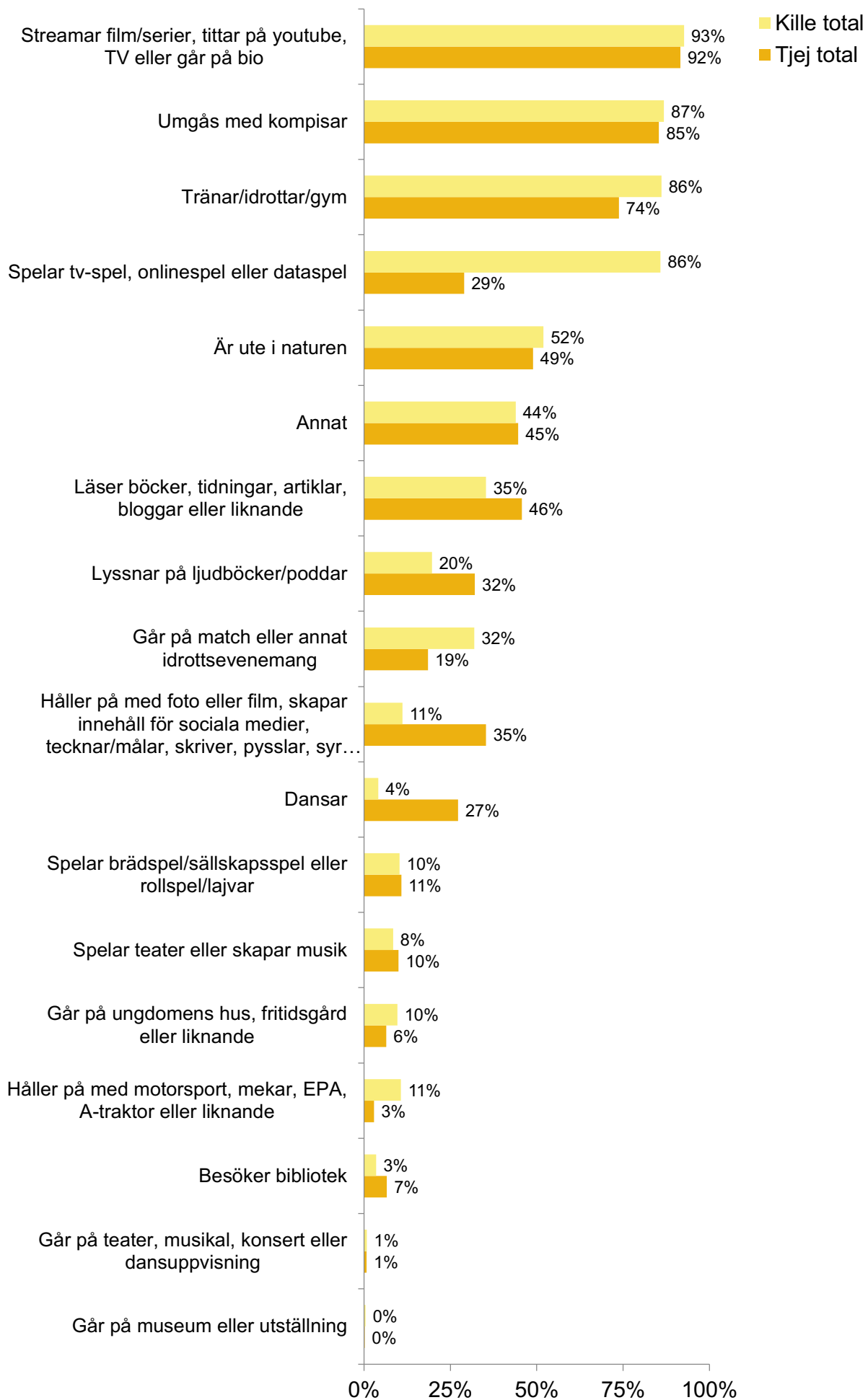
I diagram B3 redovisas vilka aktiviteter ungdomarna regelbundet (minst en gång i veckan) sysselsätter sig med. Vad som framgår är att majoriteten av ungdomarna streamar film/serier, tittar på youtube, TV eller går på bio. Att umgås med kompisar och träna/idrotta är också vanligt bland ungdomarna. Det är en högre andel av killarna (86 %) än tjejerna (74 %) som tränar/idrottar minst en gång i veckan.

Killarna spelar även data-, tv- eller onlinespel i klart högre grad än tjejerna. 86 % av killarna svarar att de spelar en gång i veckan eller oftare. Motsvarande andel bland tjejerna är 29 %. Tjejer svarar däremot i högre grad än killar att de läser, lyssnar på ljudbok/poddar, håller på foto/film, skapar innehåll för sociala medier, målar, skriver eller pysslar samt dansar.

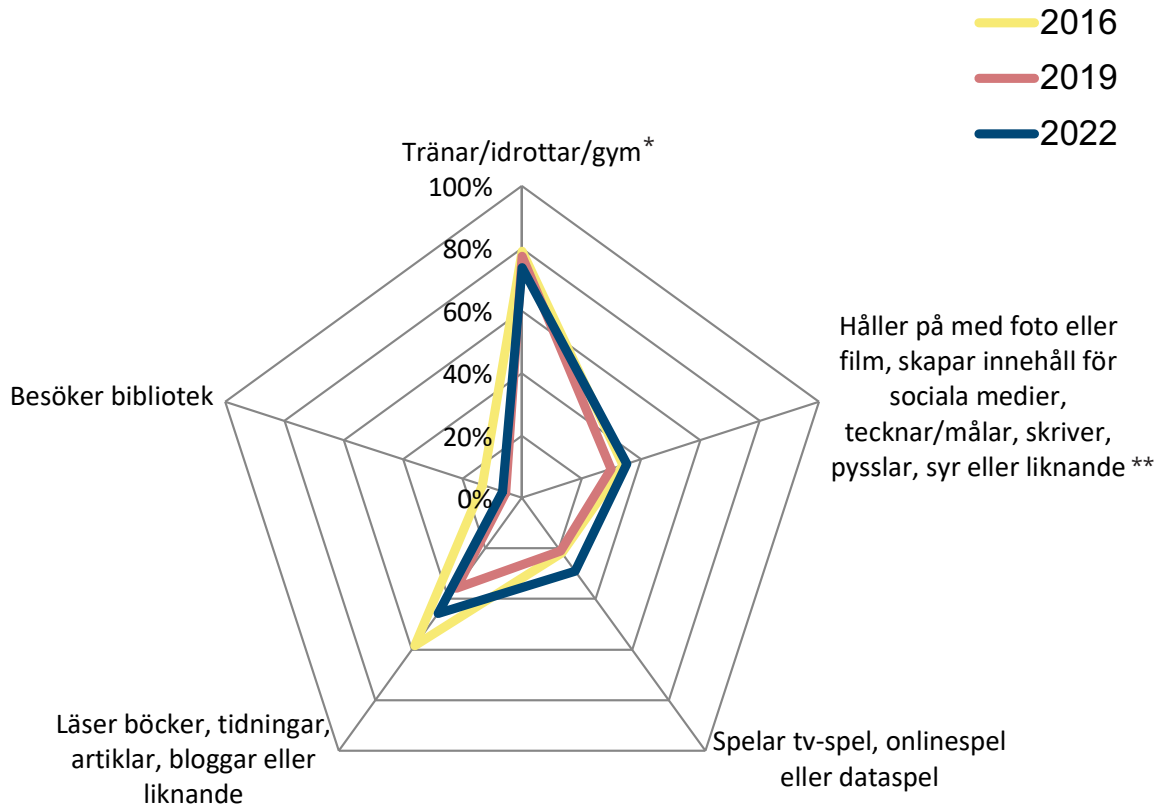
Över tid ser vi bland annat att andelen tjejer som spelar tv-spel, onlinespel eller data-spel har ökat sedan tidigare år, se diagram B3a på sida 18. Även andelen tjejer som läser har ökat sedan 2019, men är lägre än år 2016. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

För killarna är resultatet på en liknande nivå som år 2019 men skiljer sig i vissa avseenden sedan 2016. Framst syns en minskning avseende andelen killar som läser, se diagram B3b.

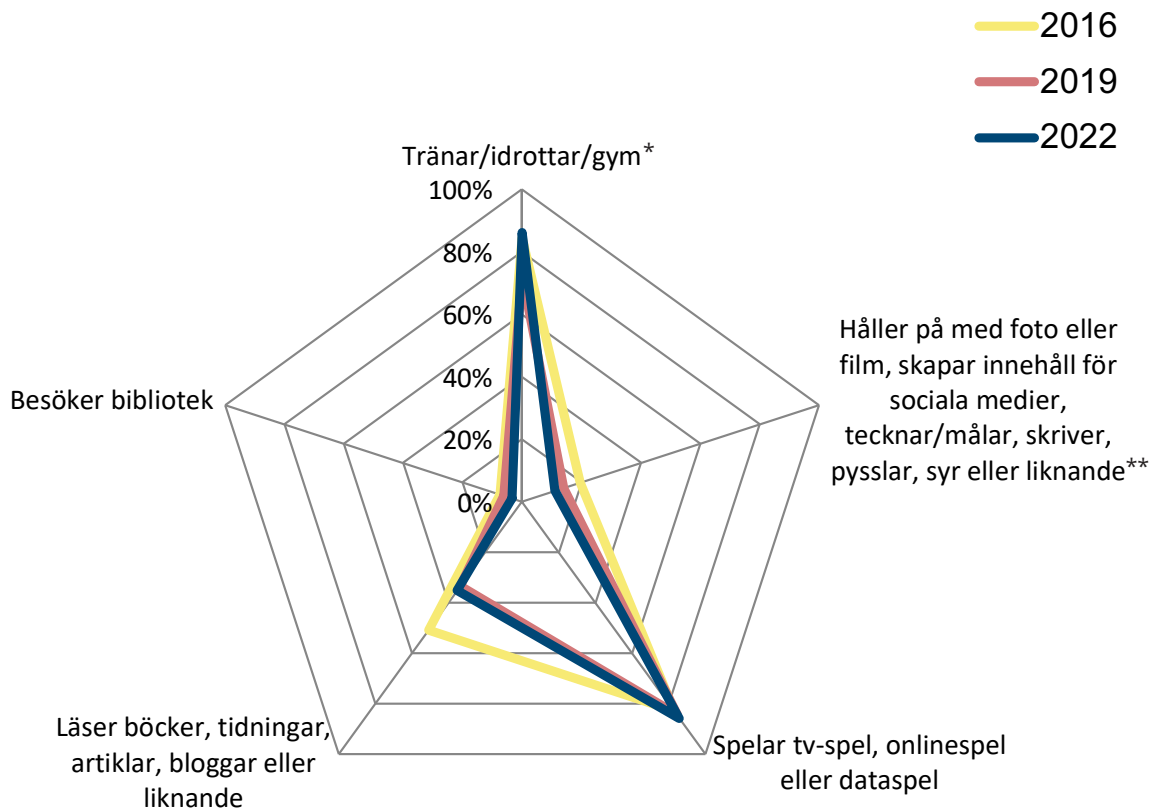
B3. Hur ofta gör du följande saker på din fritid? Andel som svarat "en gång i veckan" eller oftare

B3a. Fritidsaktiviteter minst en gång i veckan, jämförelse över tid, tjej

B3b. Fritidsaktiviteter minst en gång i veckan, jämförelse över tid, kille

*Före 2022 löd formuleringen "Tränar/idrott/gym".

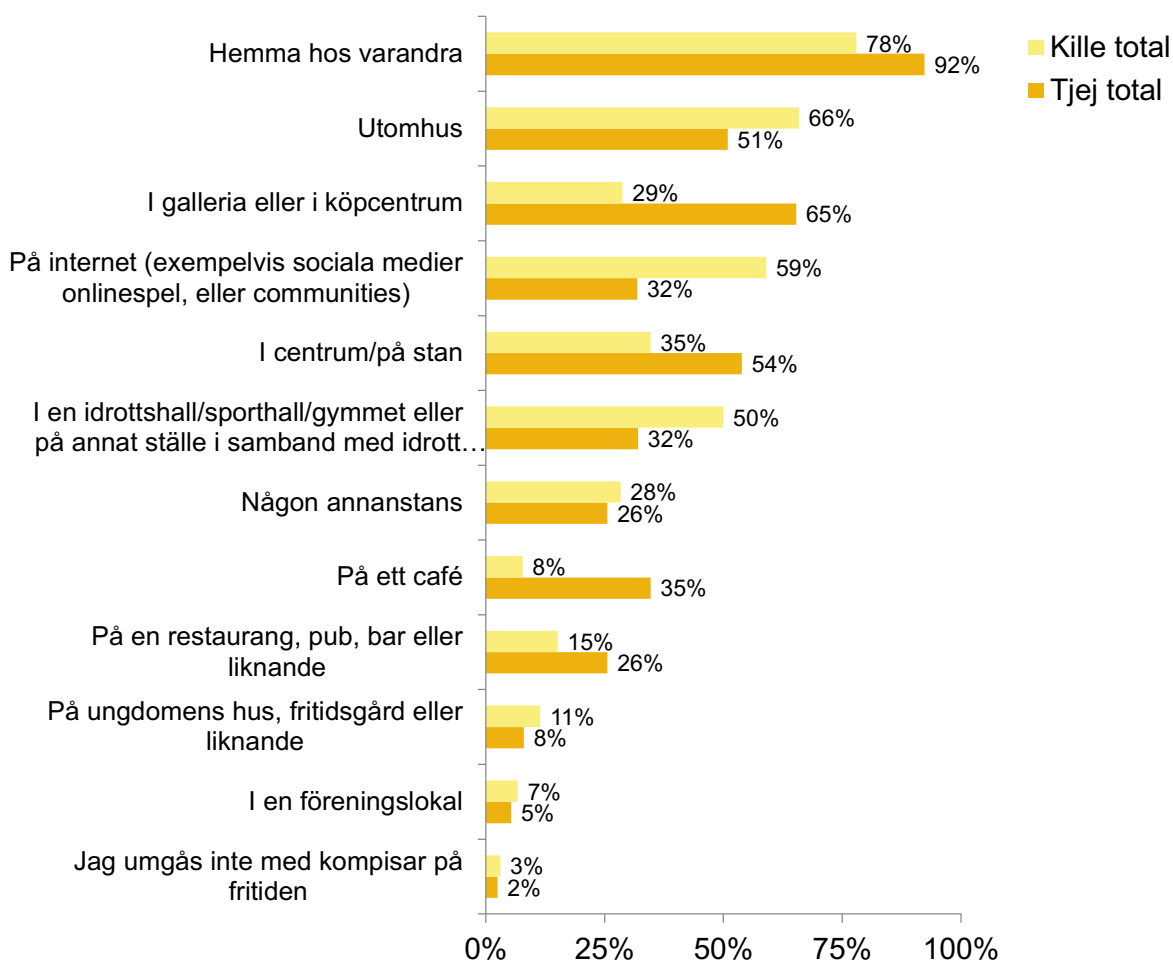
**Före 2022 löd formuleringen "Håller på med foto, film, tecknar, målar, skriver, pysslar, syr eller liknande".

Var ungdomarna träffas

Vad gäller var ungdomarna brukar träffa sina kompisar på fritiden är det vanligast att träffas hemma hos varandra. En hög andel av tjejerna, 92 %, svarar att de brukar träffa sina kompisar hemma hos varandra. Bland killar är motsvarande andel något lägre på 78 %. Näst vanligast är att träffas utomhus bland killar och i galleria/köpcentrum bland tjejer.

En större andel killar (59 %) än tjejer (32 %) anger att de brukar träffas på internet. En större andel tjejer (35 %) än killar (8 %) träffas däremot på ett café.

B4. När du träffar dina kompisar på fritiden, var brukar ni då vara?

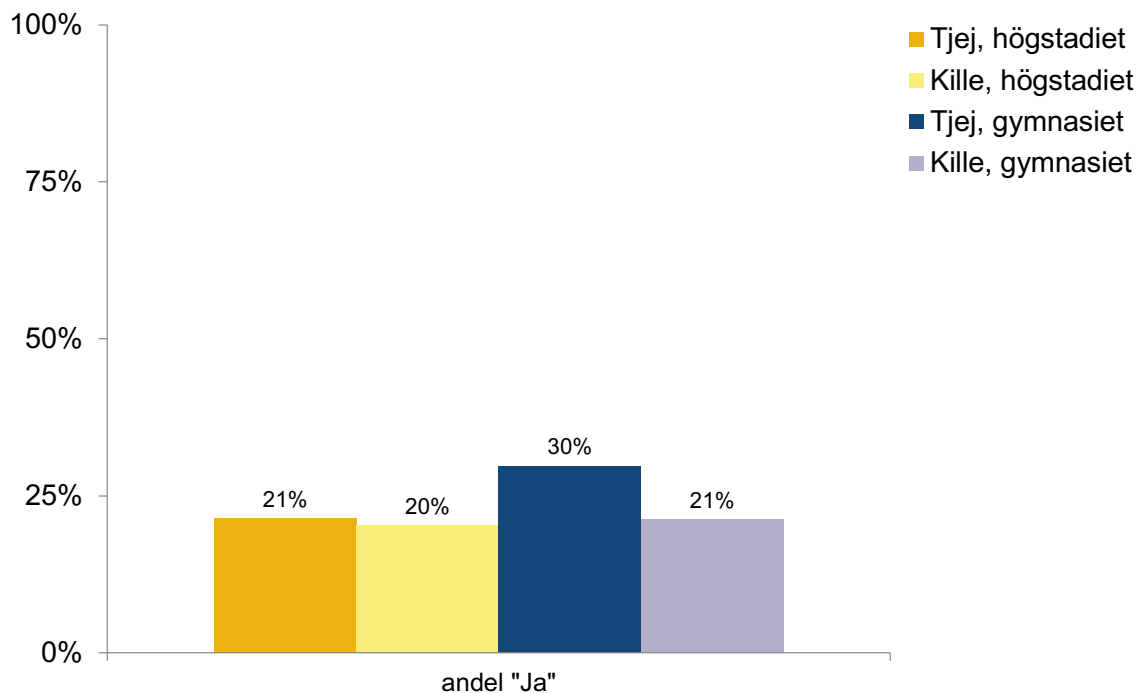

Saknas fritidsaktiviteter?

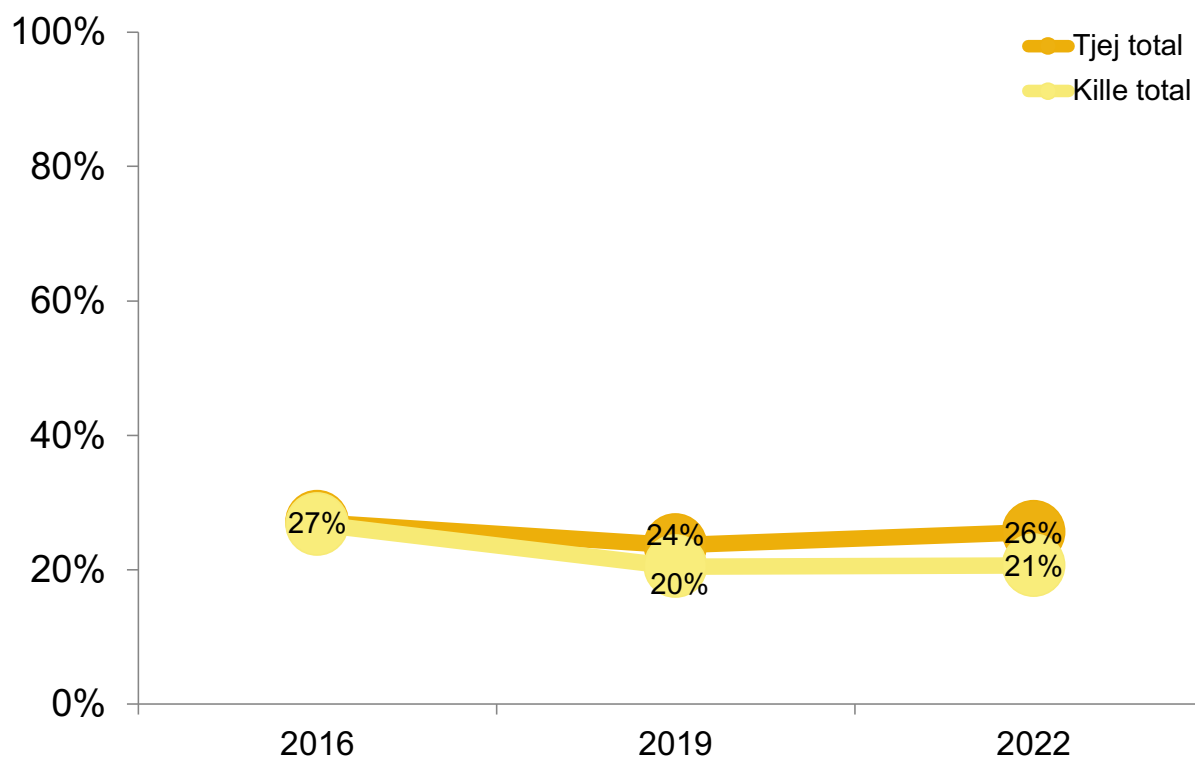
Ungdomarna svarade på en fråga om det saknas fritidsaktiviteter där de bor, se diagram B5 på följande sida. Tjejer på gymnasiet svarar i högst grad att det saknas fritidsaktiviteter (30 %). Motsvarande andel bland övriga är 20-21 %.

Andelen killar som saknar fritidsaktiviteter är på en något lägre nivå än år 2016, se diagram B5a. Tjejer saknar aktiviteter i liknande utsträckning som tidigare.

B5. Tycker du att det saknas fritidsaktiviteter där du bor?

B5a. Andel som saknar fritidsaktiviteter: Jämförelse över tid

Vilka aktiviteter som saknas

B5b. Vad är det för fritidsaktiviteter du saknar?

Ungdomarna kunde även i fritext skriva vad för fritidsaktiviteter de saknar. Flera nämner att de saknar aktiviteter, men många är ospecificerade önskemål som exempelvis "allt möjligt" eller "massor". Flera kommenterar också olika sporter, exempelvis fotboll, hockey och basket. Volleyboll nämns av många, även badminton, gymnastik, skatepark och bowling. Ett par ungdomar vill ha mer vinteraktiviteter som skidspår och pulkabacke. En del ungdomar kommenterar i stället att de saknar inomhushallar för olika sporter.

Mötesplatser av olika slag önskas också av flera ungdomar. Det som främst efterfrågas är någonstans där de kan umgås med sina vänner. Flera ungdomar önskar mer shopping och caféer. Roliga aktiviteter som till exempel escape room, konserter och utställningar tas också upp bland fritextkommentarerna.

"Där man kan göra något av spontanitet utan att behöva bestämma innan och då inte behöva sitta hemma bara."

- Kille, gymnasiet

"Saker man kan hitta på med kompisar utöver det vanliga, typ escape room."

-Tjej, gymnasiet

"En fotbollsplan som man kan spela inomhus eftersom på vintern snöar det som leder till att man inte kan spela det."

- Kille, högstadiet

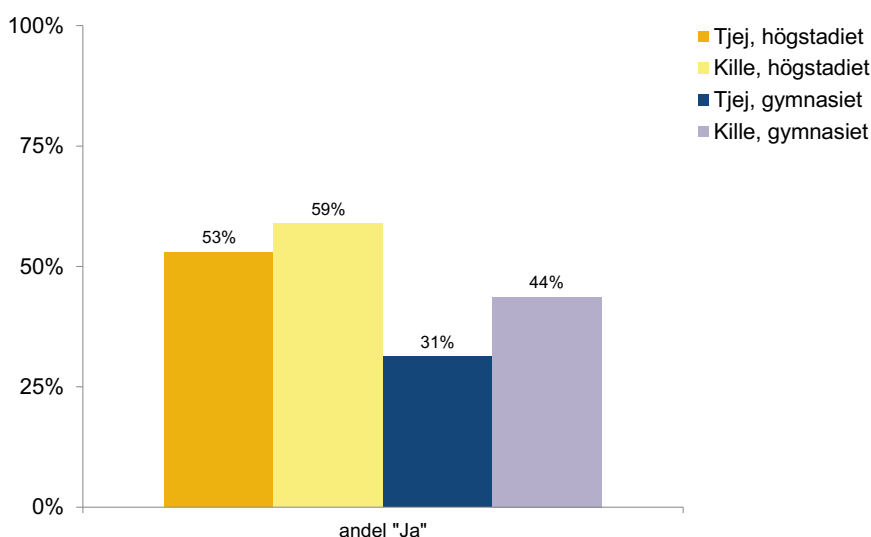
"Fler bollsporter, såsom bakset, volleyboll och badminton."

-Tjej, högstadiet

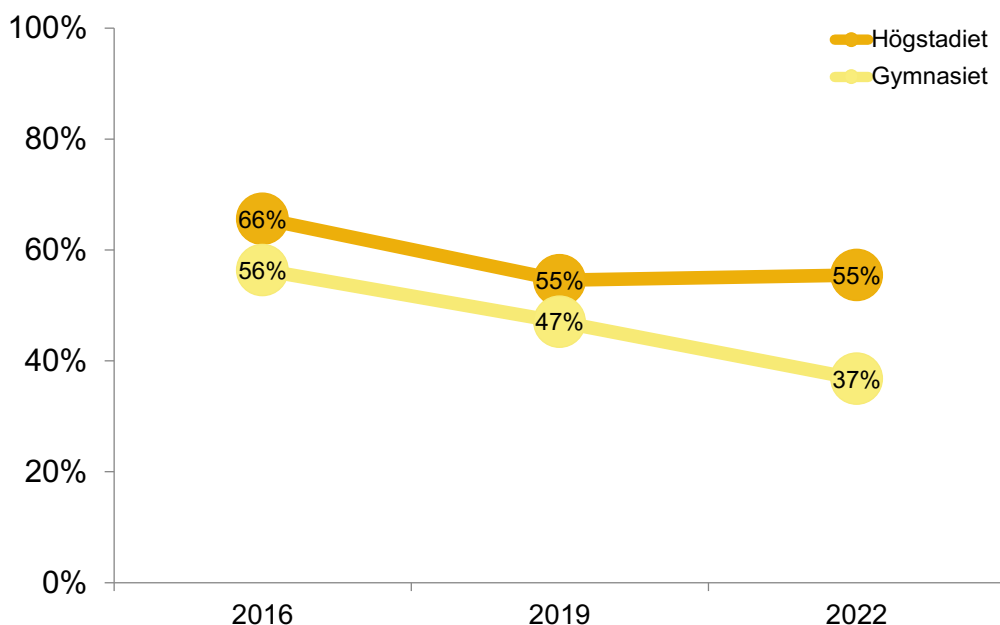
Medlemskap i föreningar

Flertalet studier visar att föreningsengagemanget bland unga minskat över tid. I en rapport från MUCF framkommer att föreningslivet i Sverige inte når en lika stor andel unga som det tidigare gjort. Unga är även i lägre utsträckning med i flera föreningar. Ju äldre undersökningsgruppen är bland 10–19 åringar, i desto högre grad gäller detta.¹ I Gävle kommun svarar totalt 55 % av högstadieungdomarna och 37 % av gymnasieungdomarna att de är medlemmar i någon förening. Killar i respektive åldersgrupp är föreningsmedlemmar i högre grad än tjejer i samma åldersgrupp. Vad vi också ser i diagram B6a är att andelen gymnasieungdomar som är föreningsmedlemmar minskat över tid. Även i högstadiet är andelen föreningsmedlemmar lägre än år 2016.

B6. Är du medlem i någon förening? Andel "ja"

B6a. Andel som är medlem i en förening: Jämförelse över tid

¹ MUCF 2014: Fokus 14 - Om ungas fritid och organisering

”Se till så att skolorna verkligen hjälper dom som behöver mer hjälp och tycker de är svårt och jobbigt i skolan!”

– Tjej, högstadiet

C. Skola

Enligt en forskningssammanställning av Skolinspektionen bygger framgångar i skolan och undervisningen bland annat på ett tydligt pedagogiskt ledarskap från lärarens sida, goda relationer mellan lärare och elever, samt att själva lärandemiljön i skolan är trygg och stödjande för eleverna.¹

Det tas också upp att det behöver finnas tilltro till varje elevs förmåga samt att skolan måste anpassa undervisningen efter varje elev.

De senaste åren har det kommit en rad publikationer gällande jämställdhet i skolan. Det är nämligen så att killars skolresultat är avsevärt sämre än tjejers, vilket bland annat förklaras med begränsande normer kring maskulinitet.² Därutöver har det kommit studier som visar att tjejer är mindre trygga i skolan, mår sämre och är mer utsatta för bland annat trakasserier och övergrepp. Flera studier pekar på att lösningen på dessa problem är ett aktivt jämställdhetsarbete i skolorna, där man kontinuerligt utmanar destruktiva normer.³

För att alla elever ska tillförsäkras en utbildning av hög kvalitet där skolmiljön är såväl trygg som jämställd är det därför angeläget att skolor bedriver ett aktivt och långsiktigt arbete med jämställdhet kopplat till trygghet.⁴

I Lupp-enkäten ställs en rad frågor om hur ungdomarna ser på sin skola – hur de trivs, hur de ser på undervisningen och skolmiljön samt övriga aspekter. Lupp-resultatet ger således värdefull information om elevernas syn på vissa aspekter, även om frågorna inte är heltäckande avseende skolsituationen.

1 Skolinspektionen 2010: Framgång i undervisningen

2 SKL 2018: Maskulinitet och jämställd skola: Arbete för ökad trygghet och bättre studieresultat.

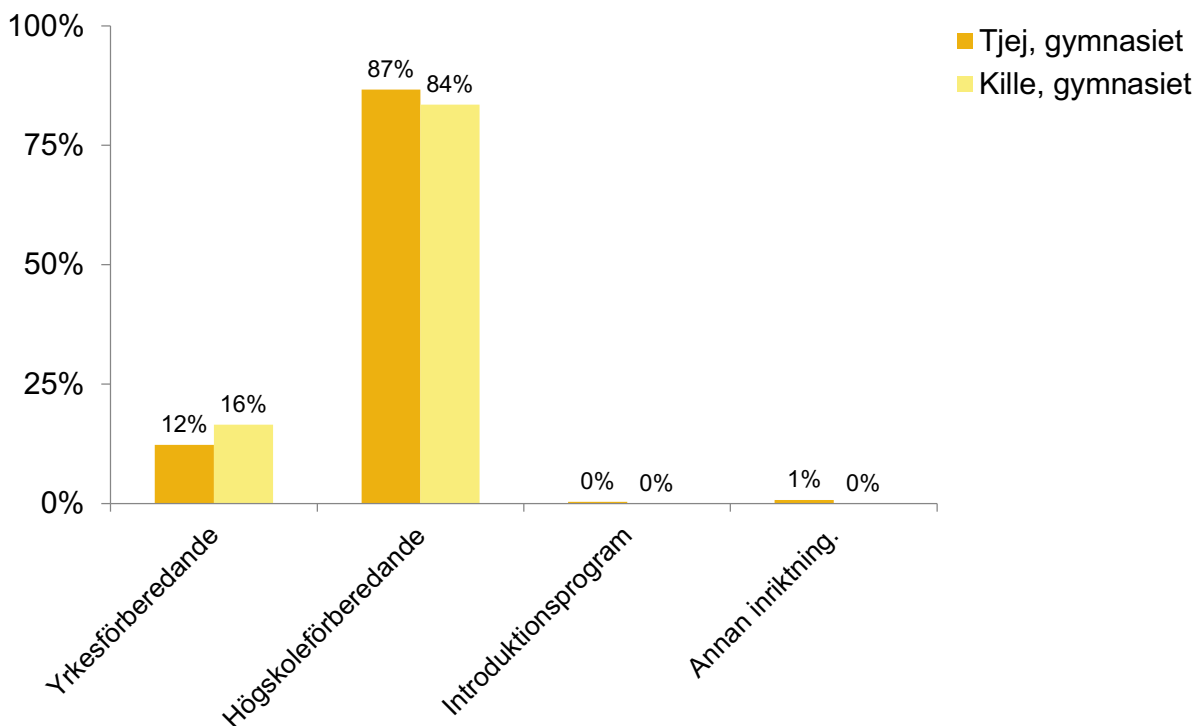
3 Skolinspektionen 2020: Grundskolors arbete med jämställdhet

4 Skolinspektionen 2020: Grundskolors arbete med jämställdhet

Programinriktning gymnasiet

I diagrammet nedan redovisas gymnasieelevernas programinriktning. En majoritet av ungdomarna läser ett högskoleförberedande program. 12-16 % läser ett yrkesförberedande program.

C2. Vilken inriktning har ditt gymnasieprogram?

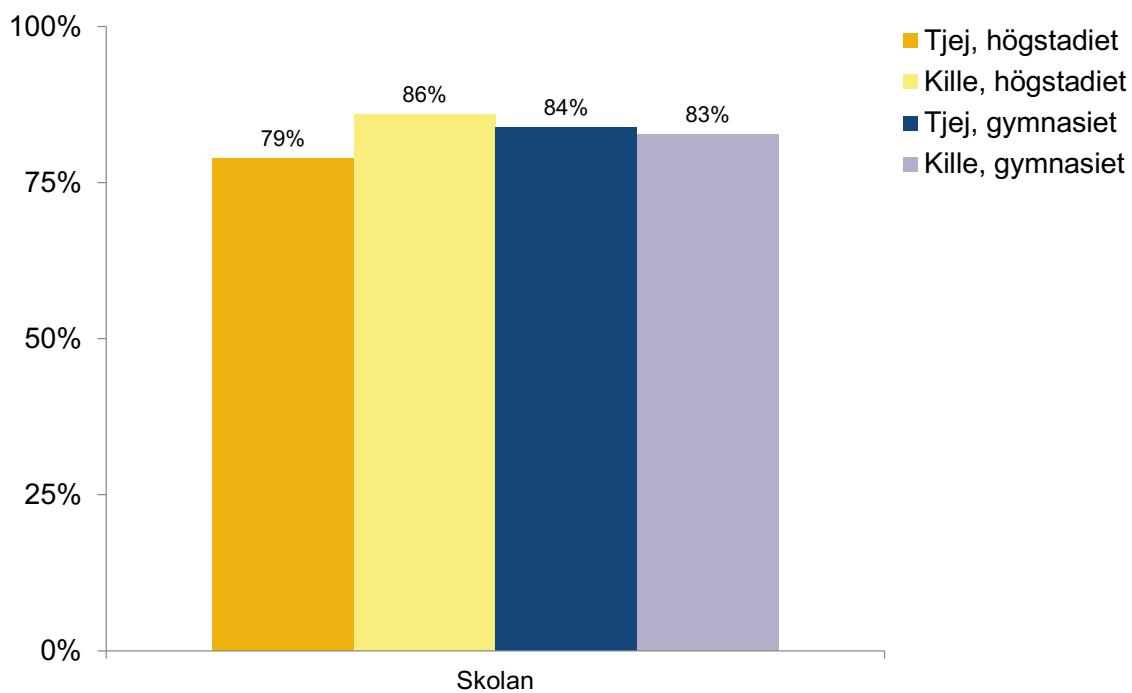

Nöjdhet skola

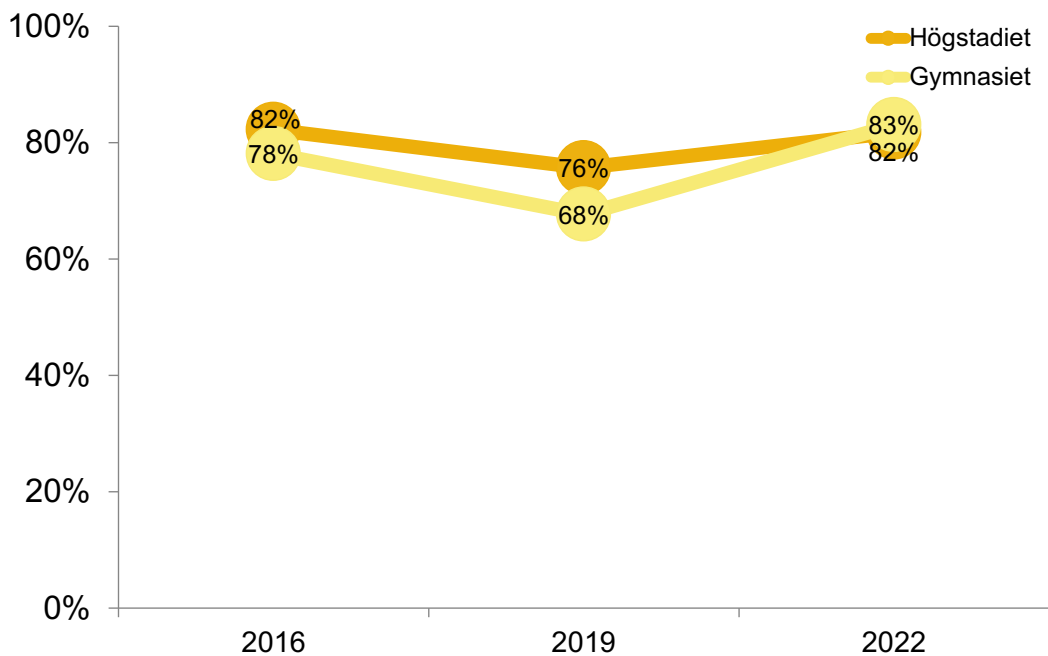
Ungdomarna fick även svara på en fråga om hur nöjda de är med skolan, se diagram C2a på följande sida. En andel om 82 % av högstadieungdomarna och 83 % av gymnasieungdomarna svarar att de är nöjda med skolan. Tjejer i högstadiet är mindre nöjda än killar i högstadiet.

Mellan år 2016 och 2019 minskade andelen nöjda ungdomar, se diagram C2b på följande sida. Sedan år 2019 har andelen nöjda ungdomar däremot ökat, både i högstadiet och gymnasiet, och är på en liknande nivå som år 2016. Observera att jämförelsen med år 2019 bör tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

C2a. Hur nöjd är du med ditt liv när det handlar om följande? Andel "mycket nöjd" eller "ganska nöjd"

C2b. Andel nöjda med skolan: jämförelse över tid

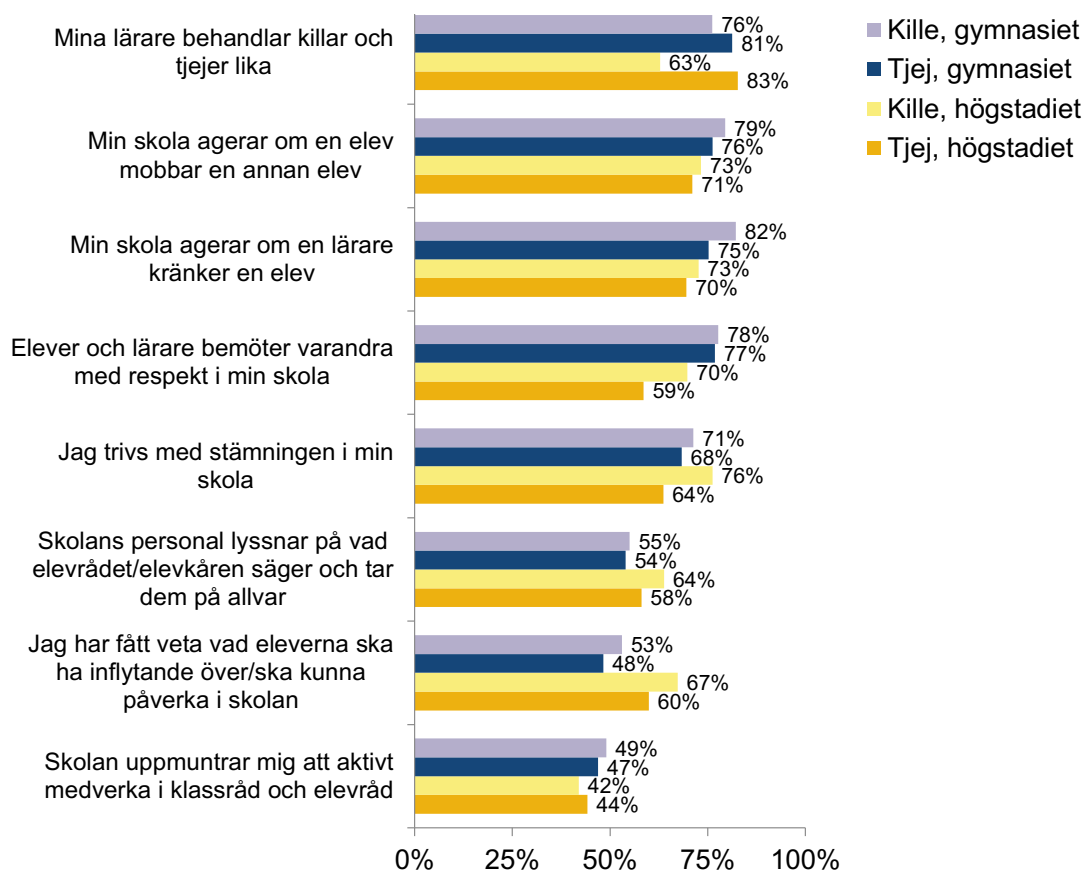

Trivsel och stämning

Hur elever trivs i skolan har ett nära samband med hur de upplever skolmiljön, men det har också ett samband med deras allmänna välbefinnande samt psykosomatiska hälsa.¹ I diagram C3 nedan redovisas andelen som instämmer helt eller till stor del i respektive påstående. En andel om mellan 64-76 % instämmer i att de trivs med stämningen på sin skola. Killar i högstadiet trivs i högst grad, medan tjejer i högstadiet trivs i lägst grad. Liknande mönster syns i flera frågor för högstadiet. I påståendet "Mina lärare behandlar killar och tjejer lika" är instämmandegraden dock högre för högstadietkillarna än högstadietkillarna.

Över tid kan vi se att det skett en negativ utveckling på högstadiet gällande frågan "Skolan uppmuntrar mig att aktivt medverka i klassråd och elevråd" sedan tidigare år. Sedan 2016 har det däremot skett en positiv utveckling i frågan "Mina lärare behandlar tjejer och killar lika". På gymnasiet har det skett en förbättring i frågorna som rör mobbning och kränkningar, se diagram C3a_2. I frågan "Jag har fått veta vad eleverna ska ha inflytande över/kunna påverka" har det däremot skett en negativ utveckling. Observera att jämförelserna med år 2019 bör tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

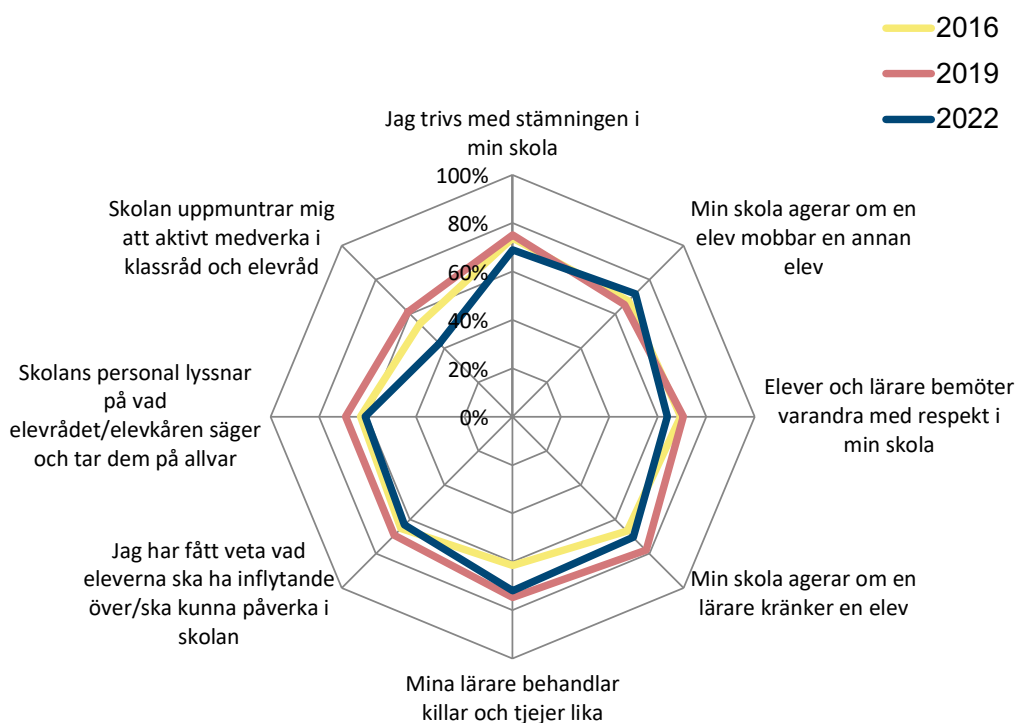
C3. Hur tycker du att det stämmer in på hur det är på din skola? * Andel som svarat att de "stämmer helt" eller "stämmer till stor del"

*OBS! Andelen som svarat 'vet ej' är bortplockad ur redovisningen för C3 för att ge en mer rättvis bild av instämmandegraden. Andelen som svarat vet ej varierar stort i frågorna och är mellan 1-41 %.

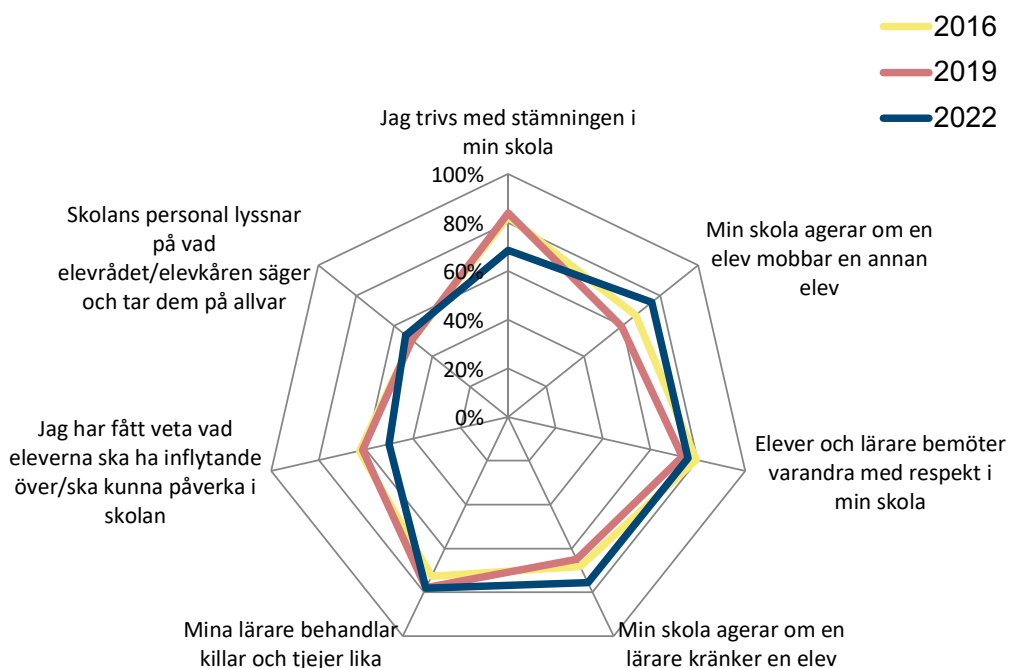
¹ Folkhälsomyndigheten: Skolbarns hälsovanor 2017-2018

C3a_1. Andel som instämmer i påståenden om skolan: högstadiet, jämförelse över tid*

*OBS! Andelen som svarat "vet ej" är bortplockad ur redovisningen för C3b_1 för att ge en mer rättvis bild av instämmandegraden. Andelen som svarat vet ej varierar stort i frågorna och är mellan 2-24 %.

C3a_2. Andel som instämmer i påståenden om skolan: gymnasiet, jämförelse över tid*

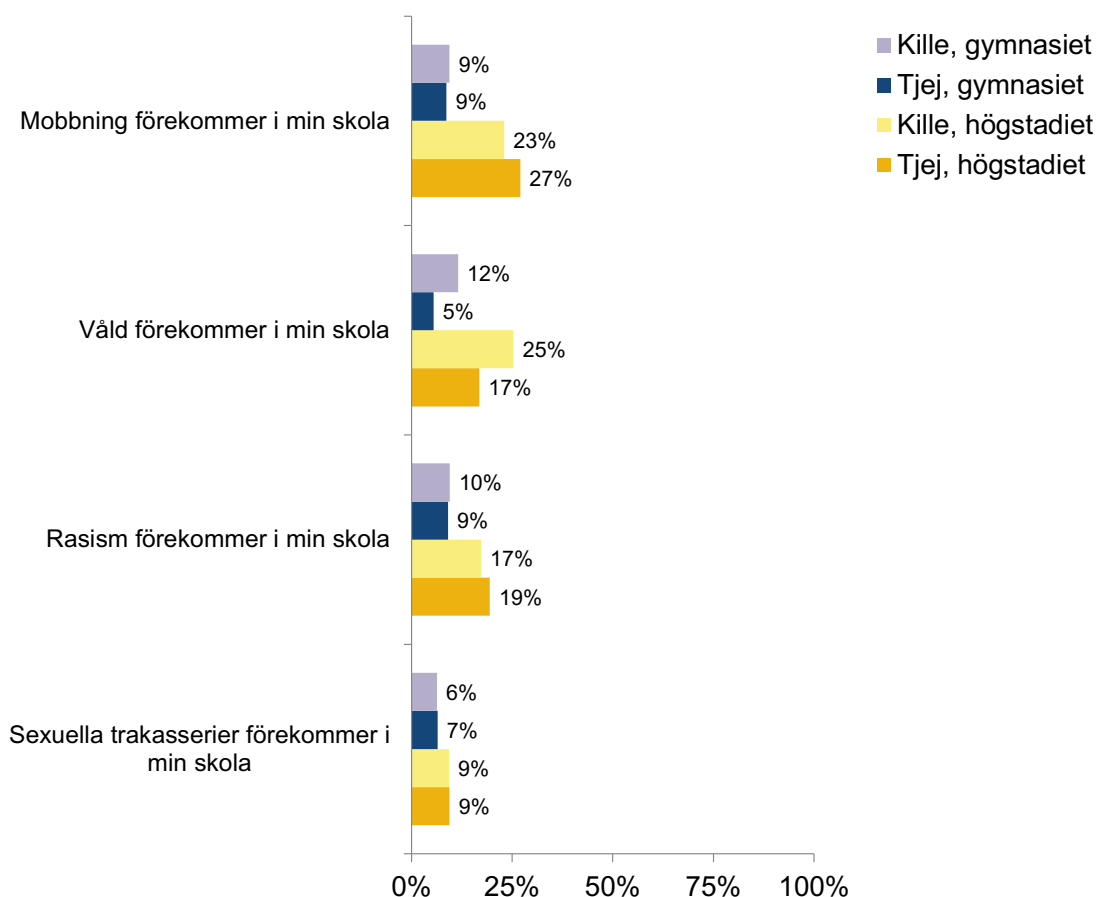
*OBS! Andelen som svarat "vet ej" är bortplockad ur redovisningen för C3b_2 för att ge en mer rättvis bild av instämmandegraden. Andelen som svarat vet ej varierar stort i frågorna och är mellan 2-40 %.

Rasism, våld, trakasserier och mobbning

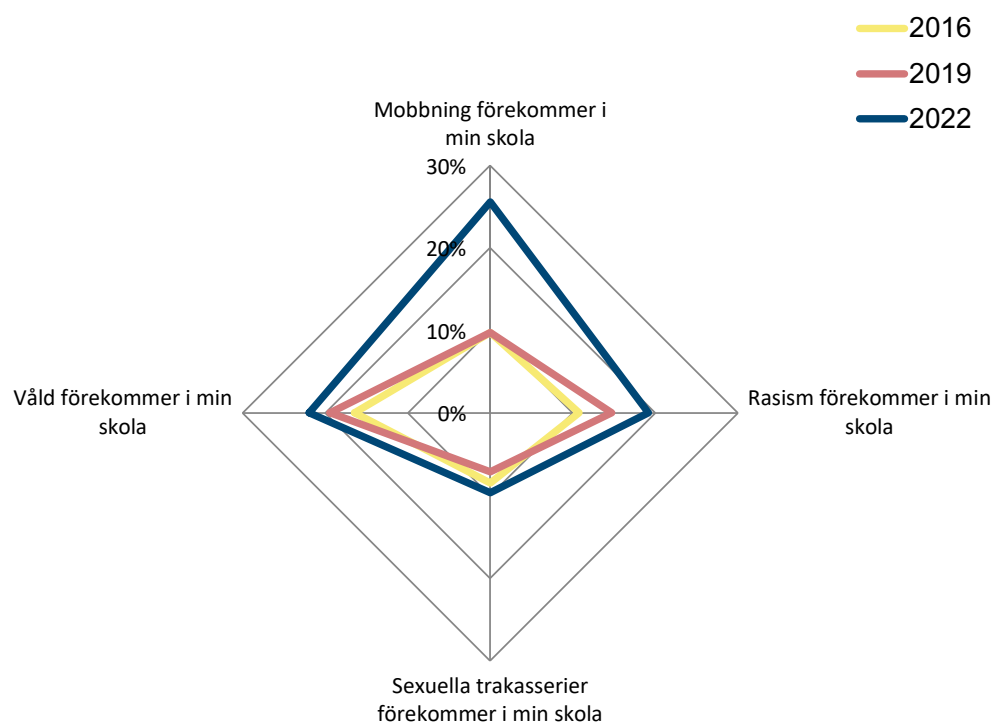
Ungdomarna fick även ta ställning till huruvida rasism, våld, mobbning eller sexuella trakasserier är problem som förekommer på skolan. Vad som framgår är att mobbning, våld och rasism förekommer i högre utsträckning på högstadiet än på gymnasiet. I högstadiet svarar exempelvis 23-27 % att mobbning förekommer. Motsvarande andel i gymnasiet är 9 %. En andel om mellan 6-9 %, både i högstadiet och gymnasiet, svarar att sexuella trakasserier förekommer på deras skola.

Andelen högstadieungdomar som instämmer i att olika problem förekommer på skolan har ökat något över tid, se diagram C3c. Tydligast ökning har skett avseende andelen som uppger att mobbning förekommer. Andelen gymnasieungdomar som instämmer i att problemen förekommer på skolan är mer likt tidigare år. Andelen som uppger att våld förekommer i gymnasiet är dock lägre än år 2019. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

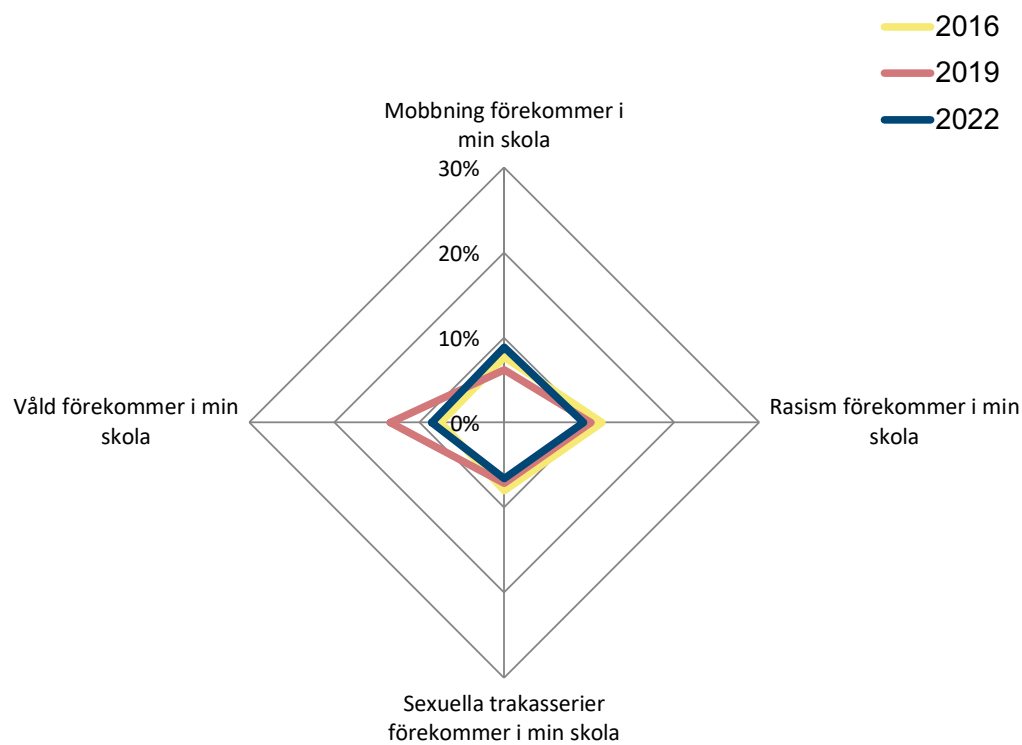
C3b. Hur tycker du att det stämmer in på hur det är på din skola? Andel som svarat "stämmer helt" eller "stämmer till stor del"

C3c. Andel som instämmer i att problem förekommer på skolan: högstadiet, jämförelse över tid

C3d. Andel som instämmer i att problem förekommer på skolan: gymnasiet, jämförelse över tid

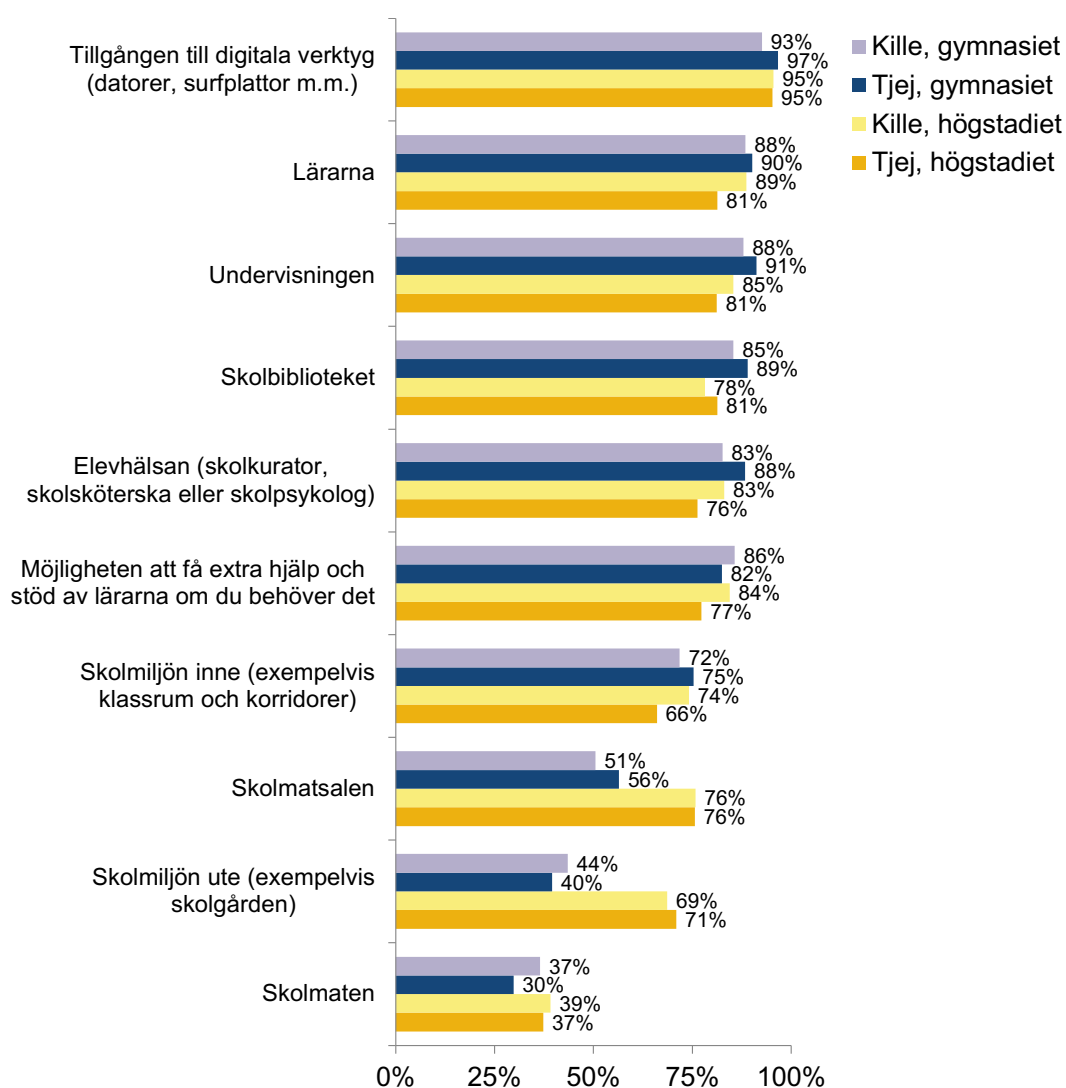
Omdöme skola

Lupp-enkäten innefattar även frågor om en rad centrala aspekter av ungdomarnas skolsituation, såsom skolbiblioteket, skolmiljön, skolmaten, undervisningen, lärarna, elevhälsovården, tillgången till datorer samt möjligheten att få extra hjälp eller stöd. I diagram C4 framgår att en hög andel både i högstadiet och gymnasiet är nöjda med tillgången till digitala verktyg, lärarna, undervisningen, skolbiblioteket, elevhälsan samt möjligheten att få extra hjälp och stöd av lärarna när det behövs.

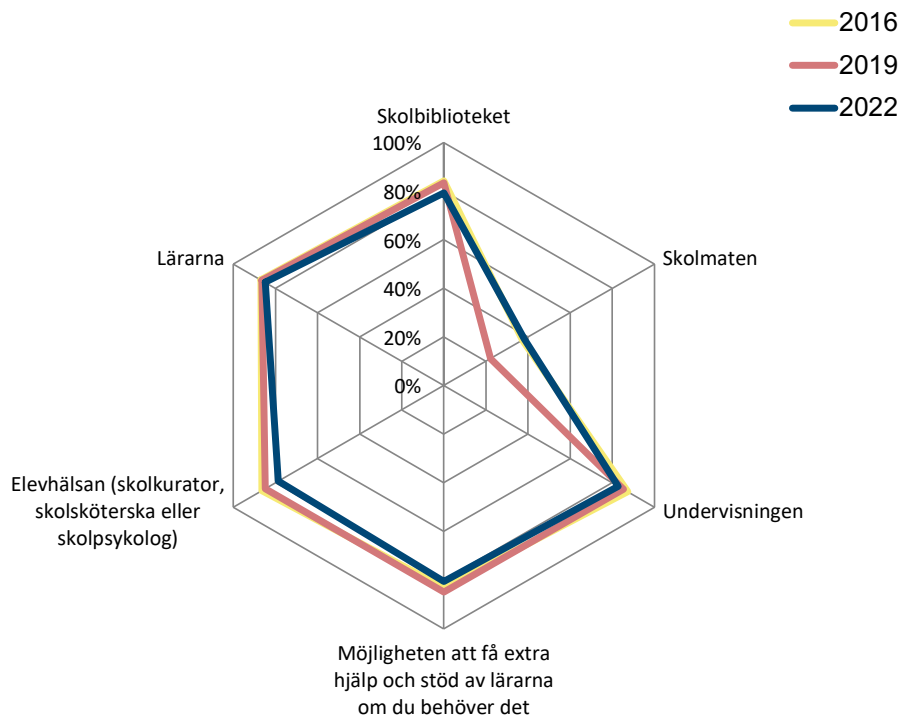
När det kommer till skolmiljön ute och skolmatsalen är nöjdheten lägre, främst i gymnasiet. Lägst är dock nöjdheten med skolmaten, både i högstadiet och gymnasiet. Mellan 30-39 % svarar att de är mycket eller ganska nöjda med skolmaten.

I diagram C4a och C4b på följande sida ser vi att nöjdheten med de olika aspekterna är på en liknande nivå som tidigare år, både i högstadiet och gymnasiet. Nöjdheten skolmaten är dock högre än år 2019. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

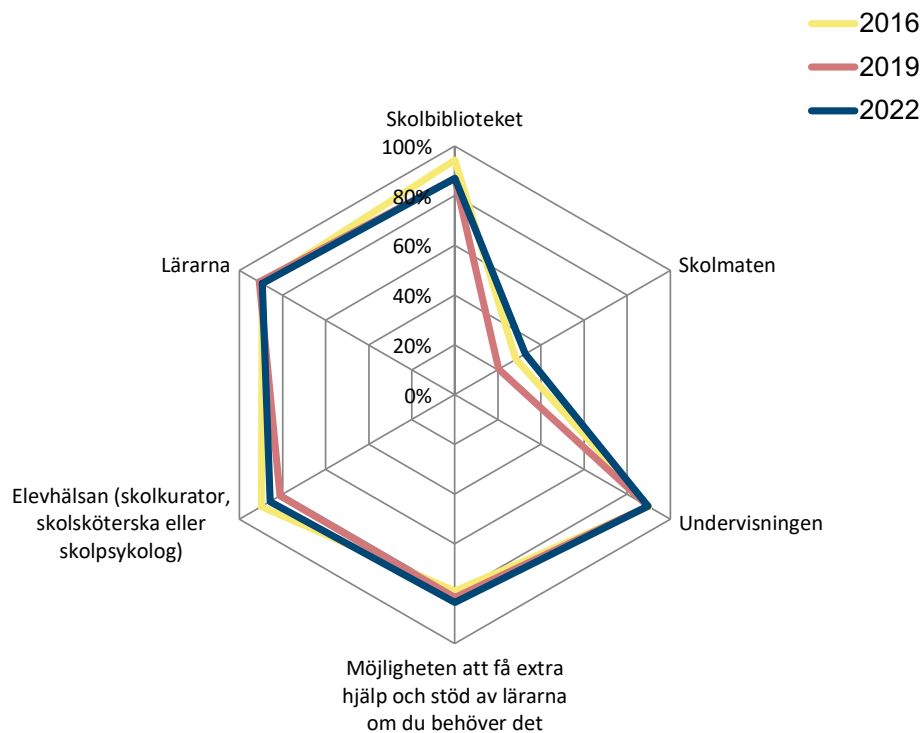
C4. Nu kommer några frågor om din skola. Vad tycker du om... Andel som svarat "mycket bra" eller "ganska bra"

C4a. Nu kommer några frågor om din skola. Vad tycker du om...: högstadiet, Andel som svarat "mycket bra" eller "ganska bra": Jämförelse över tid

C4b. Nu kommer några frågor om din skola. Vad tycker du om...: gymnasiet, Andel som svarat "mycket bra" eller "ganska bra": Jämförelse över tid

Elevinflytande

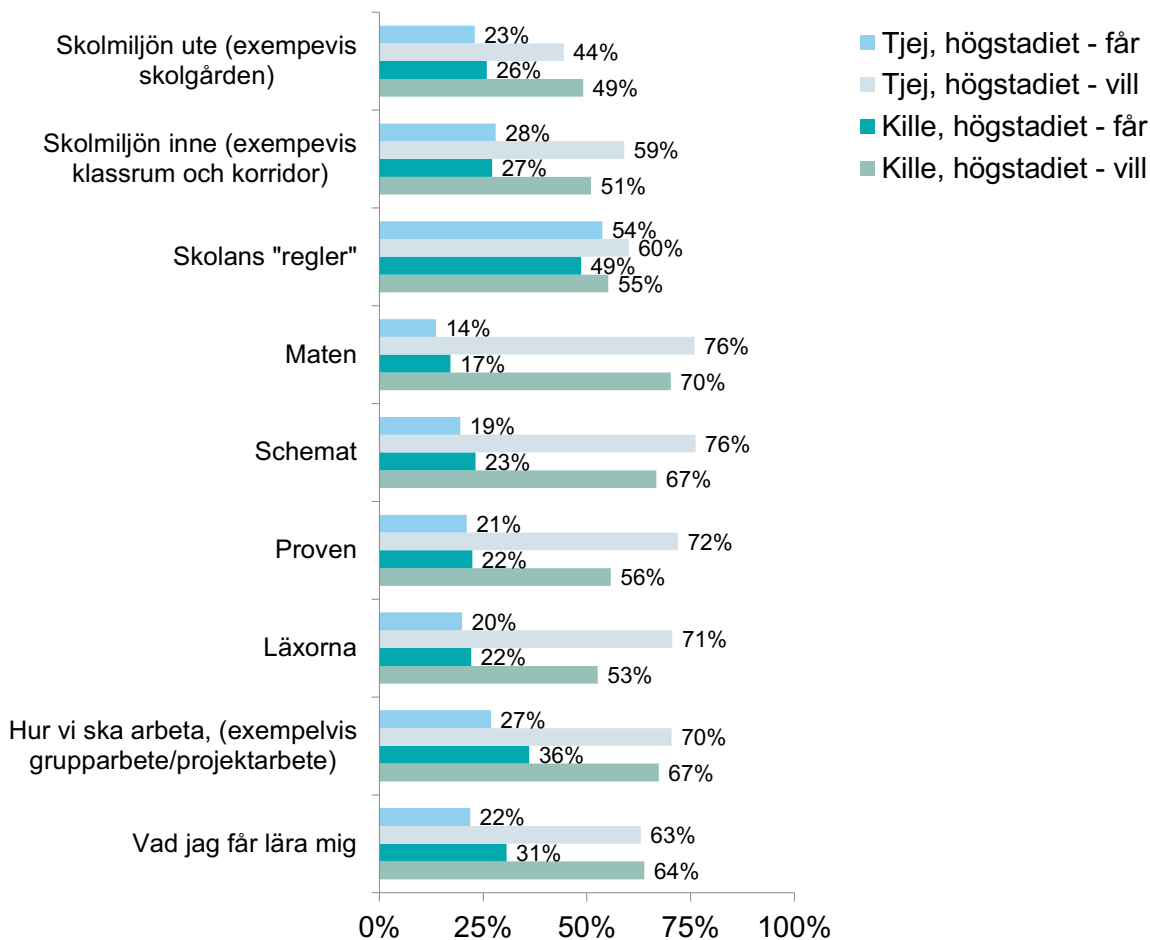
Lupp-enkäten innehåller ett antal frågor som rör elevinflytande. Ungdomarna svarade på frågor om hur mycket de skulle vilja vara med och bestämma i skolan och hur mycket de anser att de får bestämma i dagsläget. Skolverket påpekar att det finns ett tydligt samband mellan elevers möjlighet till delaktighet och inflytande samt kunskapsresultat och välmående i skolan. I en utredning från 2009¹ framgår det att ju mer inflytande en elev upplever att den har om en aspekt, desto mer positivt ser eleven på den aspekten i skolan. Med andra ord korrelerar möjligheter till inflytande med nöjdhet.

I Gävle ser vi att andelen unga som vill påverka är relativt hög både i högstadiet (se diagram C5a) och gymnasiet (se diagram C5b på följande sida). Tjejer i båda årskurser, men främst i gymnasiet, svarar att de vill påverka om olika saker i högre grad än killar.

Skolans "regler" är det som högstadieungdomarna anser att de i högsta grad får vara med och bestämma om. På gymnasiet svarar flest att de får vara med och bestämma om hur de ska arbeta, till exempel i grupparbeten/projektarbeten.

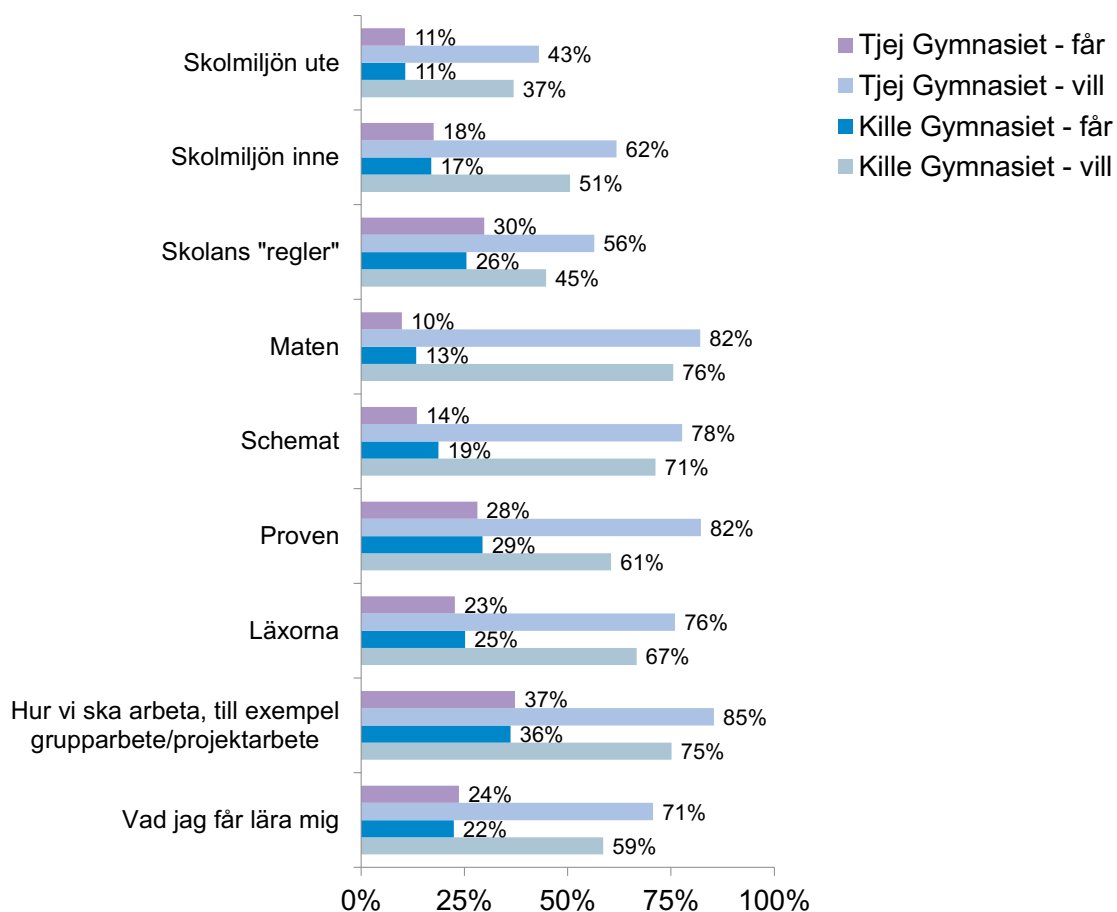
Andelen i både högstadiet och gymnasiet som upplever att de får vara med att bestämma om olika saker i skolan är något lägre än tidigare år, se diagram C5c och C5d. Avseende skolans "regler" har andelen unga som upplever att de får vara med och bestämma dock ökat tydligt sedan år 2016, både i högstadiet och gymnasiet.

C5a. Högstadiet: Hur mycket eller lite vill/får du som elev vara med och bestämma om följande? Andel som svarat "våldigt mycket" eller "ganska mycket"

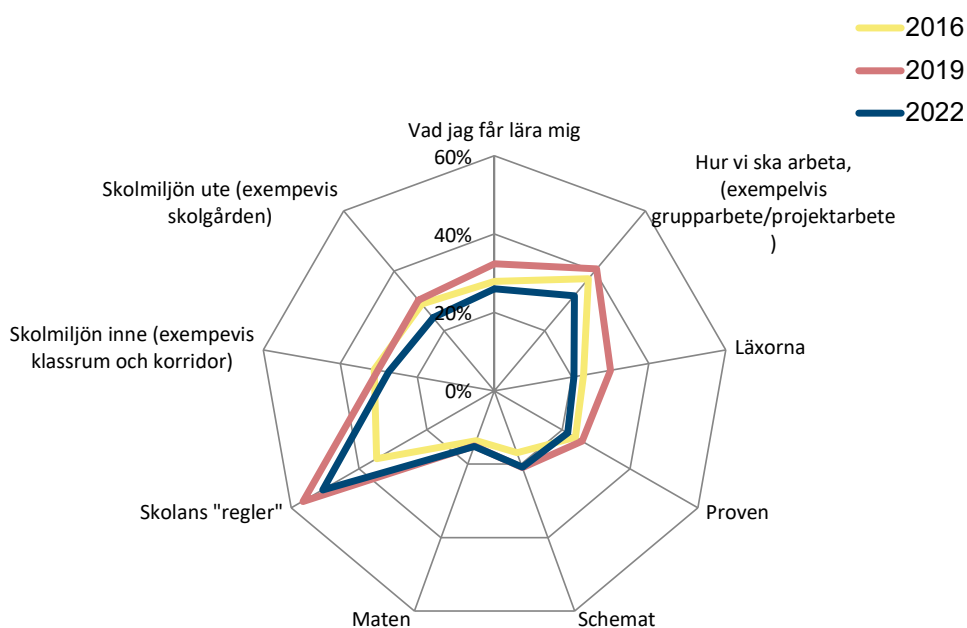

¹ SOU 2009:64 Flickor och pojkar i skolan - hur jämställt är det?

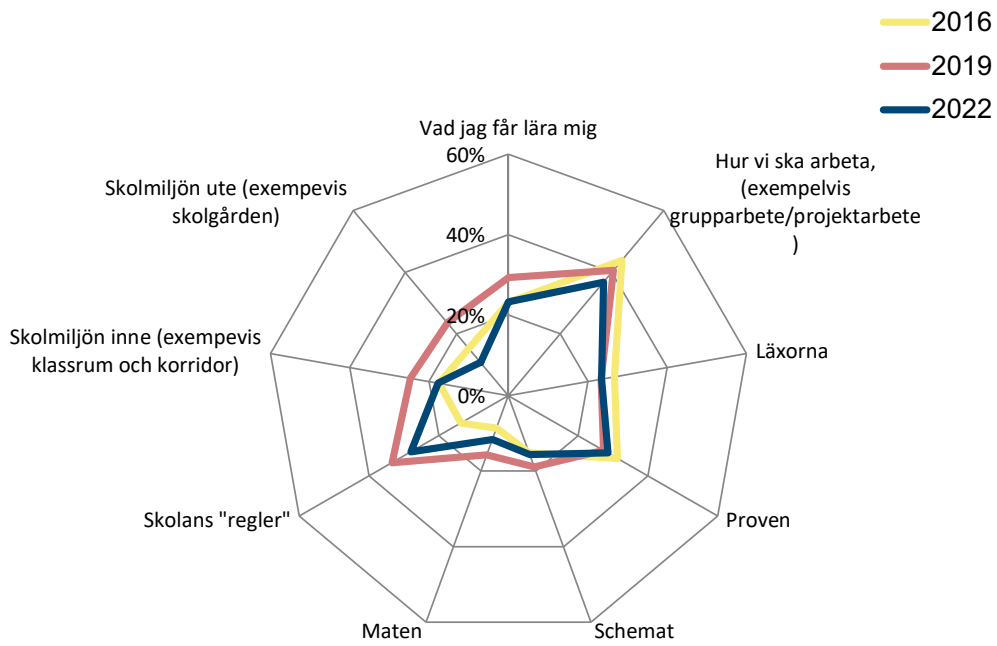
C5b. Gymnasiet: Hur mycket eller lite vill/får du som elev vara med och bestämma om följande? Andel som svarat "våldigt mycket" eller "ganska mycket"

C5c: Andel som upplever att de får vara med och bestämma om följande, högstadiet, jämförelse över tid

C5d: Andel som upplever att de får vara med och bestämma om följande, gymnasiet, jämförelse över tid

D. Politik och samhälle

I aktuell forskning både i Sverige och andra demokratier finns det oenigheter om ungas engagemang. En del menar att demokratin är hotad och att unga tappat både intresset och tron på möjligheten att påverka. Andra menar istället att unga är mer missnöjda och kritiska till dagens traditionella former för inflytande, och att det nödvändigtvis inte bör ses som ett hot.¹

I den senaste demokratiutredningen framkom att man inte kan se skillnader mellan äldre och unga avseende intresse för politik och samhälle. Däremot röstar unga i mindre utsträckning än äldre, och det är mindre vanligt bland unga att vara medlemmar eller aktiva i politiska partier eller föreningar. Samtidigt är det en större andel unga än äldre som uppger att de deltar i andra politiska aktiviteter, exempelvis demonstrationer. Jämfört med äldre är ungas engagemang mer individualiserat och många väljer bort organiserade aktiviteter. Slutsatsen enligt flera nya studier är att unga inte är mindre politiskt aktiva än äldre, däremot deltar de på andra sätt.²

Förutsättningarna för unga att delta och påverka är även ofta sämre på grund av bland annat ålder, utbildning och erfarenhet. Trösklarna för deltagande kan därmed vara högre.³ För att sänka trösklarna för engagemang bland unga är det bland annat viktigt att det finns kontaktytor mellan unga och organisationer samt att unga har kunskap om olika vägar att kanalisera samhällsengagemang.⁴ Samhället och kommunen får därför en väldigt viktig roll i att stötta unga i dessa frågor.

“För mig är klimatet den viktigaste frågan. Så det vill jag gärna påverka så att klimatet blir bättre.”

– Kille, högstadiet

¹ SOU 2016:5 "Låt fler forma framtiden" del A
² MUCF 2019: Ungas möjlighet till inflytande på lokal nivå
³ SKL 2014: Ungas inflytande och delaktighet
⁴ MUCF 2021: Fokus 21: Om ungas samhällsengagemang

Intresse för olika frågor

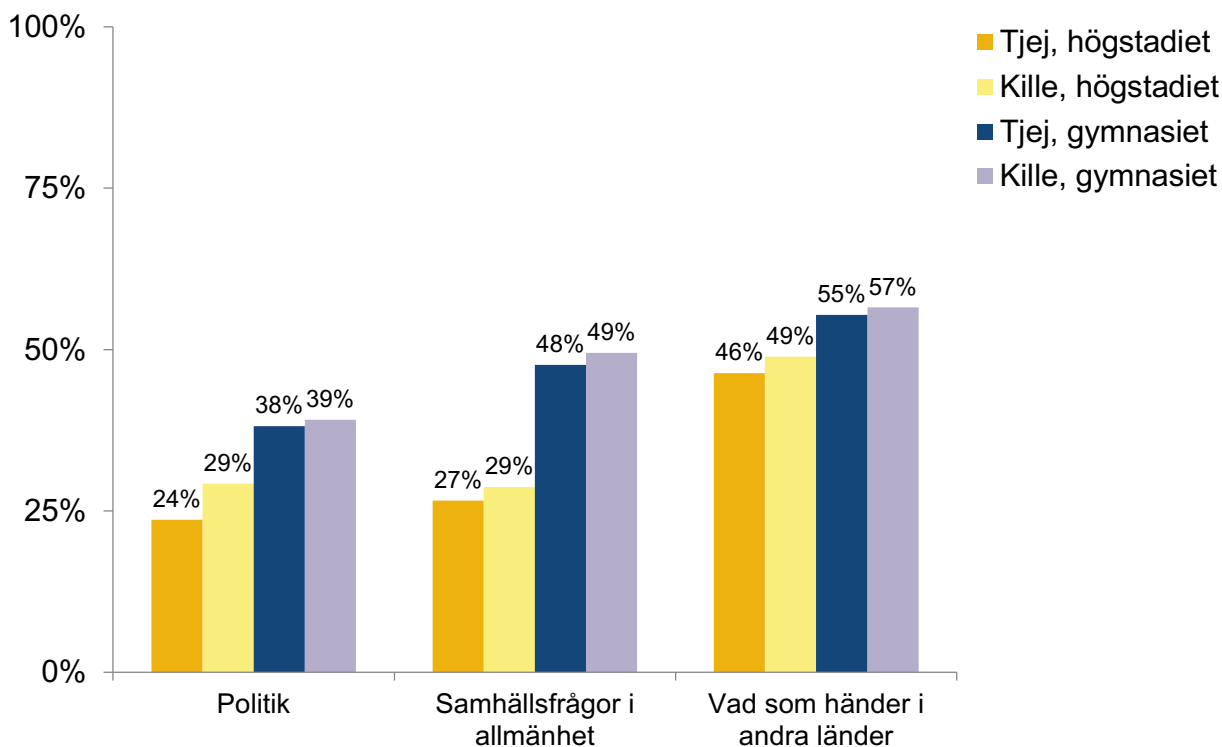
Ungdomarna i Gävle svarade på frågor om hur intresserade de är av politik, samhällsfrågor i allmänhet och vad som händer i andra länder, se diagram D1 nedan. Är man intresserad är också sannolikheten större att man engagerar sig aktivt i samhället.¹

I diagrammet nedan ser vi att intresset bland ungdomarna i Gävle är högst för vad som händer i andra länder. 55-57 % av gymnasieungdomarna och 46-49 % av högstadiungdomarna svarar att de är intresserade av detta. 48-49 % i gymnasiet och 27-29 % i högstadiet är intresserade av samhällsfrågor i allmänhet. En liknande andel i högstadiet är intresserade av politik. Gymnasieungdomarna är mer intresserade än högstadiungdomarna av samtliga frågor.

Över tid har intresset för samhällsfrågor i allmänhet totalt sett minskat, se diagram D1a på följande sida. Även intresset för politik och vad som händer i andra länder är lägre än år 2016.

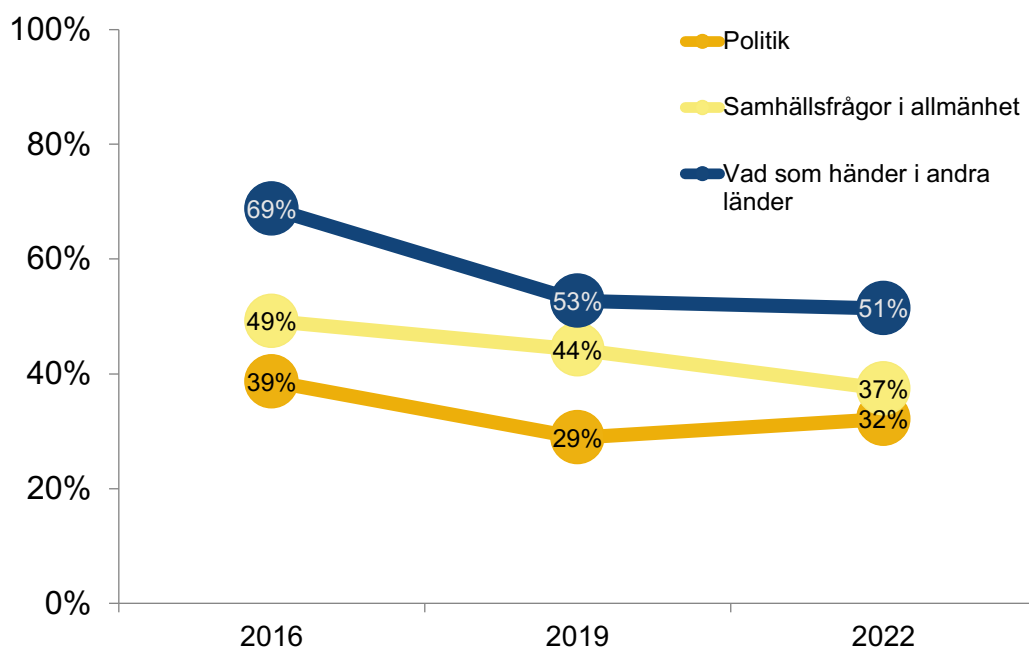
D1. Hur intresserad är du av följande?

Andel som svarat "mycket intresserad" eller "ganska intresserad"

¹ Amnå mfl. 2016

D1a. Andelen som är mycket eller ganska intresserade av följande: Jämförelse över tid

Aktivt samhällsengagemang

Formerna för det politiska engagemanget bland unga har som tidigare nämnts förändrats under senare år. Antalet unga som väljer att bli medlemmar i politiska partier och som är engagerade i de traditionella folkrörelseorganisationerna har minskat. Tidigare nämndes även att det inte nödvändigtvis behöver vara något negativt, men denna utveckling leder samtidigt till att färre unga får erfarenheter av den representativa demokratins beslutsprocesser, som exempelvis gemensamt beslutsfattande. Dessa erfarenheter är viktiga och ses som bidragande till känslan av delaktighet, tillhörighet och ansvarstagande¹. Dock innebär förändringarna i formerna för engagemang att vi troligtvis på sikt kommer att behöva anpassa det politiska systemet till dessa förändrade omständigheter.²

I Lupp-enkäten ställs inte någon fråga om politiskt engagemang i partier, men däremot finns en fråga om ungdomarna gjort någon aktiv politisk handling under det senaste året.

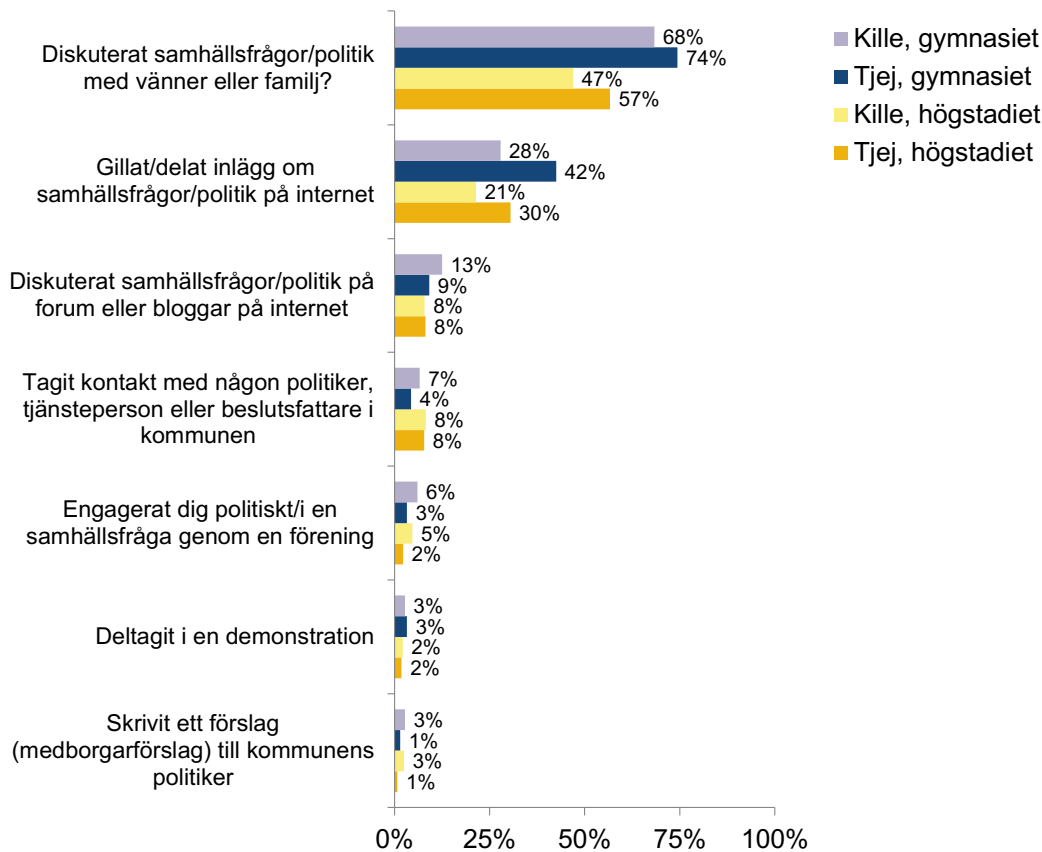
Vad som framgår i diagram D2 är att majoriteten av ungdomarna har diskuterat samhällsfrågor/politik med vänner eller familj senaste året. Gymnasieungdomarna har gjort detta i högre grad än högstadieungdomarna. En andel mellan 21-42 % har gillat/delat inlägg om samhällsfrågor/politik på internet. En större andel gymnasietjejer än övriga har gjort detta. Övriga politiska handlingar är klart mindre vanliga.

Över tid har andelen ungdomar, både i högstadiet och gymnasiet, som diskuterat samhällsfrågor/politik på forum eller bloggar på internet minskat, se diagram D2a och D2b. I gymnasiet har samhällsengagemanget minskat i fler frågor.

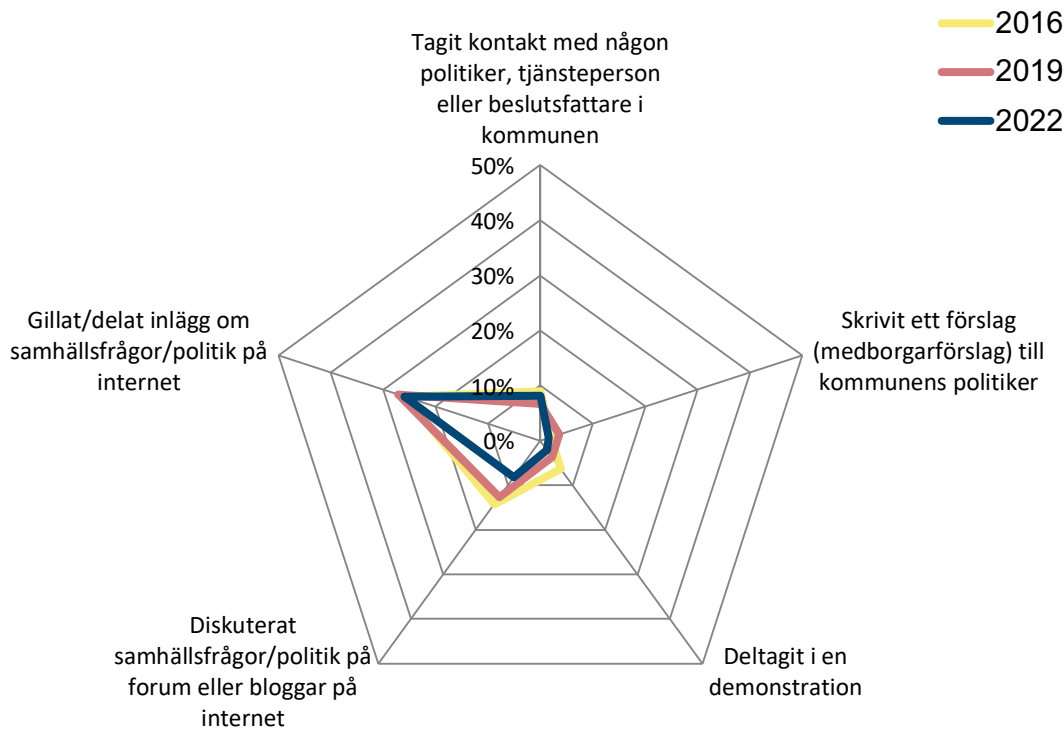
¹ Kommittédirektiv 2014:111. Demokratisk delaktighet och inflytande över det politiska beslutsfattandet

² MUCF 2019: Ungas möjlighet till inflytande på lokal nivå

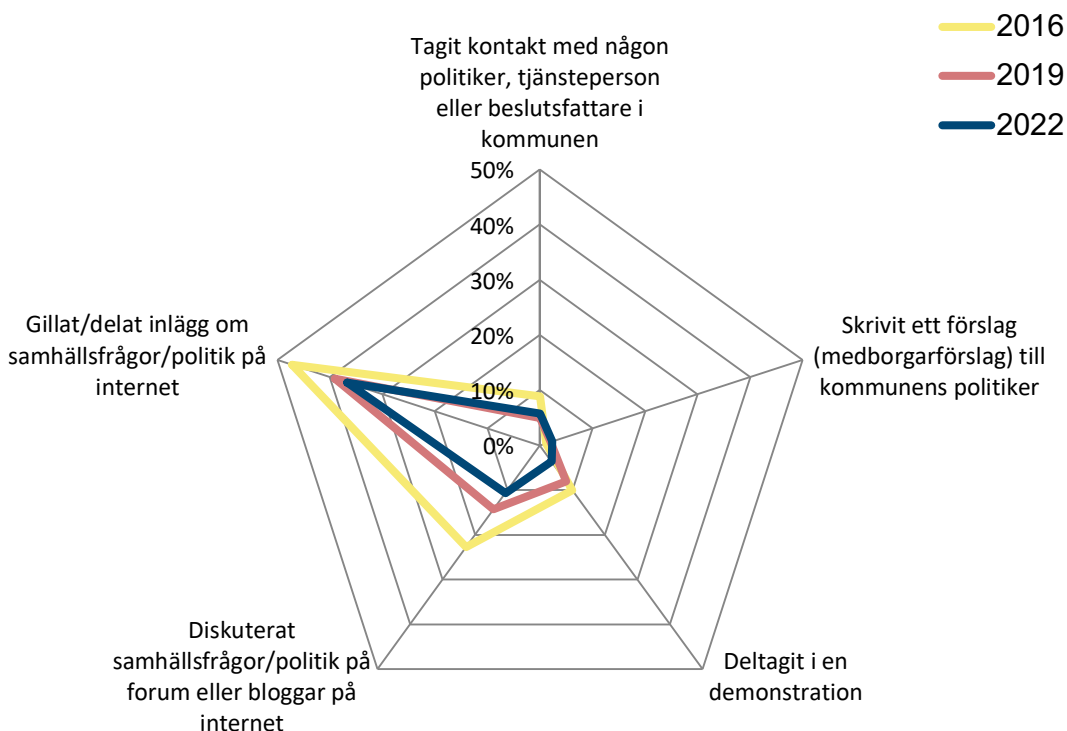
D2. Under de senaste 12 månaderna, har du gjort något av följande? Andel som svarat "ja"

D2a. Andel som gjort följande de senaste 12 månaderna: högstadiet, jämförelse över tid

D2b. Andel som gjort följande de senaste 12 månaderna: gymnasiet, jämförelse över tid

Möjligheter att påverka

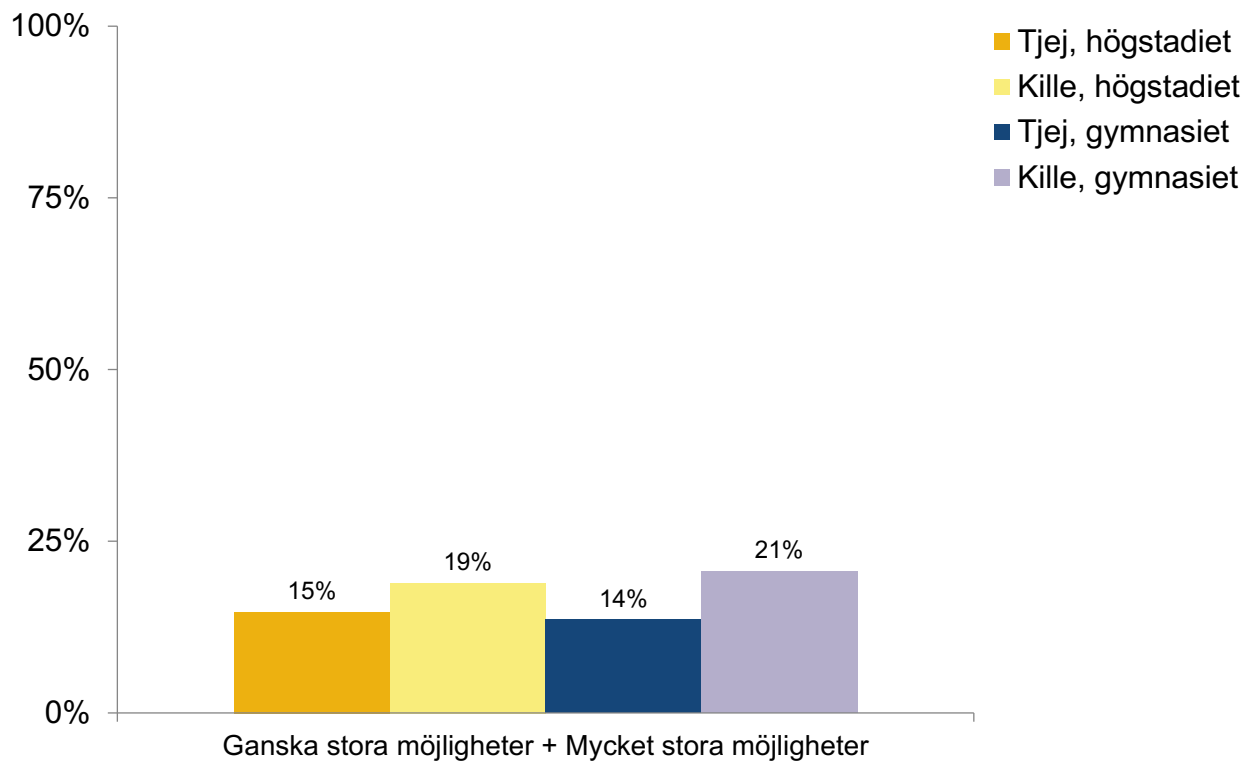
En viktig faktor för att kunna öka ungas delaktighet i kommunen och samhället är att unga faktiskt ser att de har möjligheter att få sin röst hörd. När unga får inflytande över sin vardag och görs delaktiga i det lokala samhället skickas samtidigt signaler om att ungas röster tas på allvar och att det är möjligt att påverka i olika frågor, vilket främjar framtida politiskt deltagande.¹

Vad som framgår i diagram D3 på nästa sida är att tjejer ser mindre positivt än killar på sina möjligheter att föra fram sina åsikter till de som bestämmer i kommunen. Mer än hälften av ungdomarna svarar "Vet ej" på denna fråga, vilket kan vara bra att vara medveten om.

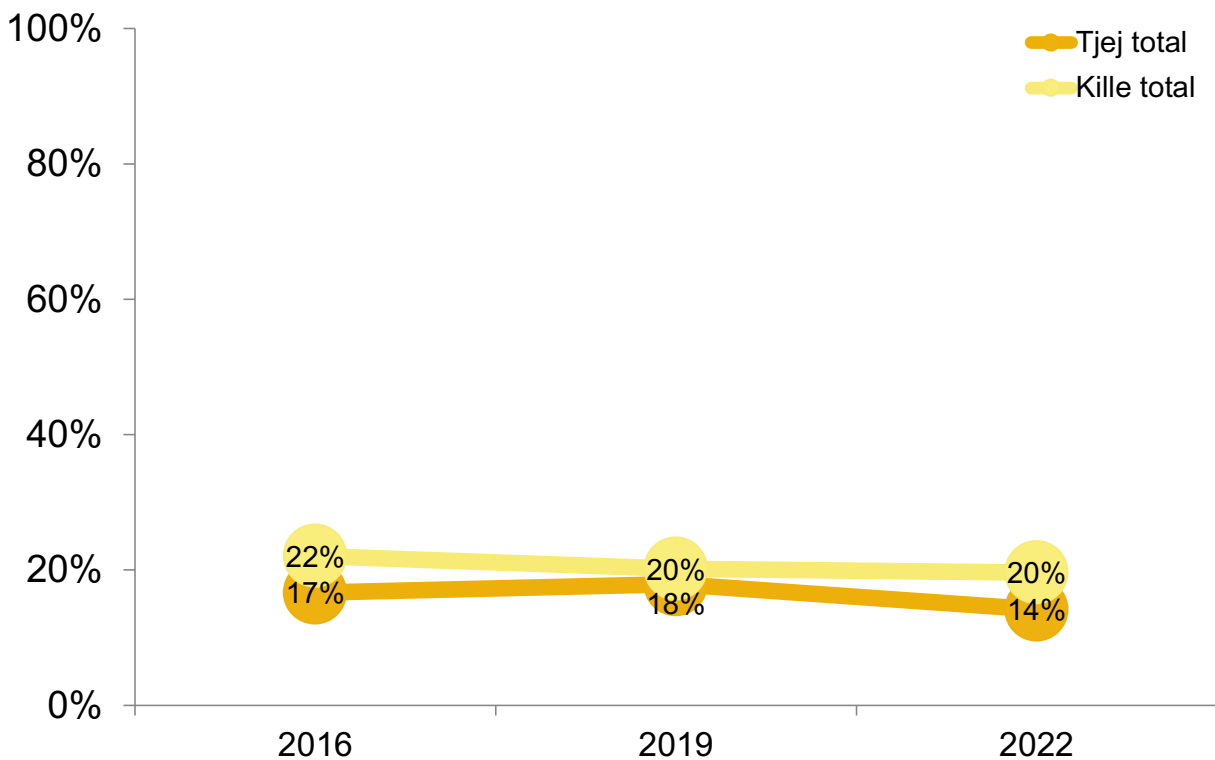
I diagram D3a på följande sida framkommer det att resultatet är relativt stabilt över tid. Andelen tjejer som ser sig ha mycket eller ganska stora möjligheter att påverka har dock minskat något sedan år 2019. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

¹ MUCF 2019: Ungas möjlighet till inflytande på lokal nivå

D3. Vilka möjligheter har du att föra fram dina åsikter till dem som bestämmer i kommunen? Andel som svarat "mycket stora" eller "ganska stora" möjligheter

D3a. Andel som ser sig ha mycket eller ganska stora möjligheter: Jämförelse över tid

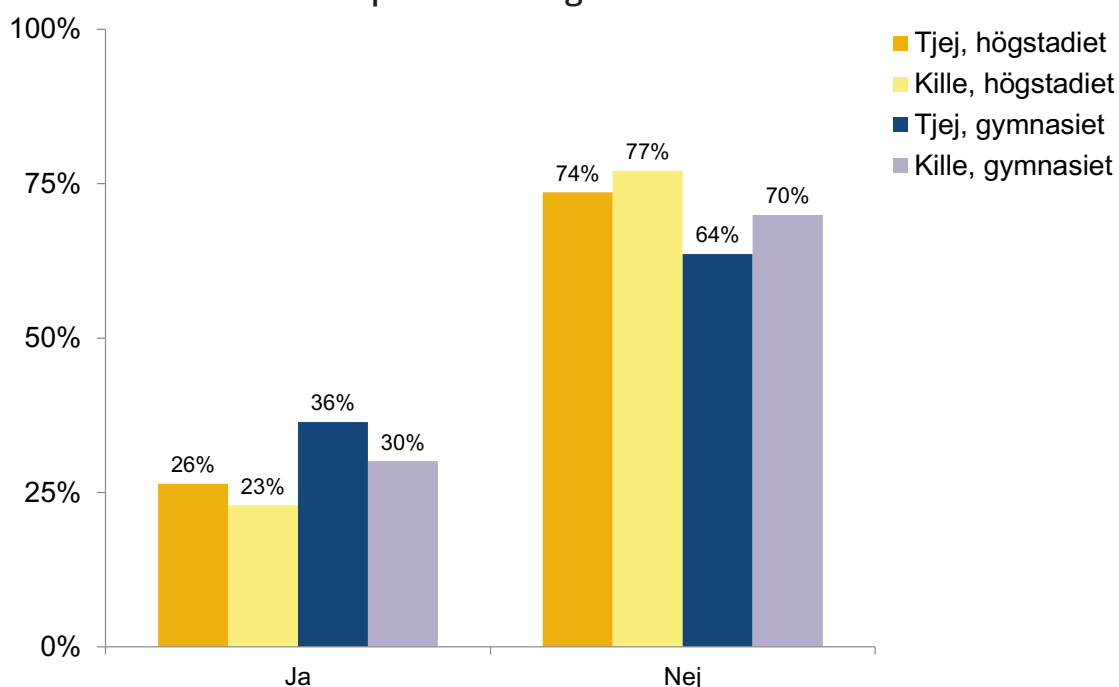

Vill vara med och påverka

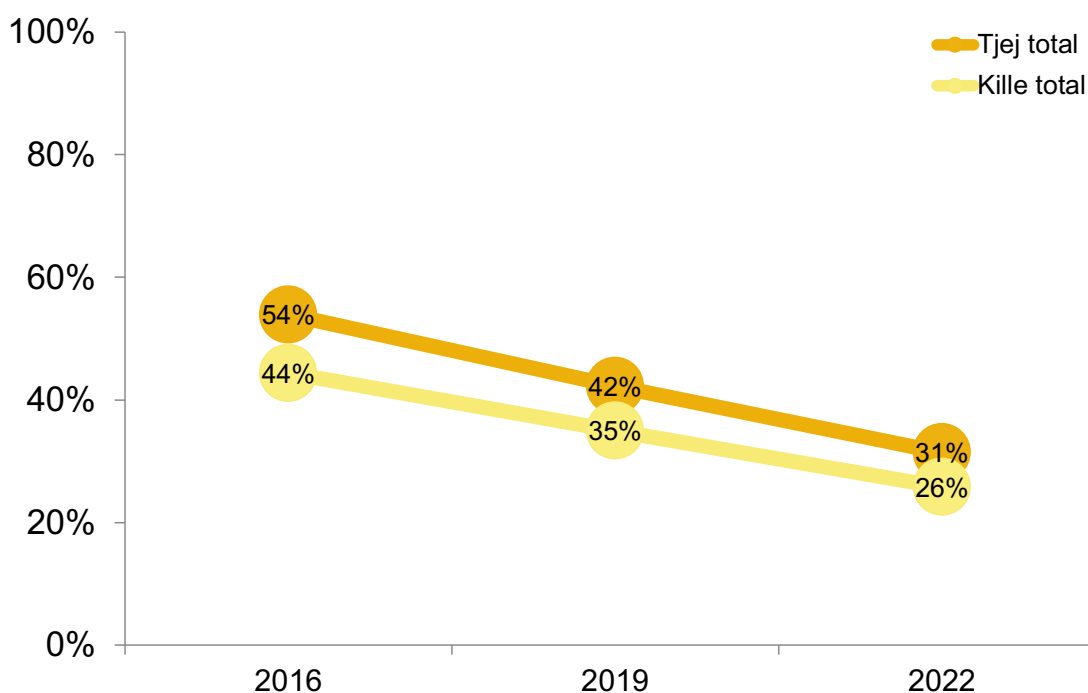
Ungdomarna svarade på en fråga om huruvida de vill vara med och påverka i frågor som rör Gävle kommun. I denna fråga framgår att gymnasieungdomarna vill vara med och påverka i högre grad än högstadieungdomarna, se diagram D4. Gymnasietjejnerna vill i högst grad påverka.

Andelen unga som vill påverka i kommunen har minskat tydligt över tid. År 2016 svarade 54 % av tjejerna och 44 % av killarna att de vill vara med och påverka, i år svarar 31 % av tjejerna och 26 % av killarna detsamma.

D4. Vill du vara med och påverka i frågor som rör din kommun?

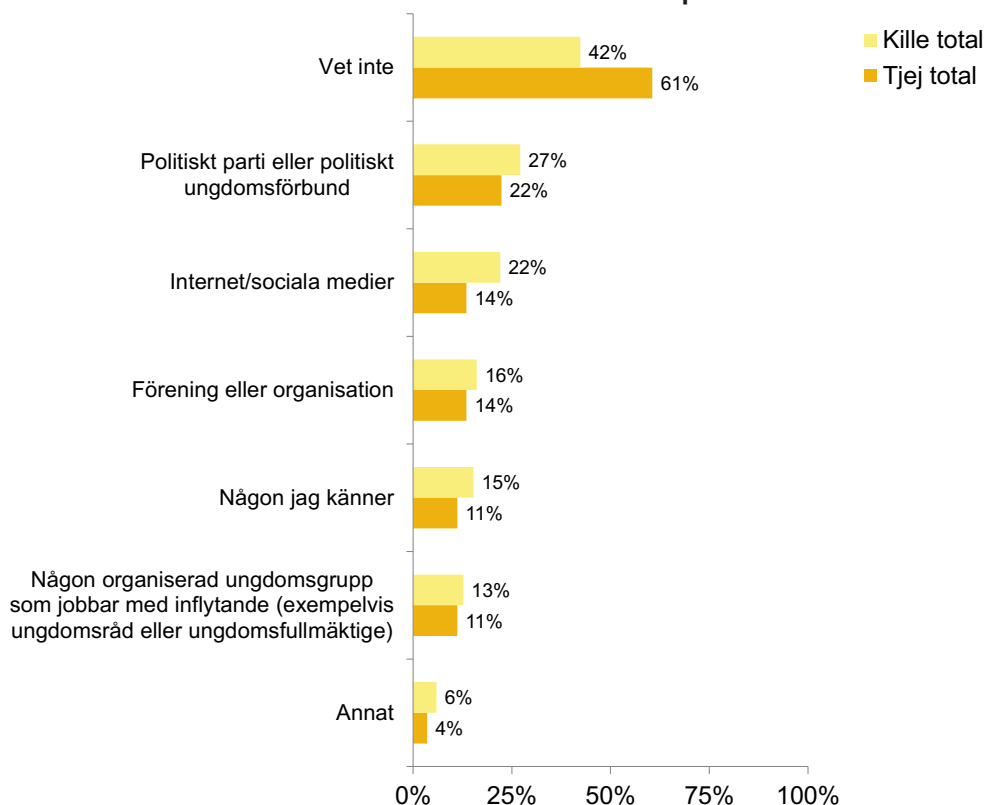
D4a. Andel som vill påverka i kommunen: Jämförelse över tid

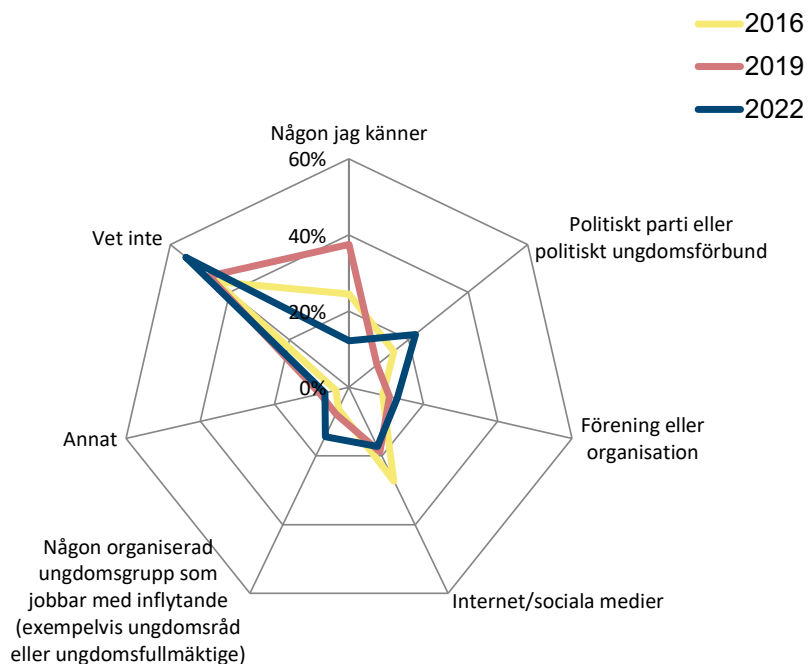
De som svarade att de vill påverka i kommunen fick en följdfråga gällande vem de skulle vända sig till om de vill påverka något. 61 % av tjejerna och 42 % av killarna svarar att de inte vet vart de skulle vända sig. Därefter svarar störst andel av både tjejer och killar att de skulle vända sig till ett politiskt parti eller politiskt ungdomsförbund.

Vid en jämförelse över tid kan vi se att andelen högstadieungdomar som skulle vända sig till ett politiskt parti eller politiskt ungdomsförbund har ökat medan andelen som skulle vända sig till någon de känner och till sociala medier har minskat. I gymnasiet syns en minskning avseende samtliga personer och plattformar jämfört med år 2016.

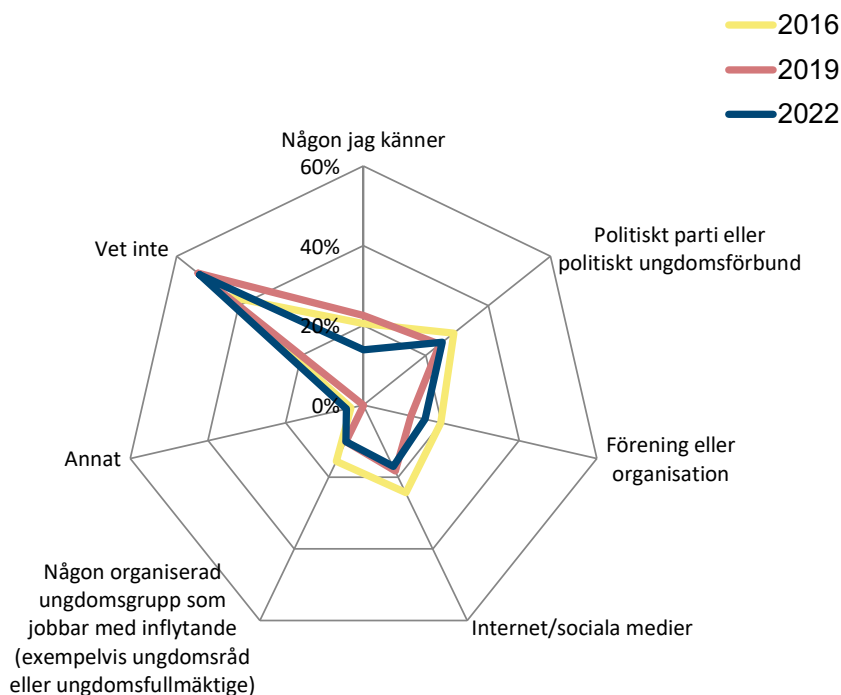
D4c. Till vem eller vart vänder du dig om du vill påverka något i din kommun? Besvarades endast av de som svarat att de vill påverka

**D4c_1. Till vem eller vart vänder du dig om du vill påverka något i din kommun?
Besvarades endast av de som svarat att de vill påverka: högstadiet, jämförelse
över tid**

**D4c_2. Till vem eller vart vänder du dig om du vill påverka något i din kommun?
Besvarades endast av de som svarat att de vill påverka: gymnasiet, jämförelse över
tid**

D4d. Vad vill du påverka?

Ungdomarna som svarade att de ville påverka kunde även i fritext ta upp vad för typ av frågor de skulle vilja påverka. Många kommenterar sådant som rör skolan. Skolmaten, skolsystemet och trygghet är exempel på frågor som ungdomarna tar upp. Flera ungdomar kommenterar att de vill påverka i frågor som rör deras fritidsintressen, aktiviteter eller idrottsplaner i stort.

Även samhällsfrågor som jämställdhet, integration, rasism, sexism, miljö och klimat eller att motverka våld och brott tas upp av flera ungdomar. Övrigt som nämns är önskemål om att påverka kollektivtrafiken på olika sätt, exempelvis att det ska vara gratis att resa kollektivt om man är under 18 år och att bussar ska gå oftare.

Några citat redovisas nedan.

"Flera inomhus fotbollsplaner borde byggas."

– Kille, gymnasiet

"Skoltider och aktiviteter i skolan."

–Tjej, gymnasiet

"Egentligen mycket av samhället. Allt från säkerhet till kommunal kultur"

– Kille, högstadiet

"Tryggheten på kvällar utomhus."

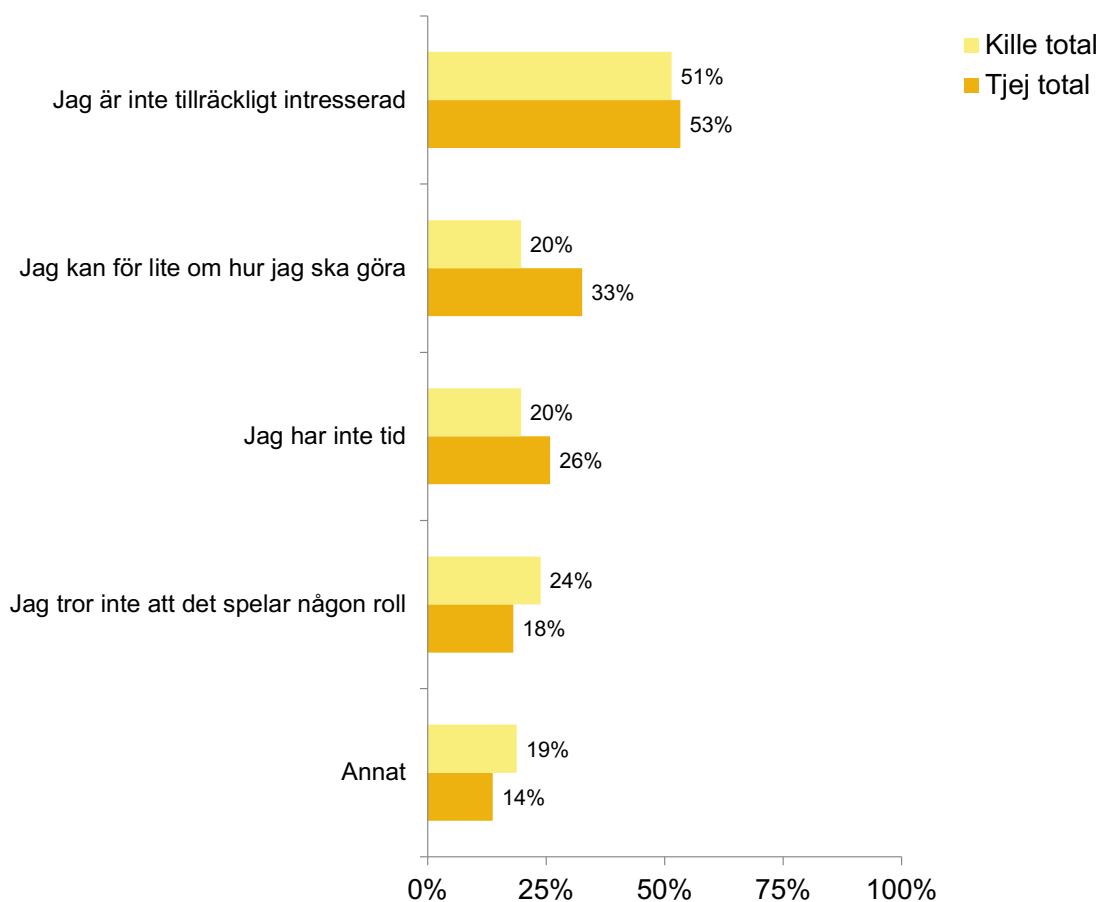
–Tjej, högstadiet

De som inte vill påverka

De som på fråga D4 svarade att de inte vill vara med och påverka i kommunen fick svara på en fråga om varför de inte vill det, se diagram D4e nedan.

51-53 % av ungdomarna svarar att de inte är tillräckligt intresserade. 33 % av tjejerna svarar att de kan för lite om hur de ska göra. 20 % av killarna svarar detsamma. En större andel killar (24 %) än tjejer (18 %) tror inte att det spelar någon roll.

D4e. Vilken eller vilka är anledningarna till att du inte vill vara med och påverka? Besvarades endast av de som svarat att de inte vill påverka

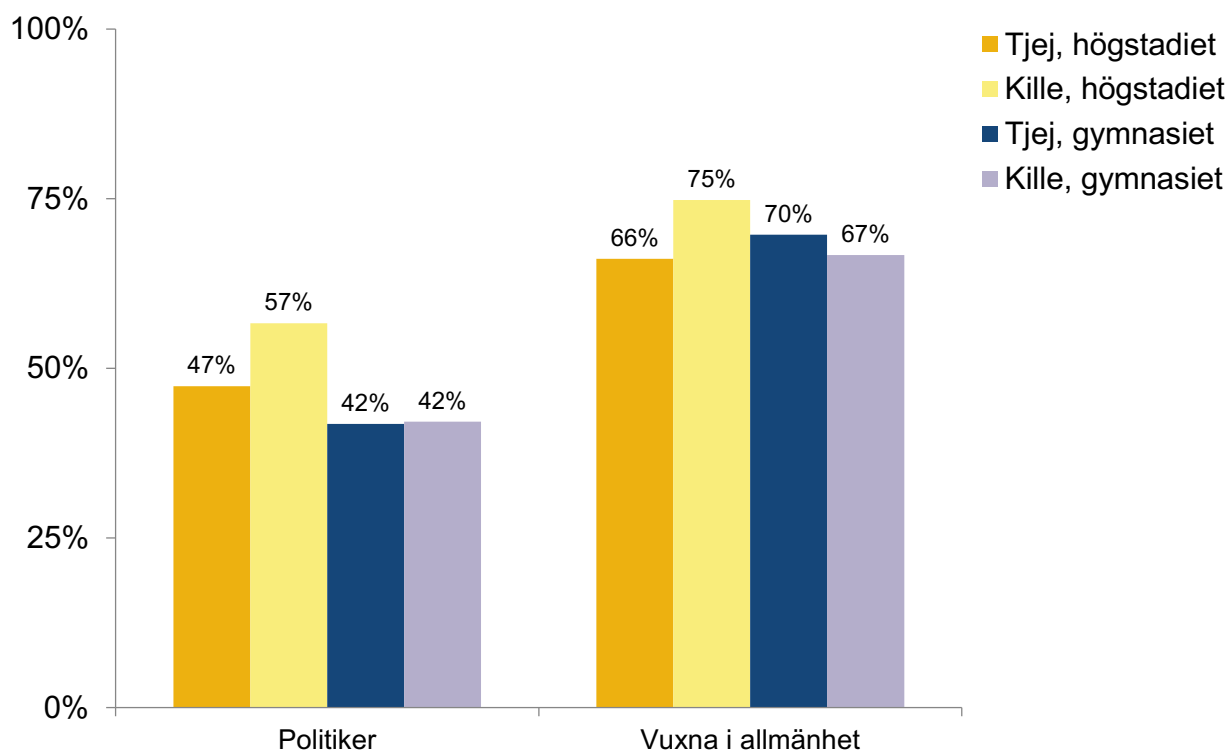

Förtroende för vuxna och politiker

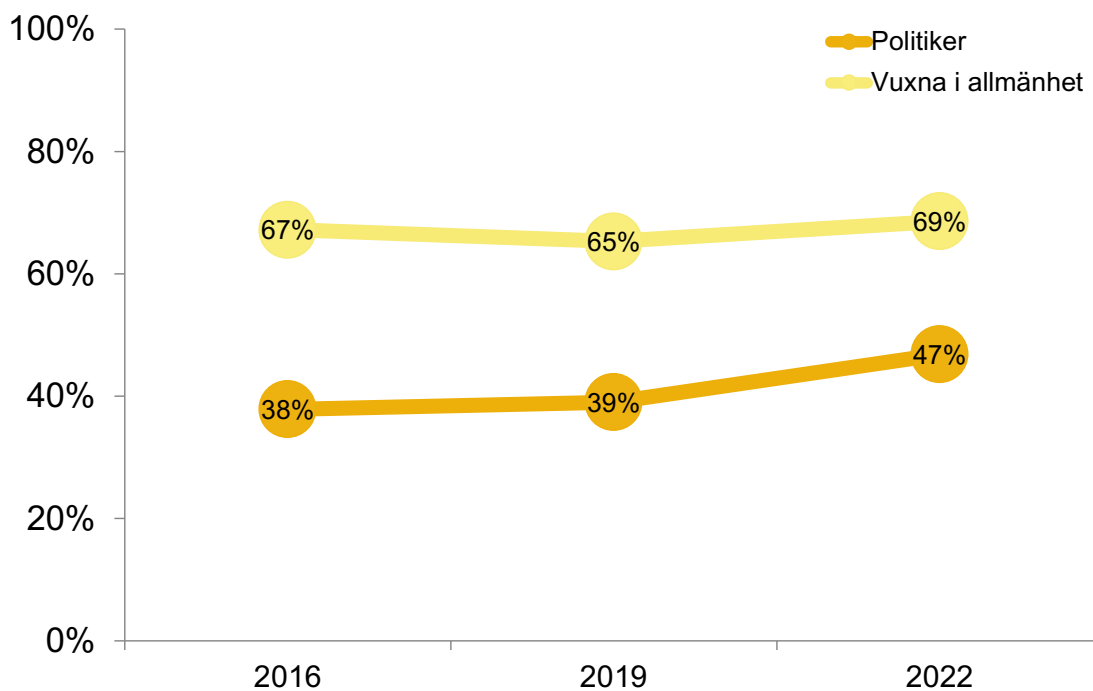
Ungdomarna svarade på en fråga om hur stort förtroende de har för vuxna i allmänhet och en fråga om hur stort förtroende de har för politiker. 69 % svarar att de har ett högt förtroende för vuxna i allmänhet. Förtroendet för politiker är däremot lägre, 47 %. Killar i högstadiet har högst förtroende för både vuxna och politiker.

Andelen ungdomar med mycket eller ganska stort förtroende för politiker har ökat över tid, se diagram D5a på följande sida. Andelen med ett mycket eller ganska stort förtroende för vuxna i allmänhet är på en liknande nivå som år 2016, men har ökat något sedan 2019. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

D5. Hur stort eller litet förtroende har du för följande vuxna personer? Andel som svarat "mycket stort" eller "ganska stort"

D5a. Andel med stort eller ganska stort förtroende för vuxna och politiker. Jämförelse över tid

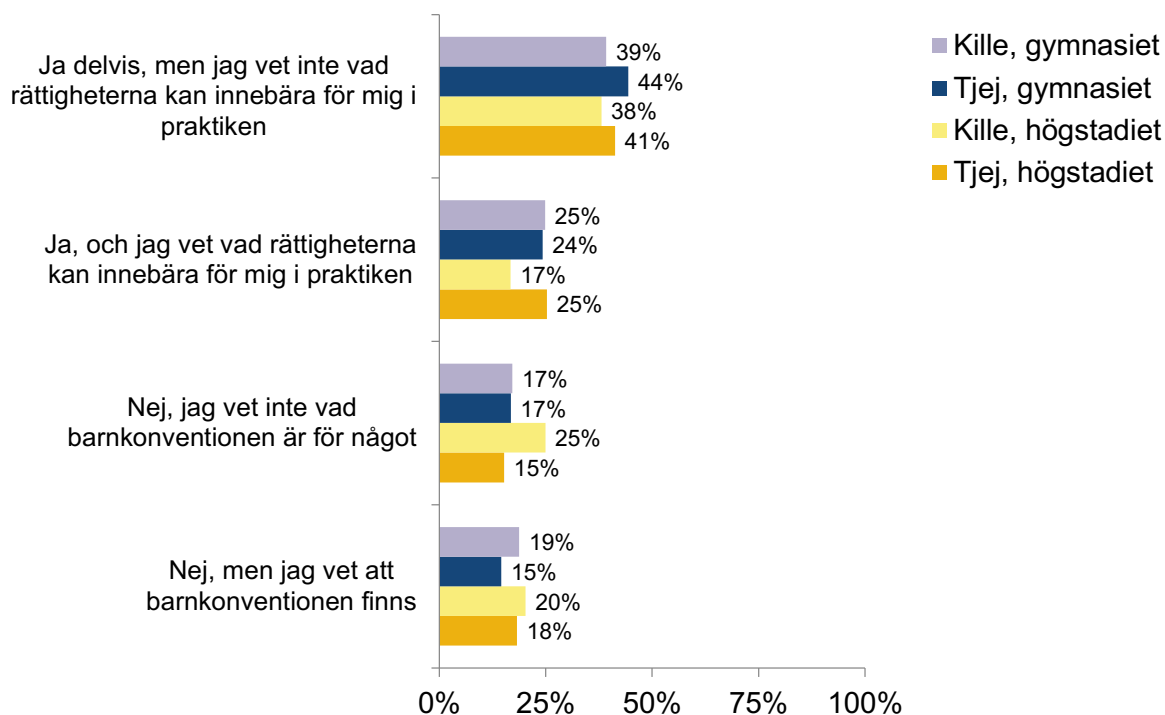

Barnkonventionen

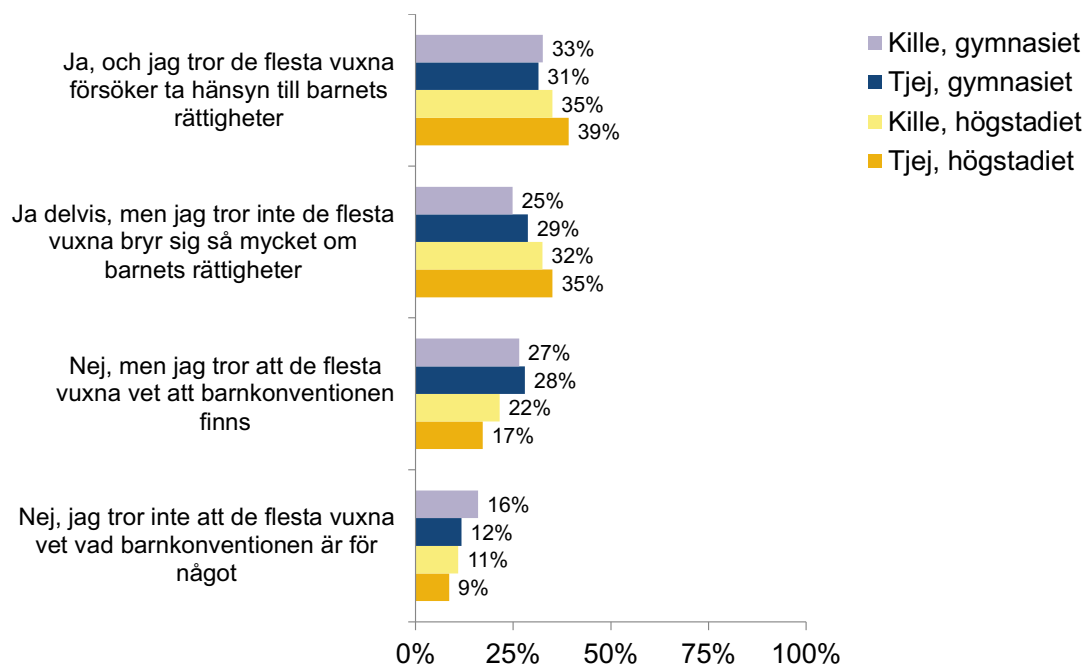
I Lupp-enkäten ställdes även två frågor om barnkonventionen. Vad som framgår är att en andel om 15-25 % svarar att de inte vet vad barnkonventionen är. 17-25 % vet vad barnkonventionen är, och vad rättigheterna kan innebära i praktiken. Killar i högstadiet svarar i högst grad att de inte känner till barnkonventionen, och i lägst grad att de vet vad rättigheterna kan innebära i praktiken.

31-39 % svarar att de tror att de flesta vuxna känner till barnkonventionen och försöker ta hänsyn till barnets rättigheter.

D6a. Känner du till vilka rättigheter du har enligt barnkonventionen?

D6b. Tror du att vuxna i allmänhet känner till barnets rättigheter enligt barnkonventionen?

Fördjupat om ungas inflytande

I Gävle kommuns sociala hållbarhetsprogram finns ett mål gällande delaktighet och inflytande. Det övergripande målet inom området handlar om att kommunen ska verka för delaktighet och reellt inflytande. Inom ramen för detta mål finns också två delmål som direkt rör barn och unga: 1) Gävle kommunkoncerns förståelse för barn och ungas villkor och behov ska öka i hela organisationen och barnets bästa ska beaktas vid beslut som både direkt och indirekt berör unga samt 2) Gävle kommunkoncern ska ha metoder för dialog och samråd med barn och unga för att möjliggöra delaktighet och inflytande. Detta ligger också i linje med Sveriges ungdomspolitiska mål samt barnkonventionen.

Eftersom frågor som ungas inflytande och delaktighet är prioriterade frågor i Gävle har frågor på området analyserats fördjupat.

Inflytande i samhället i stort

Vad som framgått av Lupp-undersökningen är att mellan 14-21 % av ungdomarna i Gävle svarat att de ser sig ha mycket eller ganska stora möjligheter att föra fram sina åsikter till de som bestämmer i kommunen. Detta är en liknande nivå som tidigare år. Vid en analys av den grupp unga som svarat att de ser sig ha små/inga möjligheter att påverka i kommunen framgår att de i högre grad än övriga vill vara med och påverka. Bland de som ser sig ha små eller inga möjligheter svarar 37 % att de vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen, motsvarande andel bland övriga är 27 %. De som ser sig ha små möjligheter att påverka har även ett högre intresse för samhällsfrågor i allmänhet, och ett något högre intresse för politik. Dock har de ett lägre förtroende både för vuxna i allmänhet och för politiker.

Flertalet ungdomar vill vara med och påverka trots en pessimistisk syn på möjligheterna

Därutöver ser vi att de som anser sig ha små möjligheter att påverka i kommunen i lägre grad än övriga tror att de flesta vuxna känner till barnkonventionen och försöker ta hänsyn till barnets rättigheter. Deras kännedom om barnkonventionen och dess rättigheter är däremot på ungefär samma nivå som bland övriga.

Eftersom vi ser att flertalet ungdomar trots en pessimistisk syn på möjligheterna uttrycker en vilja att påverka och ett intresse för olika samhällsfrågor kan det vara viktigt att arbeta för att fler ska veta vilka möjligheter som finns och stärka tilltron hos unga. I en rapport från MUCF konstateras också att ungas kunskaper om inflytande på lokal nivå är bristfällig, och att det finns en bristande kunskap i vilka vägar unga ska använda sig av när de vill påverka samhällsutvecklingen.¹ Detta ser vi också i Gävle kommun, där 42 % av killarna och 61 % av tjejerna som vill påverka uppger att de inte vet vart de ska vända sig för att göra det. Att öka kunskapen och sänka trösklarna för engagemang bland unga kan därmed vara viktigt i Gävle kommuns fortsatta arbete med inflytandefrågor.

¹ MUCF 2019: Fokus 19: Det vore ju roligt om ni frågade någon gång

Unga som inte vill påverka

Andelen ungdomar som vill vara med och påverka i Gävle, 23-36 %, är något högre än andelen som ser sig ha möjligheter. Andelen som vill vara påverka har dock minskat över tid. Med anledning av detta har vi även analyserat gruppen unga som inte vill påverka i kommunen. Vad som framgår är att de är mindre intresserade av politik, samhällsfrågor i allmänhet och vad som händer i andra länder jämfört med övriga ungdomar. Intresset för att påverka i kommunen samvarierar alltså med intresset för andra samhällsfrågor. De har även gjort någon form av politisk handling i lägre grad än övriga. De svarar även i lägre grad än de som vill påverka att de har kännedom om barnkonventionen. Förtroendet för vuxna och politiker är dock på ungefär samma nivåer som bland övriga ungdomar.

Inflytande i skolan

Ett ytterligare samband som syns är att de som upplever att de får vara med och påverka i skolan också ser mer positivt på sina möjligheter att påverka i kommunen - de svarar i högre grad än övriga att de har mycket eller ganska stora möjligheter att föra fram sina åsikter. Bland de som upplever att de får bestämma om olika saker i skolan svarar 20 % att de även har ganska eller mycket stora möjligheter att påverka i kommunen. Motsvarande andel bland övriga ungdomar är 11 %.

I området "C. Skola" framgick också att det skett en viss negativ utveckling avseende instämmandegraden i frågorna som rör inflytande och möjligheter att påverka i skolan. Genom sambandsanalyser framgår att de som ser positivt på sina möjligheter att påverka i kommunen också högre grad anser att de fått veta vad de ska kunna påverka i skolan, att skolans personal lyssnar på elevrådet samt att skolan uppmuntrar dem till att aktivt medverka i klassråd och elevråd.

Inflytande i skolan hänger således ihop med synen på inflytande i kommunen. MUCF konstaterar även i en rapport att inflytande på ett område eller inom en sfär även ger goda möjligheter till inflytande i fler områden. Detta innebär att ett fungerande elevråd i skolorna troligen är viktigt för att fler ungdomar ska ta steget och engagera sig i andra sfärer, exempelvis i kommunen.² I en annan rapport från MUCF lyfts även skolvalen som ett viktigt verktyg för att skapa en större förståelse för demokrati och inflytande bland unga.³

Övriga skillnader

Tidigare studier visar att socioekonomiska förutsättningar är en faktor som på olika sätt påverkar samhällsengagemang. Exempelvis visar Demokratiutredningen att personer med högre inkomster och utbildning deltar i val och andra typer av demokratiska processer i högre grad än övriga befolkningen.⁴ För att analysera gruppen unga som kan vara mer resurssvaga har vi tagit fram ett index⁵. Vad som framgår är att resurssvaga unga ser något mindre positivt på sina möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen jämfört med övriga ungdomar. Däremot vill de påverka i kommunen i samma grad som övriga ungdomar. En tydligare skillnad som

2 MUCF 2010: Fokus 10: En analys av ungas inflytande

3 MUCF 2019: Fokus 19: Det vore ju roligt om ni frågade någon gång

4 SOU 2016:5: Låt fler forma framtiden!

5 De som svarat att de är mycket eller ganska missnöjda med sin egen ekonomi, att de är mycket eller ganska oroliga för sina föräldrars ekonomi och/eller att det hänt att de inte kunnat köpa saker som många andra i deras ålder gör

syns är att resurssvaga unga har ett lägre förtroende för både vuxna och politiker.

En ytterligare skillnad som syns är att unga som har en funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom ser mindre positivt på sina möjligheter att påverka i kommunen, och har ett lägre förtroende för vuxna i allmänhet och politiker. De vill dock även påverka i något lägre grad än övriga ungdomar.

E. Trygghet

Att så många unga som möjligt får trygga uppväxtvillkor möjliggör en bra start i livet och goda möjligheter att utvecklas.

Utsatthet för mobbning, kränkningar, trakasserier och våld påverkar hälsan och känslan av trygghet hos unga. MUCF konstaterar att en av de faktorer som påverkar ungas hälsa i störst utsträckning är om man under den senaste tiden har blivit utsatt för någon form av mobbning, men även andra former av utsatthet tas upp (hot, misshandel, utnyttjande).¹ Otrygghet och utsatthet kan även påverka den utsattes möjligheter kunskapsutveckling i skolan och således potentiellt påverka möjligheterna för individen i framtiden.

Enligt SCB så ökar mobbningen och otryggheten i skolan och detta gäller både pojkar och flickor.² Förutom ökad mobbning och otrygghet i skolan syns även en negativ utveckling vad gäller ungas rapportering av mobbning och hot på nätet.³ Att få bukt med denna typ av problem är därmed väldigt viktigt.

”Stoppa droghandeln och gängkriminaliteten så att fler känner sig trygga och får ett bättre liv”

– Tjej, gymnasiet

¹ MUCF 2007: Fokus 07: En analys av ungas hälsa och utsatthet

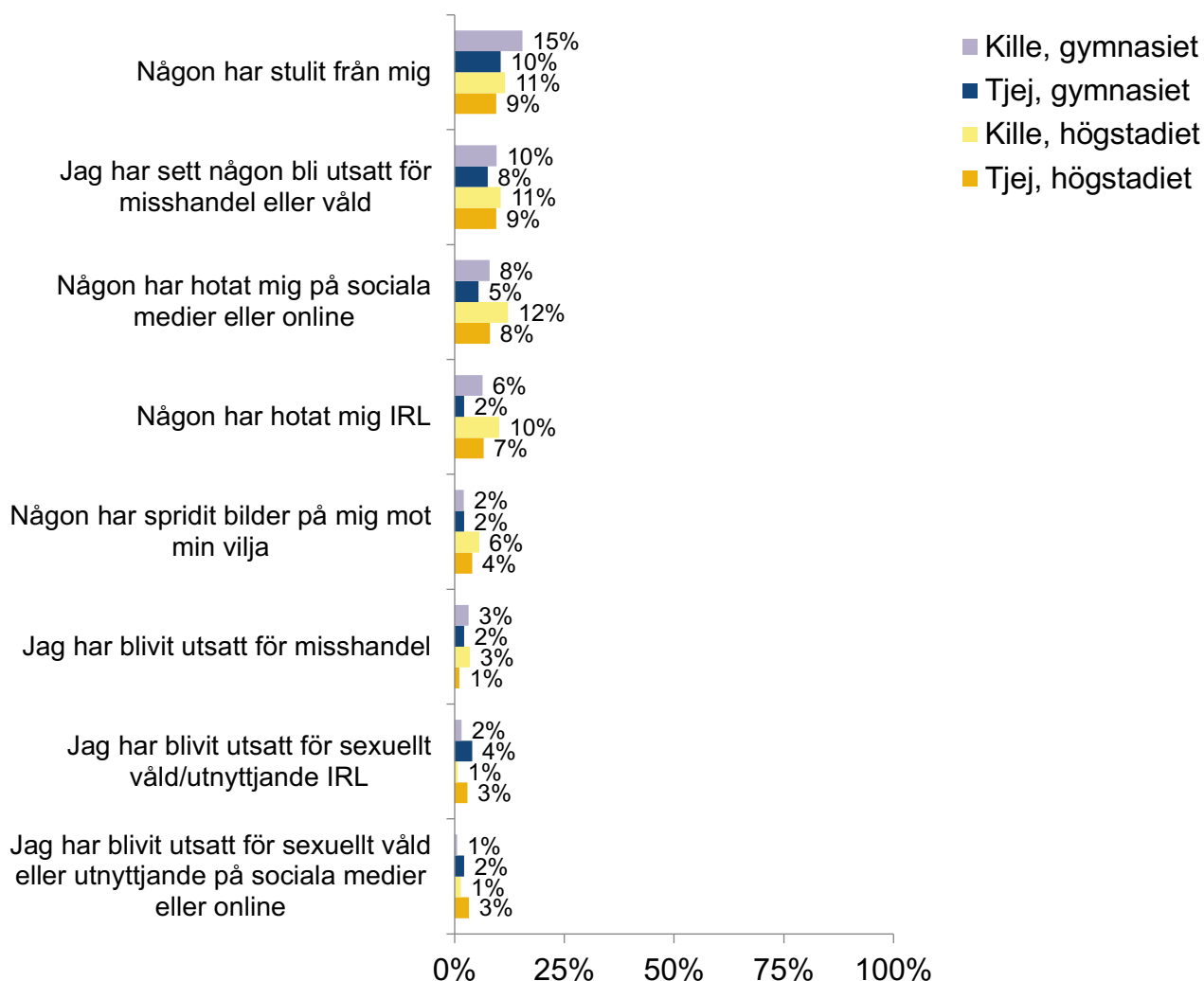
² SCB 2020: Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige

³ Statens medieråd: Ungar och medier 2019

Utsatthet för brott och otrygga situationer

I enkäten ställdes en fråga om man har blivit utsatt för någon otrygg situation under de senaste sex månaderna. Störst andel (9-15 %) svarar att de har utsatts för stöld. Gymnasiekillarna har utsatts för detta i högst grad. Näst vanligast är att ha sett någon annan utsatt för misshandel eller våld, vilket 8-11 % uppger att de har. Högstadiungdomarna svarar i högre grad än gymnasieungdomarna att någon spridit bilder på dem mot sin vilja. Högstadikillarna har i högst grad utsatts för hot på sociala medier och i verkligheten.

E1. Nu vill vi att du tänker tillbaka på de senaste sex månaderna. Har något av detta hänt dig? Andel som svarat "ja"

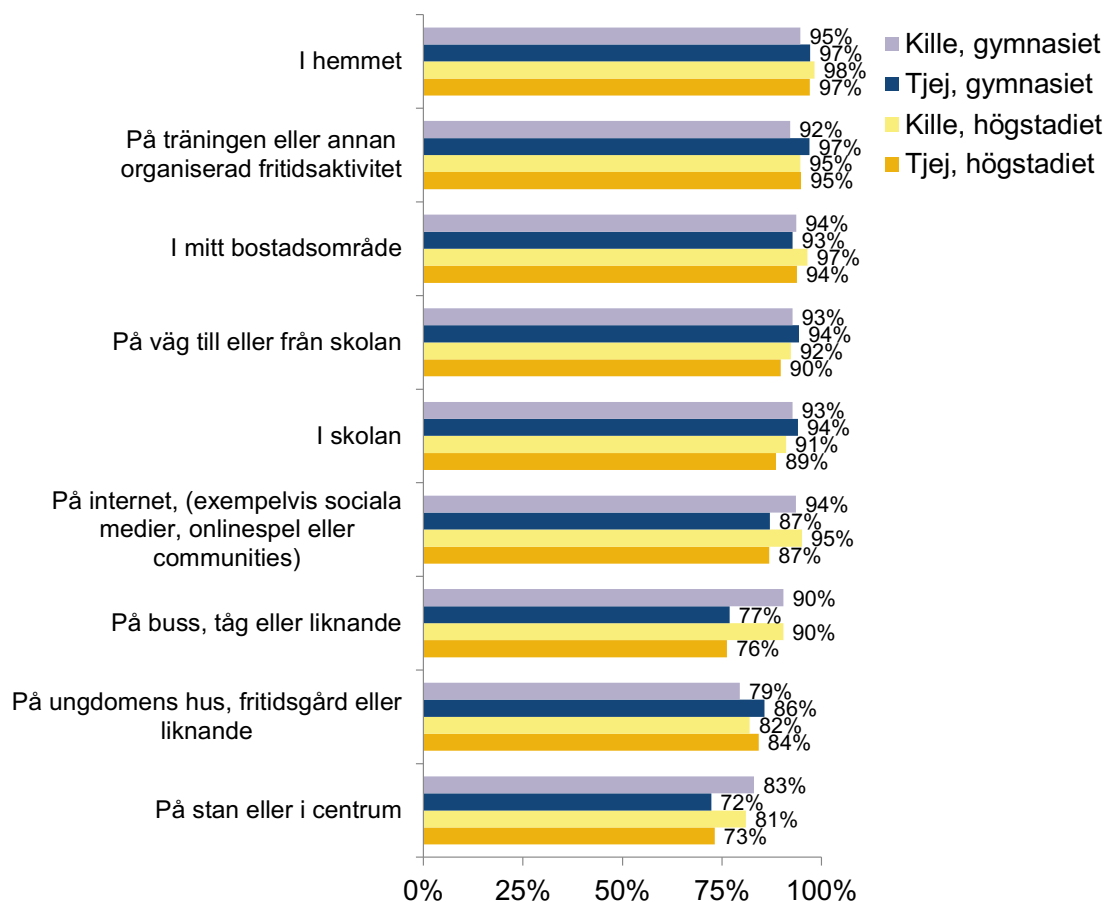
Trygghet på olika platser

Ungdomarna fick svara på en fråga om hur trygga de upplever att de är på olika fysiska platser i kommunen och på internet. Som det framgår i diagram E2 nedan svarar en stor andel att de alltid eller oftast är trygga hemma, i bostadsområdet, på väg till eller från skolan, på träningen, i skolan och på internet. Tryggheten är något lägre i kollektivtrafiken och på stan/i centrum, främst bland tjejer. Tjejer svarar även i något lägre grad än killar att de är trygga på internet. Även tryggheten på ungdomens hus/fritidsgård eller liknande är på en lägre nivå än på flertalet övriga platser, både bland tjejer och bland killar.

Över tid har andelen tjejer som känner sig trygga på ungdomens hus/fritidsgård eller liknande ökat, i övrigt är resultatet för tjejerna på en liknande nivå som tidigare. Tryggheten bland killar på stan/i centrum är lägre än år 2016, men på en liknande nivå som år 2019. Tryggheten bland killar i kollektivtrafiken är däremot högre än år 2019, men på en liknande nivå som år 2016. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

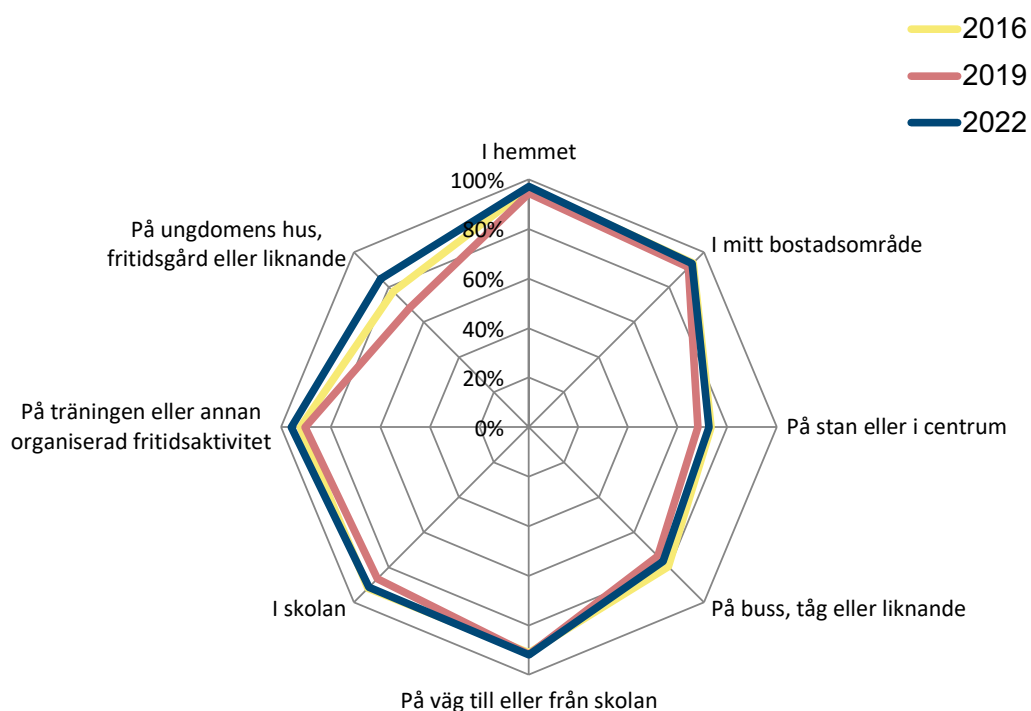
E2. Hur ofta känner du dig trygg på följande ställen?*

Andel som svarat att de "alltid" eller "oftast" är trygga

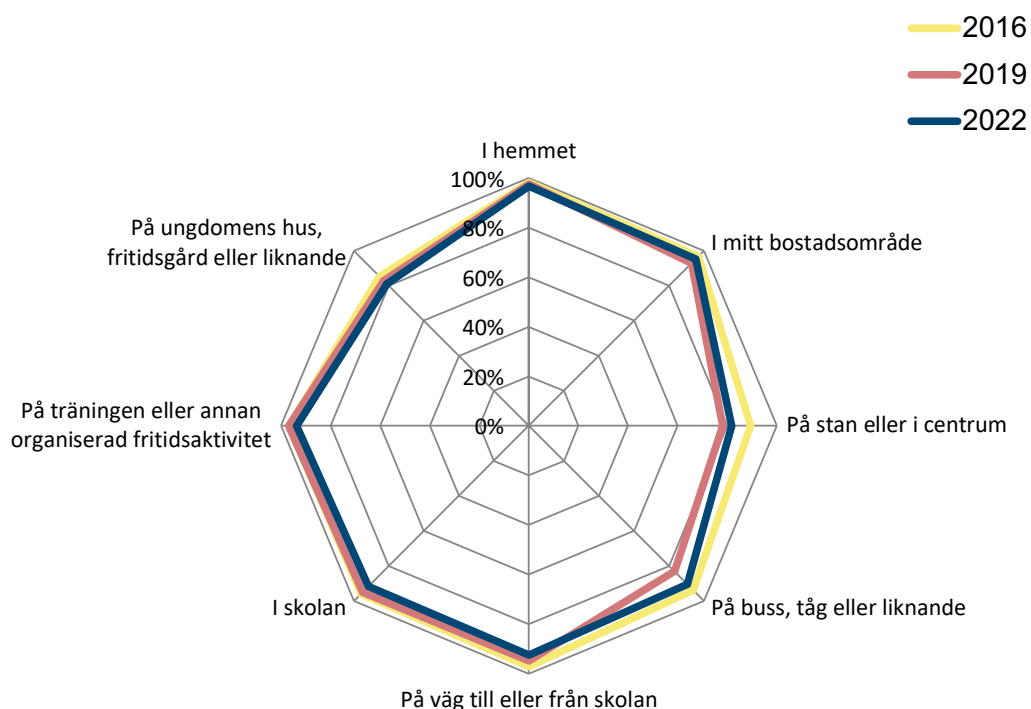

*Siffrorna i diagrammet och tabellen ovan visar endast de som svarat på frågan, d.v.s. svarsalternativet "ej aktuellt" är borträknat. Andelen som svarat "ej aktuellt" på fritidsgårdsalternativet är 64 %. Andelen som svarat "ej aktuellt" på träning/fritidsaktivitet är 21 %.

E2a. Andel som svarat att de oftast eller alltid känner sig trygga: Jämförelse över tid, tjej*

E2b. Andel som svarat att de oftast eller alltid känner sig trygga: Jämförelse över tid, kille*

*Siffrorna i diagrammen ovan visar endast de som svarat på frågan, d.v.s. svarsalternativet "ej aktuellt" är borträknat. Andelen som svarat "ej aktuellt" på fritidsgårdsalternativet är 64 %. Andelen som svarat "ej aktuellt" på träning/fritidsaktivitet är 21 %.

Mobbning och trakasserier

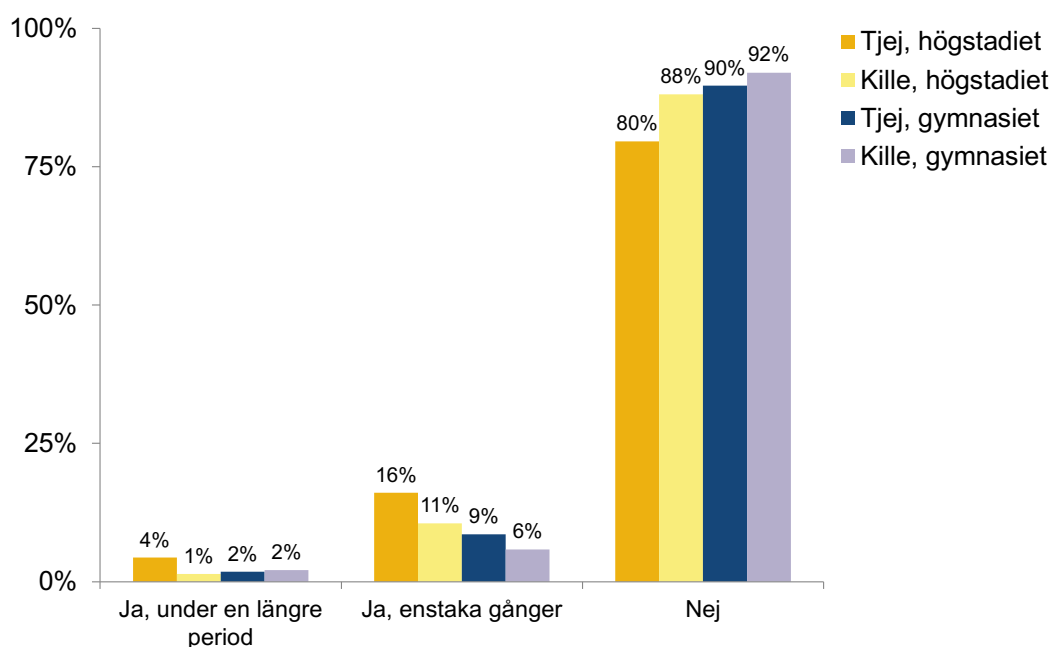
I denna del redovisas frågor som rör utsatthet för mobbning och trakasserier. Som tidigare nämnt är utsatthet för mobbning något som tydligt påverkar hälsan. Nya studier pekar även på att mobbning har ökat i Sverige bland unga.¹

Vad som framgår är att en relativt hög andel av högstadietjejerna, 20 %, utsatts för mobbning enstaka gånger eller under en längre period under de senaste sex månaderna. Andelen bland övriga är lägre, 8-12 %.

Jämfört med tidigare år har andelen tjejer som utsatts för mobbning minskat. Även killar har utsatts i något lägre grad än år 2016, se diagram E3a.

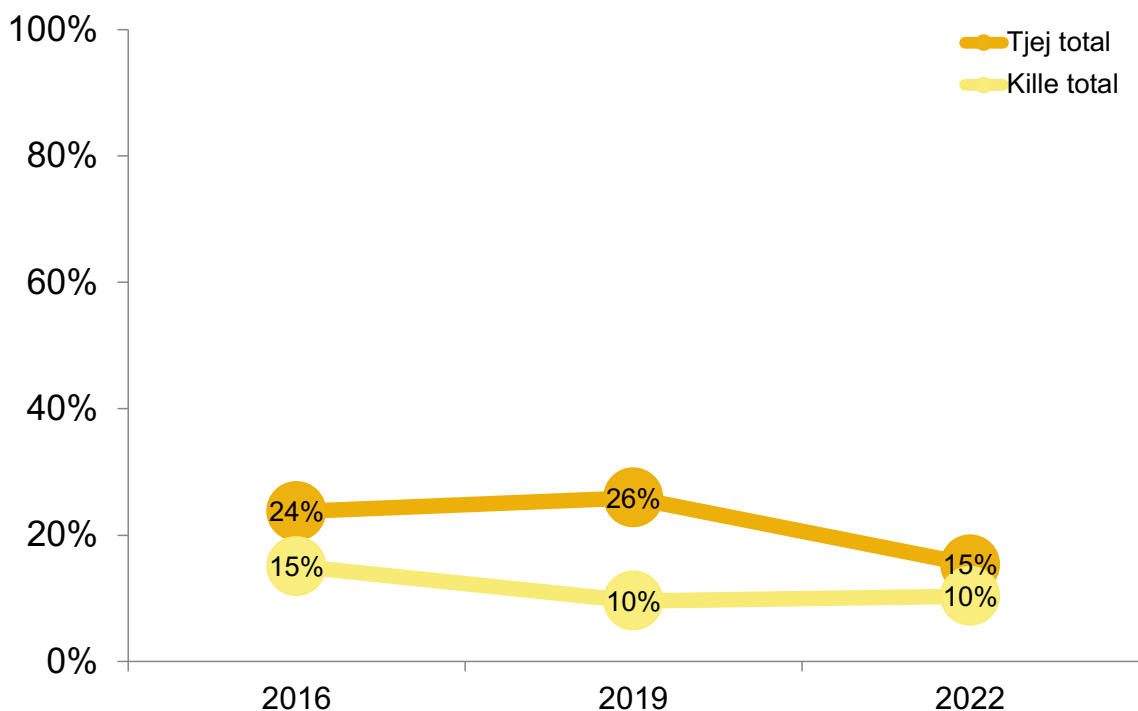
Som det framgår i diagram E3b på följande sida svarar majoriteten av de som utsatts att det skett i skolan (63-71 %). Därefter svarar störst andel, 12-24 %, att de har utsatts på internet/mobilen.

E3. Under de senaste sex månaderna, har du blivit mobbad, trakasserad eller utfryst?

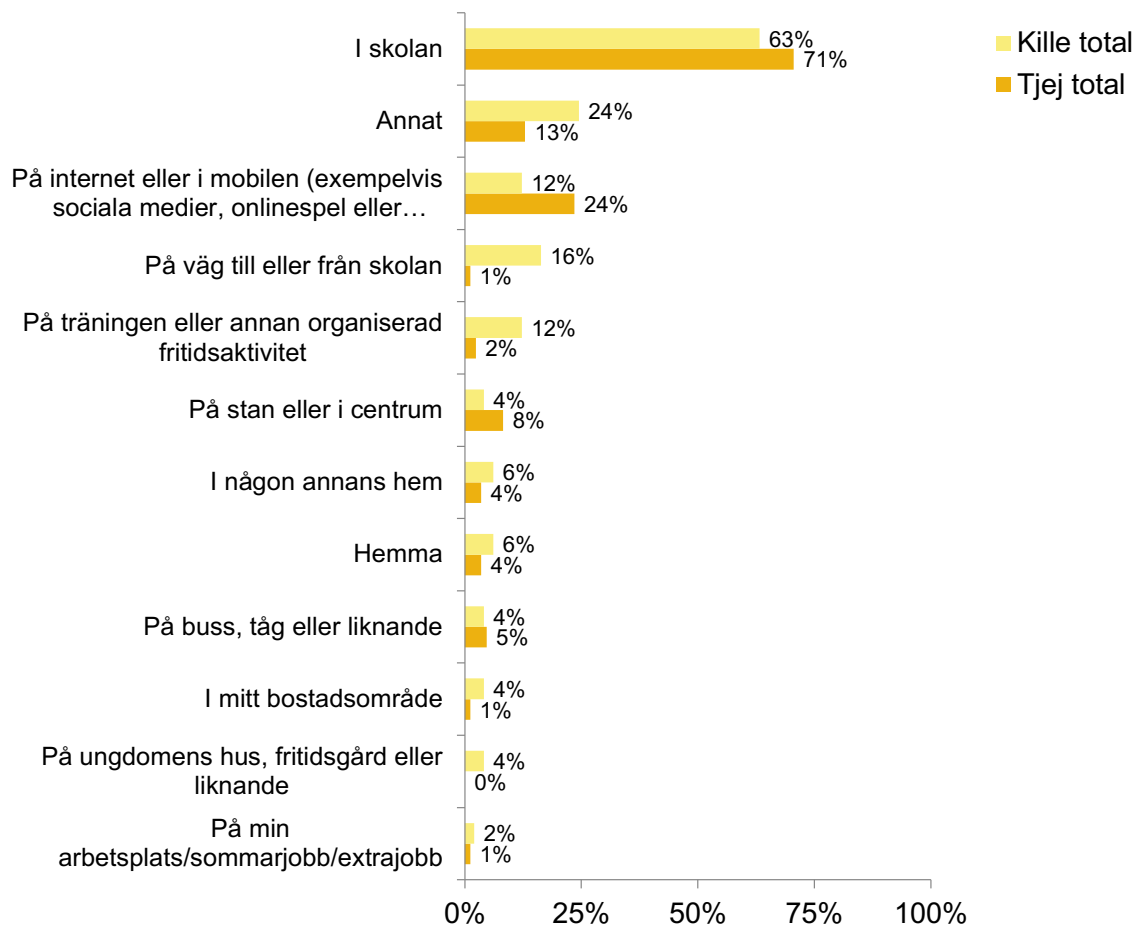

¹ SCB 2020: Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige

E3a. Andel som svarat "ja, längre period" eller "ja, enstaka gånger" på frågan om mobbning/trakasserier/utfrysning: Jämförelse över tid

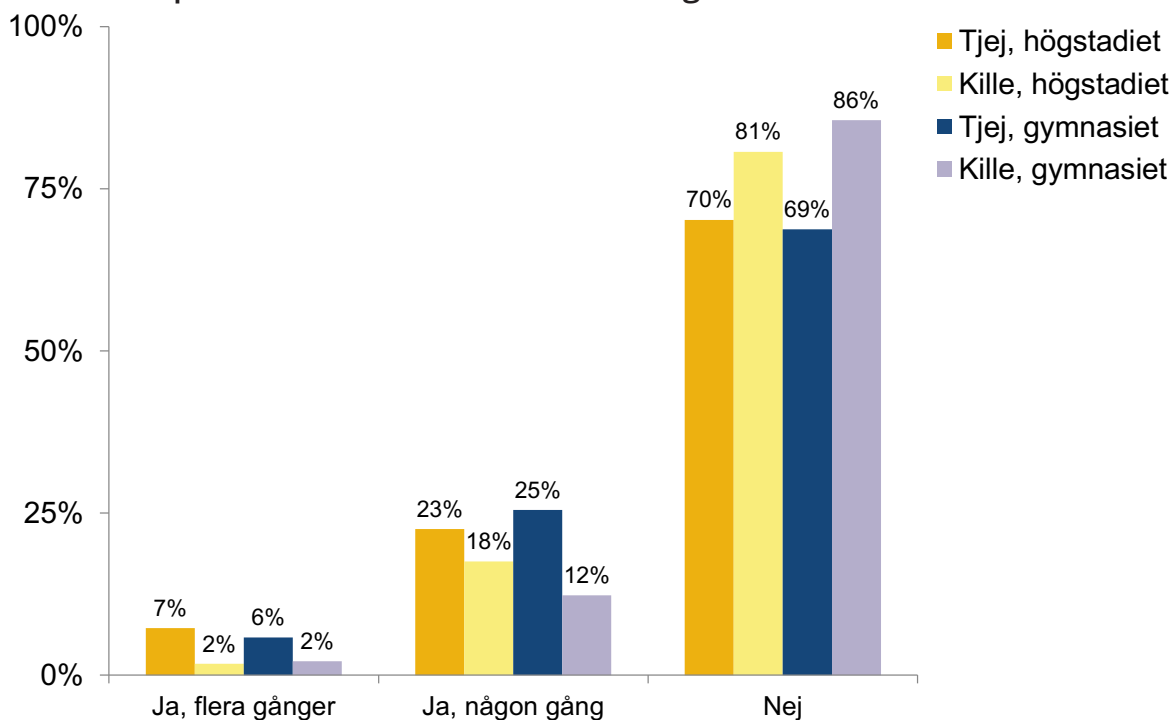
E3b. Var blev du mobbad, trakasserad eller utfrysad? Besvarades endast av de som svarat att de utsatts för mobbning/trakasserier/utfrysning

Orättvis behandling

Ungdomarna fick även ange om de blivit orättvist behandlade på ett sätt som gjort att de mått dåligt. Här framgår att tjejer, både i högstadiet och gymnasiet, har utsatts någon gång eller flera gånger i högre grad än killar. 6-7 % av tjejerna anger att blivit utsatta så att de mått dåligt flera gånger.

E4. Har du under de senaste sex månaderna upplevt att du har blivit orättvist behandlad på ett sätt så att du har mått dåligt?

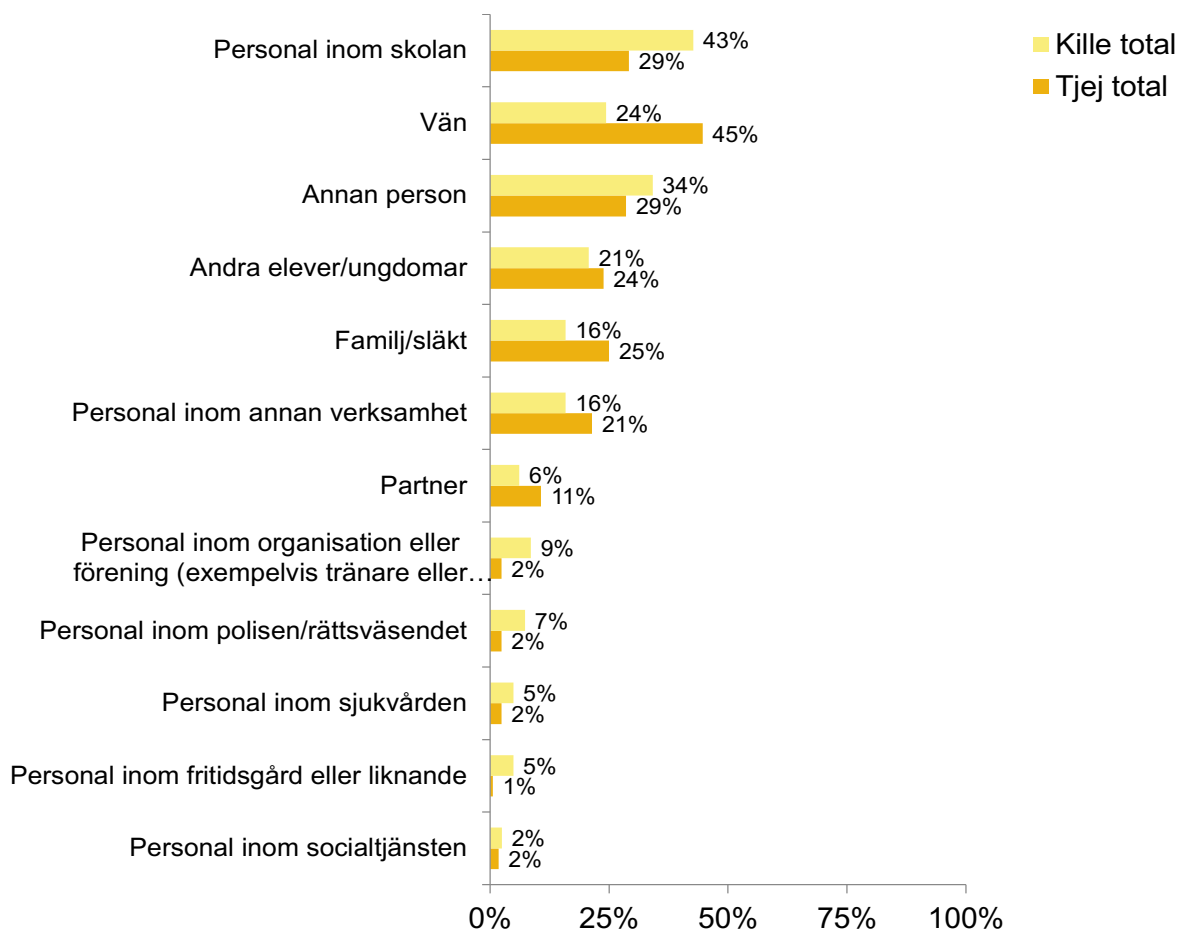

De ungdomar som utsatts fick även svara på en fråga om vem som utsatte dem för orättvis behandling, se diagram E4a på följande sida. Vanligast bland killarna är att ha utsatts av personal inom skolan, vilket 43 % uppger att de har. Bland tjejerna har störst andel utsatts av vänner, 45 %.

På följande sida framgår i diagram E4b att 64 % av tjejerna och 44 % av killarna som blivit utsatta för orättvis behandling inte vet varför de utsatts. Killarna svarar i högre grad än tjejerna att de blivit orättvist behandlade på grund av sitt kön, könsidentitet eller könsuttryck, ålder samt funktionsnedsättning.

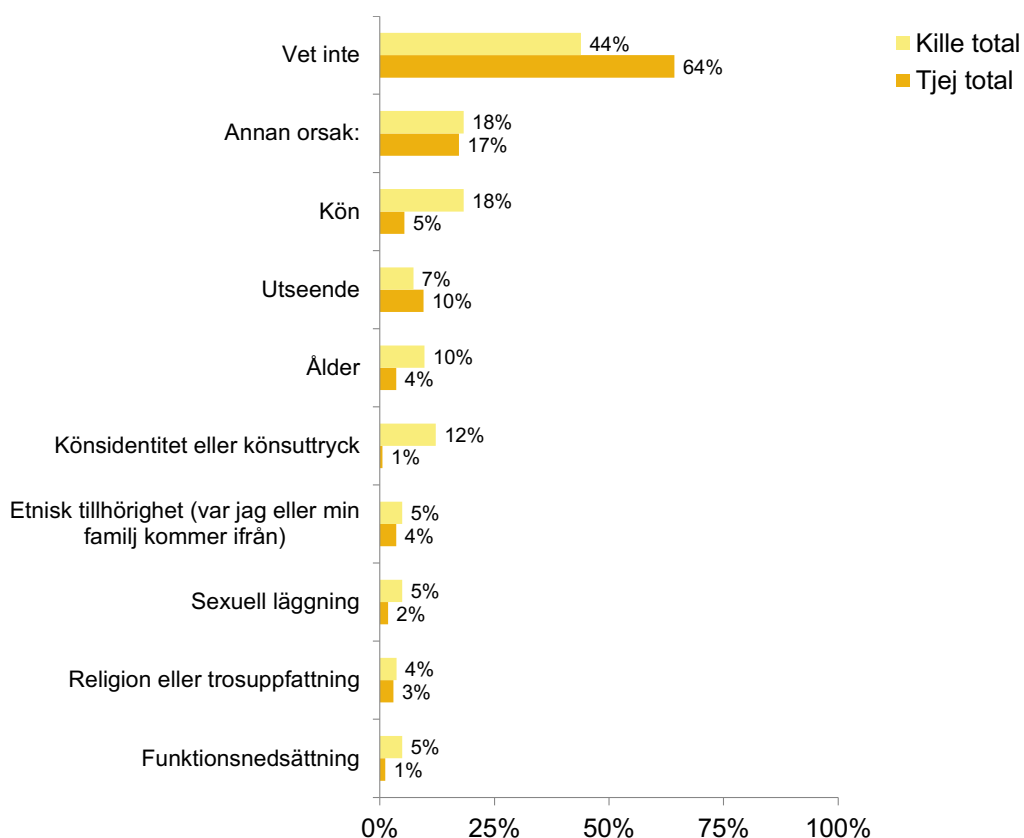
E4a. Vem eller vilka har du känt dig orättvist behandlad av?

Besvarades endast av de som svarat att de utsatts för orättvis behandling

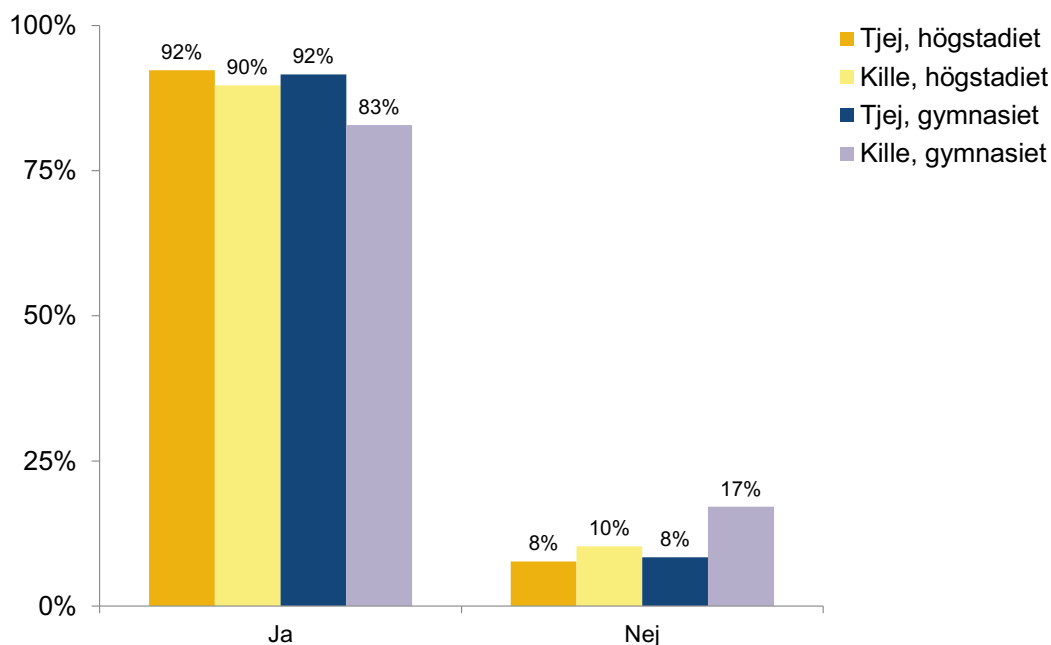
E4b. Av vilken eller vilka orsaker tror du att du blev orättvist behandlad?

Besvarades endast av de som svarat att de utsatts för orättvis behandling

I diagram E5 nedan ser vi att en majoritet av ungdomarna vet vart de kan vända sig om de blir illa behandlade eller mår dåligt. Gymnasiekillarna vet i lägre grad än övriga vart de kan vända sig.

E5. Vet du vart du kan vända dig för att få stöd om du skulle bli illa behandlad eller må dåligt?

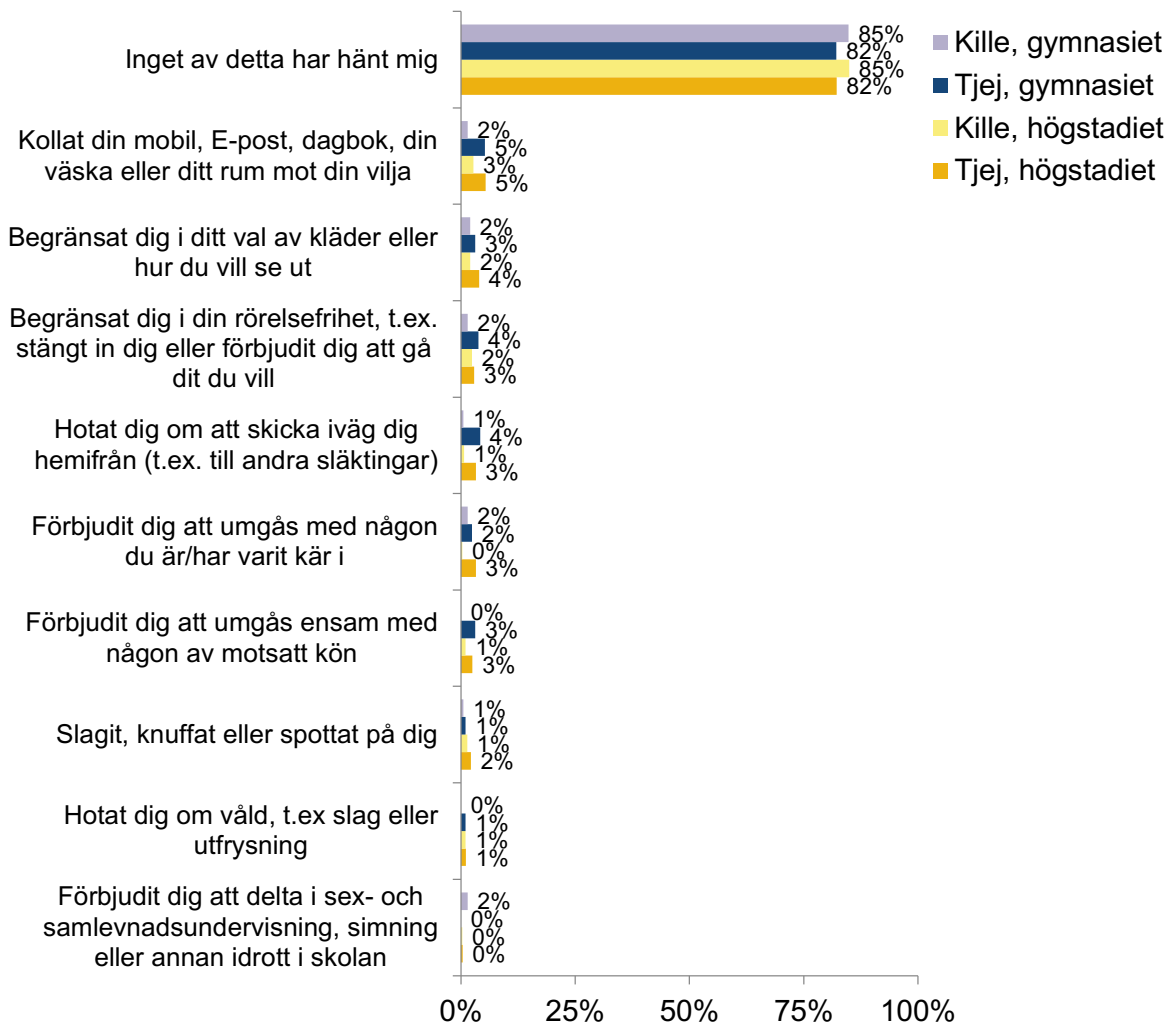

Utsatthet i hemmet

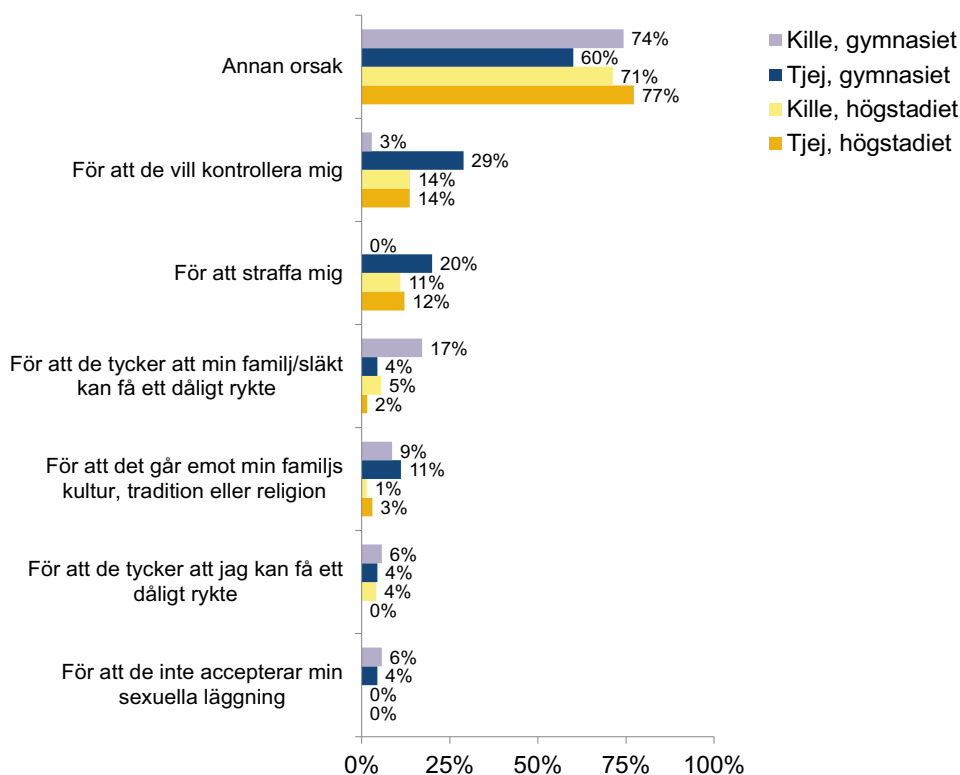
I Gävle ställdes även två frågor om utsatthet i hemmet. Ungdomarna fick först svara på om någon familjemedlem eller annan släkting utsatt dem för olika former av tvång, begränsningar och våldshandlingar, se diagram E6. Mellan 15-18 % av ungdomarna svarar att de på något sätt begränsats av en familjemedlem eller släkting. Vanligast är att en familjemedlem eller annan släkting har kollat ungdomarnas mobil/e-post, dagbok, väska eller rum mot deras vilja. Mellan 2-5 % svarar att de varit med om detta. En liknande andel, 2-4 %, har begränsats i sitt val av kläder eller hur de vill se ut samt i sin rörelsefrihet.

De ungdomar som svarat att de utsatts för något i fråga E6 fick också svara på vilken eller vilka orsaker de tror ligger bakom det som någon familjemedlem eller släkting gjort mot dem, se diagram E6a. Störst andel av de som utsatts svarar att de tror det handlar om att de som utsatt dem vill kontrollera dem. Mellan 11-20 % av högstadieungdomarna och gymnasietjejerna tror att det handlar om bestraffning. Gymnasiekillar tror i högre grad än övriga att de utsatts för att deras familj/släkt tycker att de kan få ett dåligt rykte. Gymnasieungdomarna svarar i högre grad än högstadieungdomarna att de tror de utsatts för att det går emot deras familjs kultur, tradition eller religion.

E6. Har det hänt att någon familjemedlem eller annan släkting gjort något av följande mot dig under det senaste året?

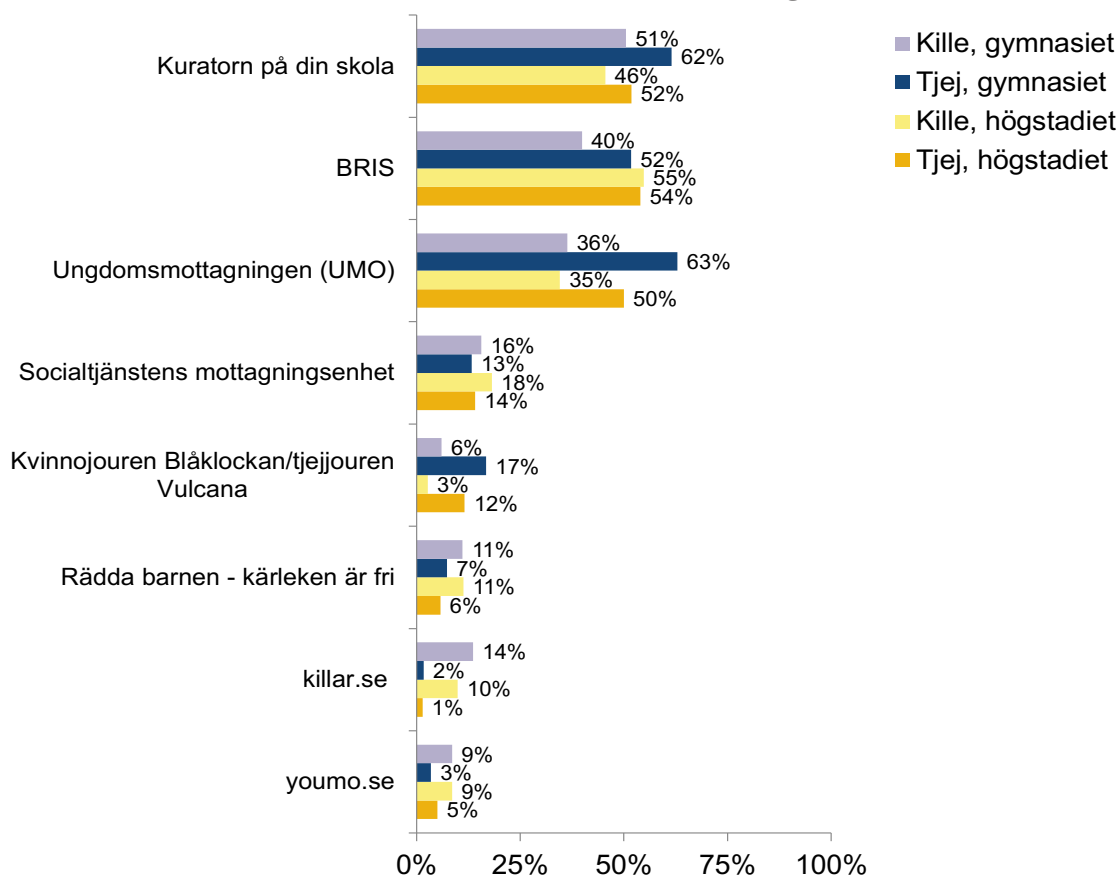

E6a. Vilken eller vilka orsaker tror du ligger bakom det som någon familjemedlem eller släkting gjort mot dig? Besvarades endast av de som upplevt något i föregående fråga.

Det ställdes även en fråga om till vilka ungdomarna vet att de kan vända sig om de skulle bli utsatta, illa behandlade eller må dåligt. Av diagrammet nedan framgår att många av ungdomarna vet att de kan vända sig till kuratorn på skolan, BRIS och Ungdomsmottagningen (UMO). Killar vet dock i lägre grad än tjejer att de kan vända sig till UMO. Tjejer i gymnasiet vet i högst grad att de kan vända sig till UMO. Tjejer i gymnasiet är även de som i högst grad vet att de kan vända sig till kuratorn på skolan. Kännedomen om övriga alternativ som ungdomar kan vända sig till är lägre. Mellan 13-18 % av ungdomarna vet exempelvis att de kan vända sig till Socialtjänstens mottagningsenhet om de blir utsatta eller mår dåligt.

E7. Om du skulle bli utsatt, illa behandlad eller må dåligt, finns flera sätt att få hjälp och stöd. Vilka av nedan vet du att du kan vända dig till?

Fördjupat om trygghet

Ett ytterligare av Gävle kommuns mål inom det sociala hållbarhetsprogrammet handlar om trygghet. Inom ramen för detta målområde finns ett delmål som direkt rör barn och unga: Barn och Unga i Gävle kommun har trygga uppväxtvillkor. Detta innebär bland annat att barn och ungas tillvaro i skolan och på fritiden ska vara trygg. Som konstaterat i inledningen bidrar även trygga uppväxtvillkor till att möjliggöra en bra start i livet och goda möjligheter att utvecklas.

Vad som framgått i avsnittet om trygghet är att majoriteten av ungdomarna i Gävle oftast eller alltid är trygga på olika platser i kommunen, bland annat i skolan. Andelen tjejer som känner sig trygga på ungdomens hus/fritidsgård eller liknande har även ökat över tid. Vad gäller utsatthet för mobbning syns också en positiv utveckling över tid. Jämför man med rikssnittet för Lupp 2022¹ har ungdomarna i Gävle, både i högstadiet och gymnasiet, utsatts för mobbning i något lägre grad. Tjejer har dock utsatts i något högre grad än killar, och en relativt hög andel av högstadietjejerna i Gävle, 20 %, svarar att de utsatts för mobbning minst vid något tillfälle under de senaste sex månaderna. Av de som utsatts har de flesta utsatts i skolan. I området "C. Skola" såg vi också att andelen unga i högstadiet som svarar att mobbning förekommer på deras skola har ökat över tid. Detta ligger i också i linje med aktuella studier som visar tendenser på en ökad mobbning bland unga i Sverige.²

Eftersom trygghetsfrågor i skolan är ett prioriterat område i Gävle kommun har frågan om utsatthet för mobbning analyserats fördjupat.

Vad samvarierar med utsatthet för mobbning?

Genom sambandsanalyser framgår att utsatthet för mobbning, liksom ofta nämnt i forskning, samvarierar med hälsa. Vad som framgår är att de unga som utsatts för mobbning bedömer sin hälsa som sämre än de som inte utsatts. De har även i högre grad regelbundna psykosomatiska besvär, som stress, nedstämdhet och huvudvärk. Exempelvis uppger 52 % av de som utsatts att de känner sig nedstämda flera gånger i veckan eller i stort sett varje dag, jämfört med 23 % bland de som inte utsatts.

De unga som utsatts är även i högre grad missnöjda med skolan. De trivs också i lägre grad med stämningen i skolan, och uppger i högre grad att mobbning, rasism, våld och sexuella trakasserier förekommer där. De som utsatts för mobbning har även i högre grad utsatts för andra typer av otrygga situationer och brott, och känner sig i högre grad otrygga på olika platser i kommunen.

Genom sambandsanalyser utifrån ett antal bakgrundsvariabler framgår att det även finns vissa skillnader mellan olika grupper unga när det kommer till utsatthet för mobbning. Vad som framgår är att resurssvaga³ unga i högre grad än övriga ungdomar utsatts för mobbning under de senaste sex månaderna. Detsamma gäller unga hbtq-personer⁴ och unga som har en funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom.

1 Rikssnittet utgörs av de kommuner som genomfört Lupp år 2022. Rikssnittet är dock inget nationellt snitt för alla kommuner, utan innefattar endast de kommuner som deltog i Lupp år 2022.

2 SCB 2020: Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige

3 De som svarat att de är mycket eller ganska missnöjda med sin egen ekonomi, att de är mycket eller ganska oroliga för sina föräldrars ekonomi och/eller att det hänt att de inte kunnat köpa saker som många andra i deras ålder gör

4 De som svarat att de har en annan sexualitet än heterosexuell och/eller att de har en annan könsidentitet än kille/tjej

***"Snälla fixa acceptabel
vård för unga med psykisk
ohälsa, det är ett extremt
stort problem och lite/
dålig vård erbjuds (...)"***

- Tjej, gymnasiet

F. Hälsa

I Lupp-enkäten finns ett avsnitt som rör ungas hälsa. En god hälsa tidigt i livet leder till att unga kan skapa goda sociala relationer och tillgodogöra sig utbildning. Detta påverkar i sin tur bland annat möjligheterna till trygghet, arbete och inkomst. Ungas hälsa är därför avgörande för flertalet andra aspekter senare livet. Idag finns det dock stora skillnader i ungas hälsa, bland annat utifrån kön, bakgrund och familjens ekonomiska situation. Det finns också hälsoskillnader mellan personer i särskilt utsatta situationer och den övriga befolkningen. Särskilt tydliga är dessa skillnader för personer med funktionsnedsättning, HBTQ-personer och vissa nationella minoriteter.¹

Ungas hälsa, i synnerhet den psykiska hälsan, har uppmärksammats i ett flertal rapporter under den senaste tiden. Det konstateras att de flesta ungdomar i Sverige mår bra, men att psykisk ohälsa och psykosomatiska besvär har ökat betydligt de senaste årtiondena, för att under de senaste åren ha stannat på en relativt hög nivå i jämförelse med resten av befolkningen.

Varför ungas psykiska hälsa försämrats verkar bero på flera olika orsaker. Folkhälsomyndigheten konstaterar i en rapport från 2019 att brister i skolans funktion troligen är en orsak till att psykosomatiska symtom ökat hos unga. De tar också upp att en större medvetenhet om de ökade krav som förändringarna på arbetsmarknaden medför kan vara en orsak till ökningen av ohälsa.² I en rapport från organisationen Mind tar man också upp en ytterligare aspekt, nämligen att det idag finns en större öppenhet för ohälsa och att detta även kan påverka hur den psykiska ohälsan ser ut över tid då unga idag är mer ärliga med hur de mår än vad tidigare generationer kanske varit.³

1 SOU 2016:55, Mörk, Sjögren & Svaleryd 2014: Hellre rik och frisk – om familjebakgrund och barns hälsa

2 Folkhälsomyndigheten 2018 "Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?"

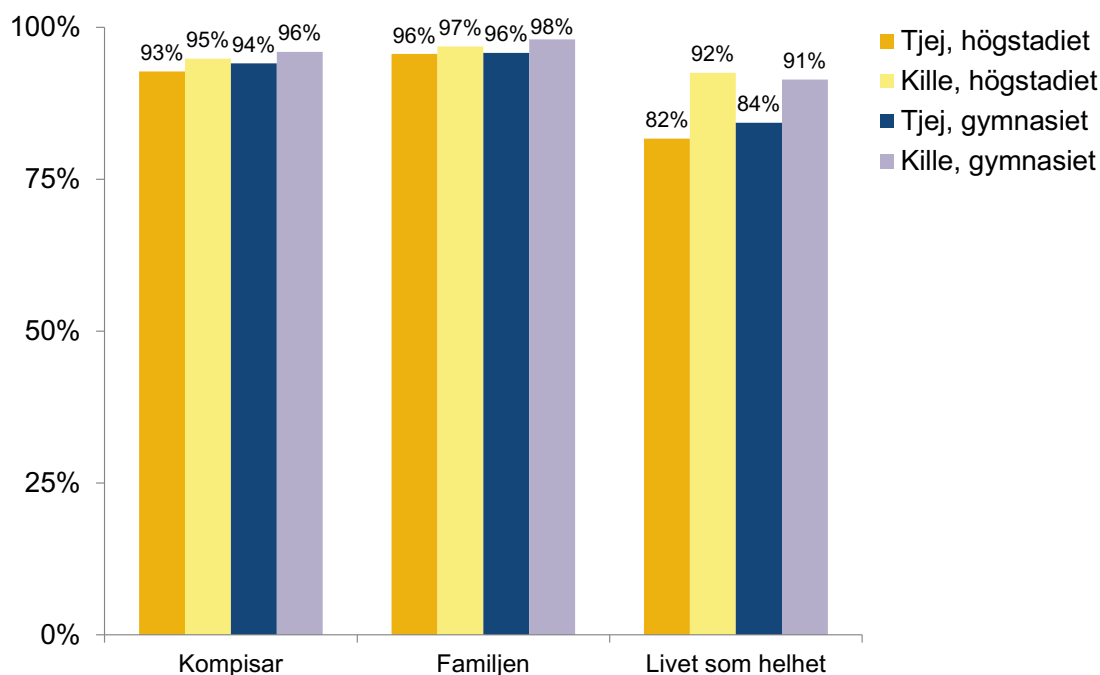
3 Mind 2018: En rapport om ungas psykiska hälsa

Relationer och nöjdhet med livet

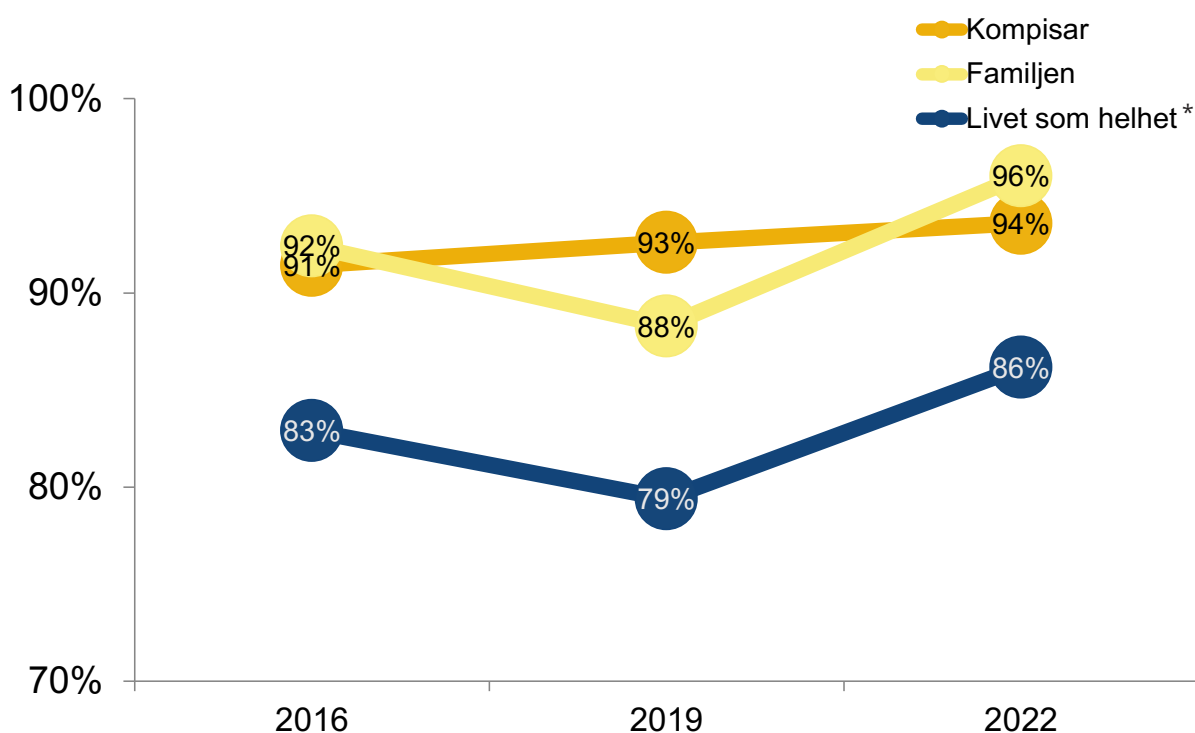
Familje- och kompisrelationer samt andra sociala nätverk är faktorer som även påverkar en individs hälsa. Hur individen ser på livet som helhet är en fråga som ofta, med lite olika formuleringar, även används för att avspegla psykisk hälsa. En hög andel, mellan 93-98 %, av ungdomarna i Gävle är nöjda med kompisarna och familjen. När det gäller livet i sin helhet är nöjdheten något lägre, speciellt bland tjejerna.

Över tid har andelen ungdomar som är nöjda med familjen ökat något, se diagram F0a. Andelen som är nöjda med livet som helhet är på en liknande nivå som år 2016, men högre än år 2019. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt. Vad gäller nöjdheten med kompisarna är nöjdheten på en relativt stabil nivå över tid.

F0. Hur nöjd är du med ditt liv när det handlar om följande?
Andel som svarat "mycket nöjd" eller "ganska nöjd"

F0a. Andel nöjda med livet, familjen och kompisarna: Jämförelse över tid

*Före 2022 löd formuleringen "Livet i sin helhet".

Självskattad hälsa

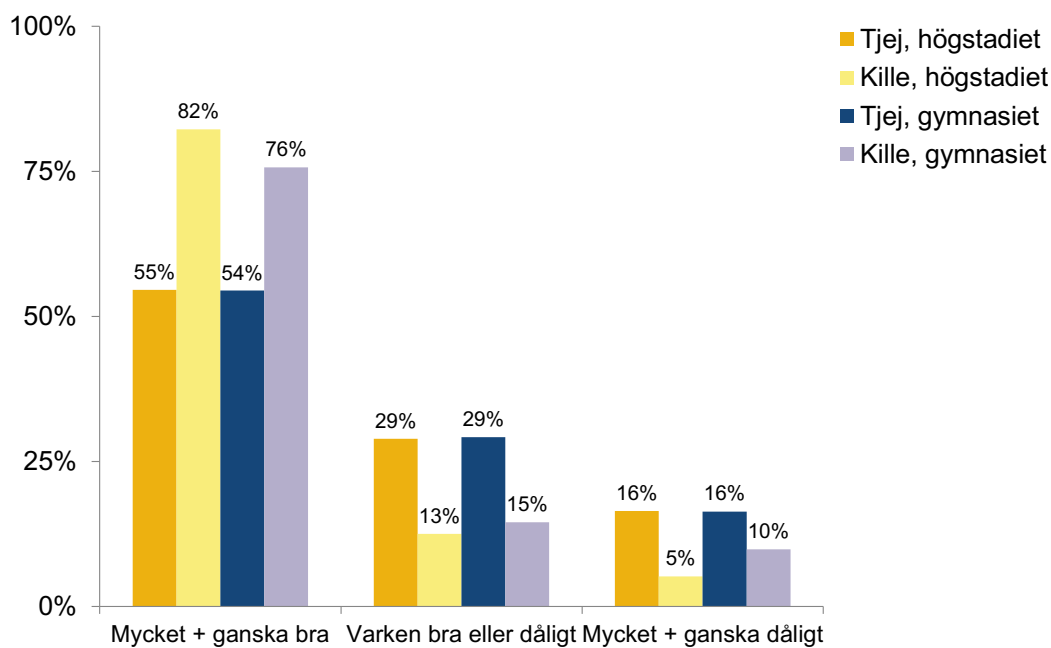
Självskattad hälsa innebär att individer ombeds att själva skatta sitt allmänna hälsotillstånd på en skala. Den självskattade hälsan är med andra ord ett subjektivt mått. Resultat av detta slag ifrågasätts ibland på grund av det subjektiva inslaget, men har visat sig stämma väl överens med mer objektiva och medicinska mått på hälsa.¹

I diagram F1 på följande sida framgår att majoriteten av ungdomarna i Gävle mår bra. Tjejer svarar dock i klart lägre grad än killar att de mår mycket eller ganska bra. Tjejer svarar även i högre grad än killarna att de mår mycket eller ganska dåligt.

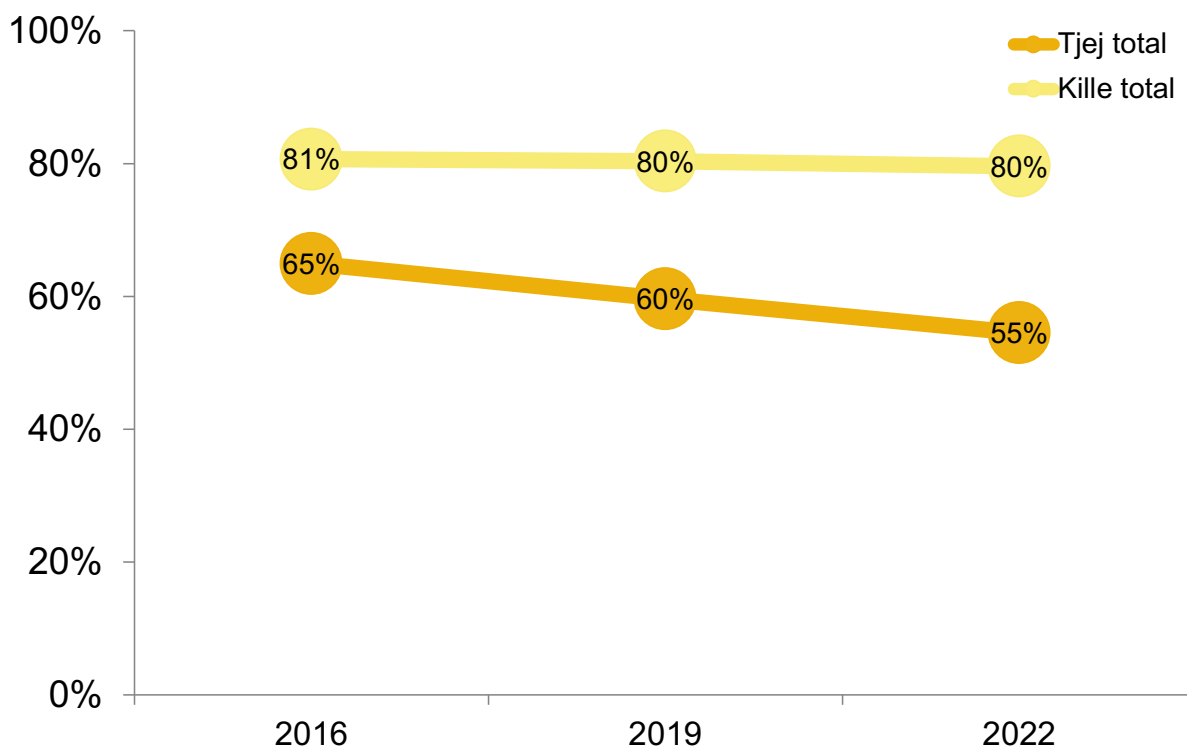
Över tid kan vi se att andelen tjejer som mår bra minskat. Killarna mår ungefär lika bra. Skillnaden mellan könen har alltså ökat jämfört med tidigare år.

¹ Folkhälsomyndigheten: Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017-2018

F1. Under de senaste sex månaderna, hur bedömer du din hälsa, hur du mår eller känner dig?

F1a. Andel som bedömer sin hälsa som mycket eller ganska bra: Jämförelse över tid

Psykiska och somatiska besvär

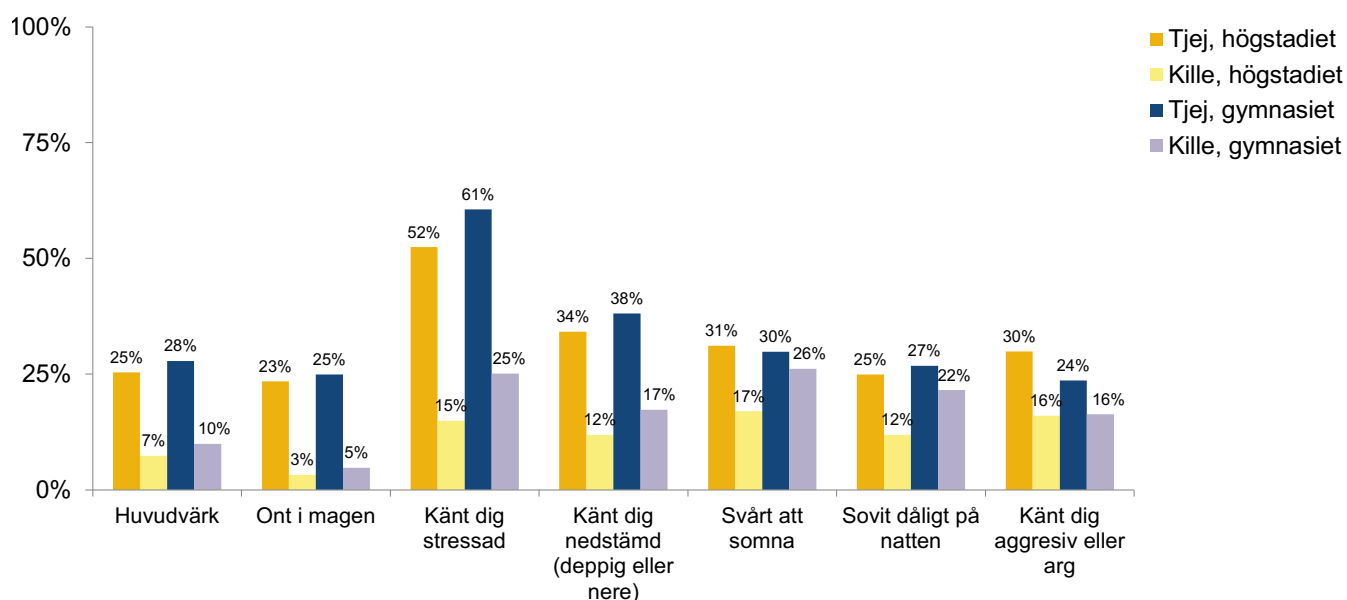
Ungdomarna fick svara på frågor om hur ofta de upplever olika psykiska och somatiska besvär, så som stress, huvudvärk, ont i magen, sömnsvårigheter och nedstämdhet. Enligt MUCF indikerar förekomsten av besvär ohälsa om de förekommer flera gånger i veckan eller oftare under en längre period. Liknande kategorisering görs i Folkhälsomyndighetens undersökning "Hälsa på lika villkor".

I diagram F2 redovisas andelen ungdomar som har de listade besvären regelbundet, det vill säga flera gånger i veckan eller oftare. Samtliga besvär upplevs i högre grad av tjejer än av killar. En stor andel av tjejerna, 52 % i högstadiet och 61 % i gymnasiet, svarar att de känner sig stressade flera gånger i veckan eller oftare. Motsvarande andel bland killarna är 15-25 %.

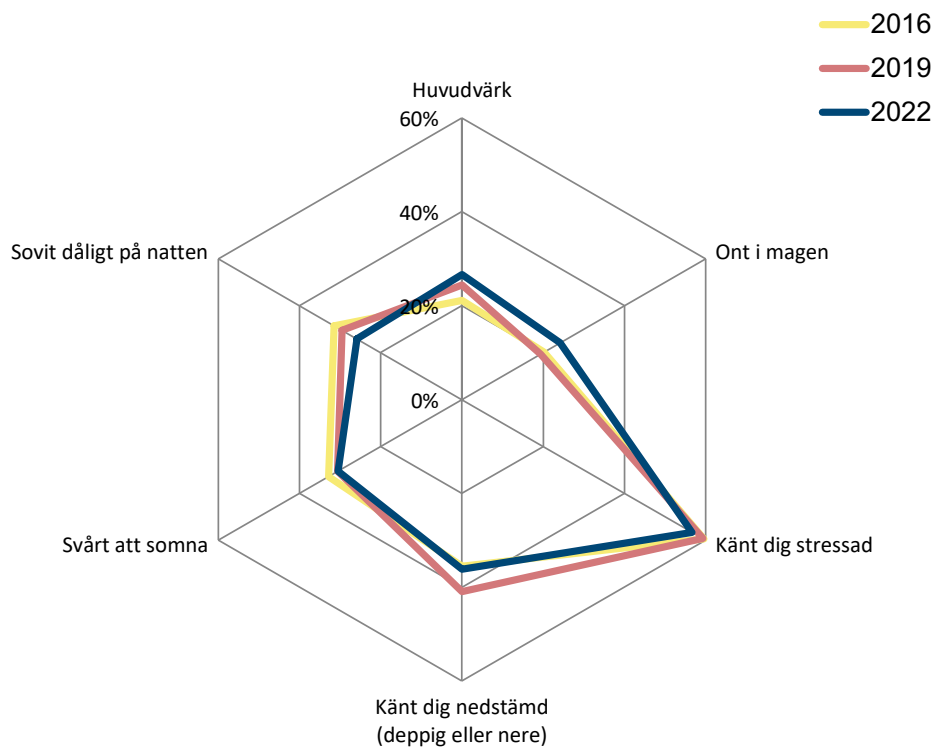
Vad gäller nedstämdhet är det 34-38 % av tjejerna som svarar att de känner sig nedstämda/deppiga flera gånger i veckan eller oftare. Bland killarna svarar 12-17 % det samma.

Över tid har andelen tjejer som upplever besvär med magont ökat, se diagram F2a på följande sida. Andelen som sovit dåligt på natten har däremot minskat. Andelen som har besvär med nedstämdhet är på en liknande nivå som år 2016, men har minskat sedan år 2019. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt. Bland killar syns en minskning gällande samtliga besvär, se diagram F2b.

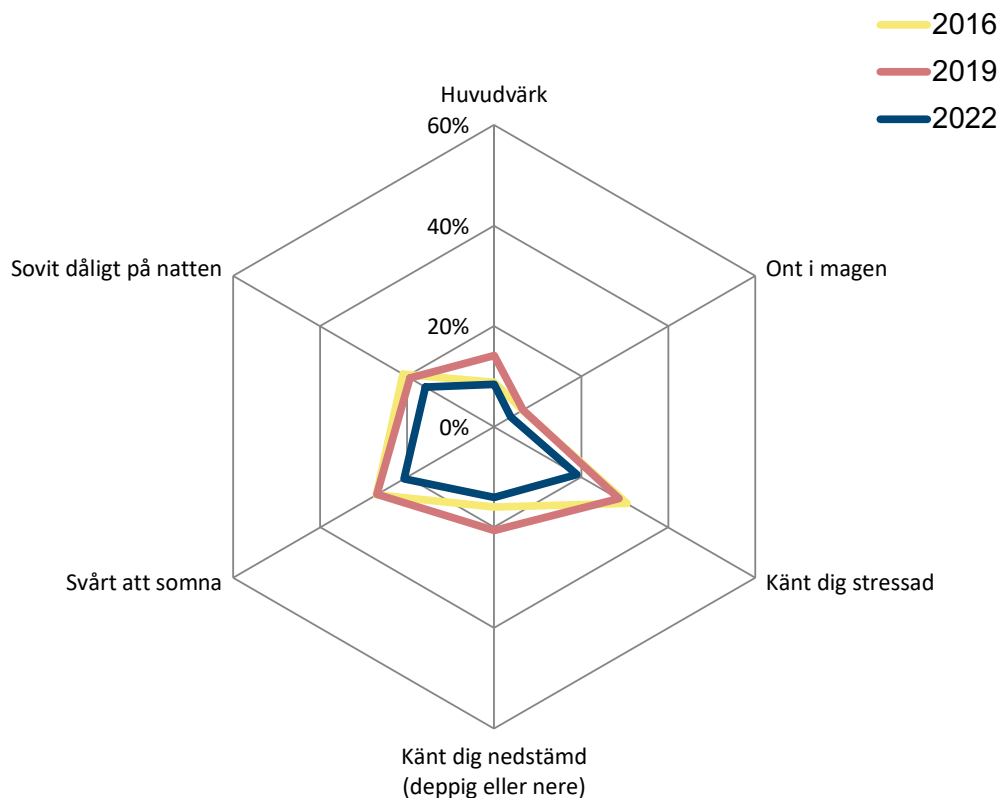
F2. Hur ofta har du haft följande besvär under de senaste sex månaderna? Andel som svarat "flera gånger i veckan" eller oftare

**F2a. Hur ofta har du haft följande besvär under de senaste sex månaderna?
Andel som svarat "flera gånger i veckan" eller oftare: Jämförelse över tid, tjej**

**F2b. Hur ofta har du haft följande besvär under de senaste sex månaderna?
Andel som svarat "flera gånger i veckan" eller oftare: Jämförelse över tid, kille**

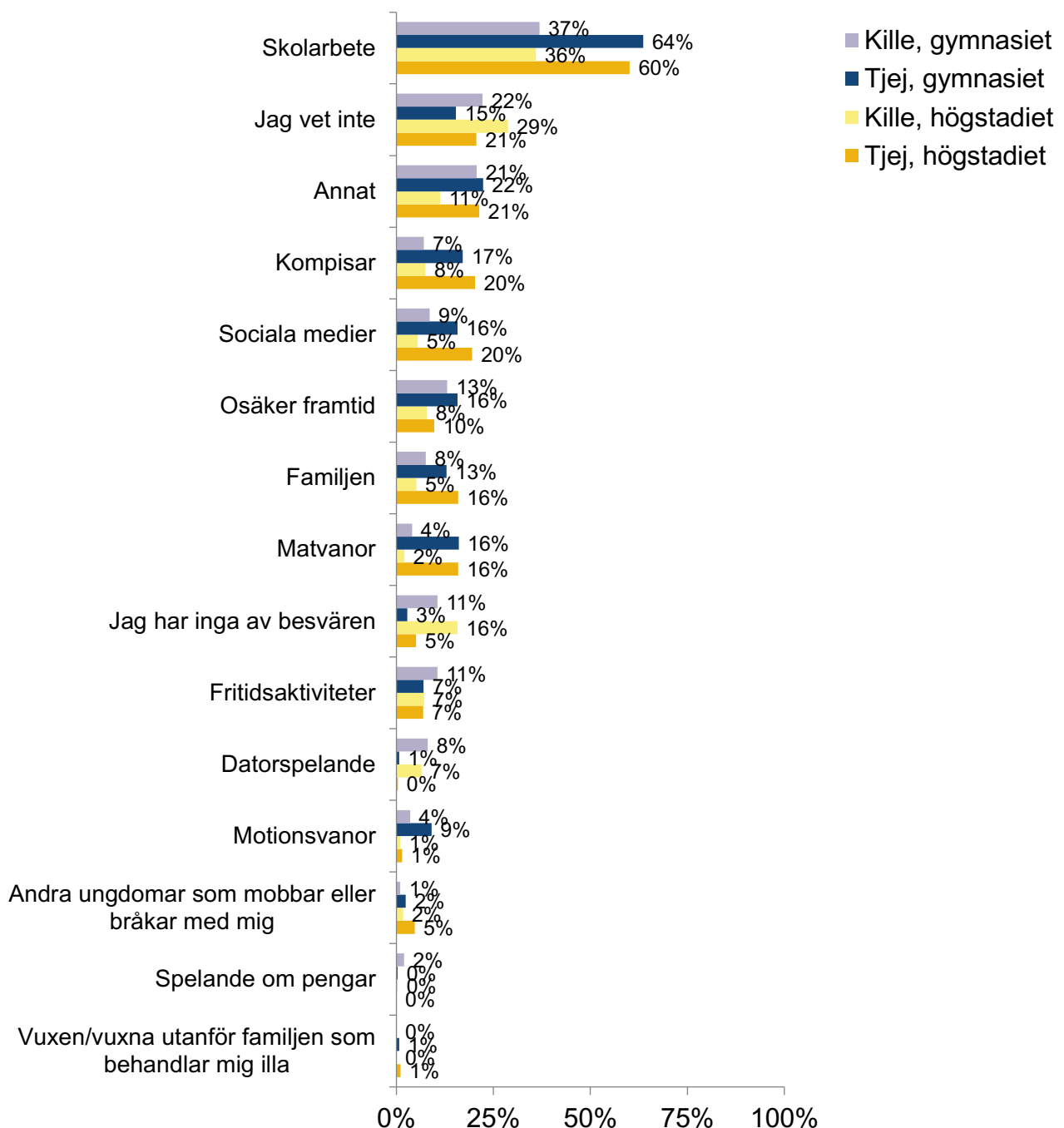

Orsaker till besvären

Ungdomarna fick i årets Lupp-undersökning även svara på en fråga om vad de själva tror att deras psykiska och somatiska besvär beror på. Skolarbete är det som störst andel uppger vara anledningen till deras besvär. Tjejerna uppger detta som skäl i särskilt hög grad, 60-64 %, medan motsvarande andel bland killarna är 36-37 %.

Tjejer uppger även många övriga orsaker till besvären i högre grad än killar. Exempelvis tror 16-20 % av tjejerna att deras besvär beror på sociala medier. En liknande andel, 17-20 %, tror att besvären beror på kompisar och 16 % att de beror på matvanor. Motsvarande andelar bland killarna är lägre.

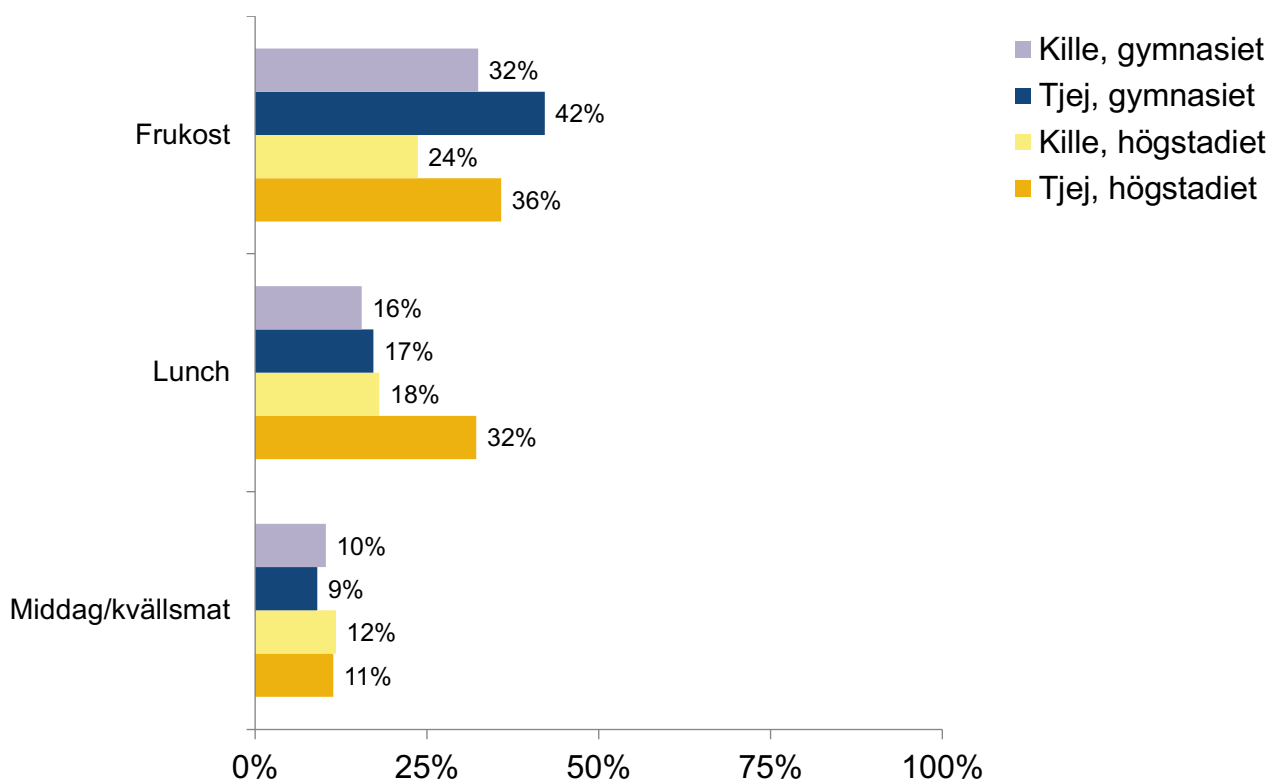
F2c Om du har något av besvären i förra frågan, vad tänker du själv att dina besvär kan bero på?

Hoppa över måltider

I diagram F3 nedan redovisas andelen ungdomar som svarat att de hoppar över måltider flera gånger i veckan eller oftare. Frukost är den måltid som flest brukar hoppa över, framför allt tjejer. Tjejer på högstadiet är den grupp som i högst grad brukar hoppa över lunchen. Mellan 9-12 % brukar hoppa över middag/kvällsmat.

F3. Hur ofta händer det att du hoppar över följande måltider?
Andel som svarat "flera gånger i veckan" eller oftare

Träning och motion

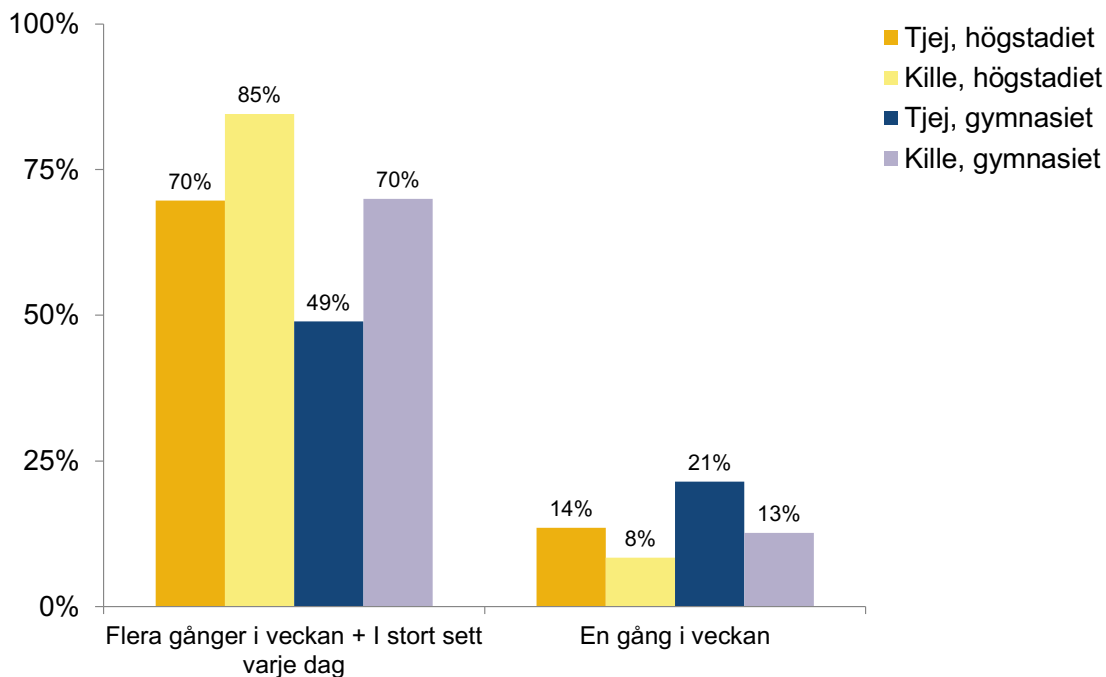
Fysisk aktivitet är relaterat både till fysisk och psykisk hälsa. Andelen skolbarn som uppnår den rekommenderade mängden fysisk aktivitet (1 timme per dag enligt WHO) är fortsatt låg i Sverige. Det är en levnadsvana som inte har förbättrats över tid, konstaterar Folkhälsomyndigheten.¹ Vad som framgår i diagram F4 är att en andel om 70-85 % av högstadieungdomarna och 49-70 % av gymnasieungdomarna i Gävle svarar att de tränar flera gånger i veckan eller oftare. Andelen är högst bland killar i högstadiet och lägst bland tjejer i gymnasiet.

Andelen tjejer som tränar en gång i veckan eller oftare har minskat något sedan år 2016, se diagram F4a. Andelen killar som tränar har däremot ökat något sedan 2019, men är på en liknande nivå som år 2016. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

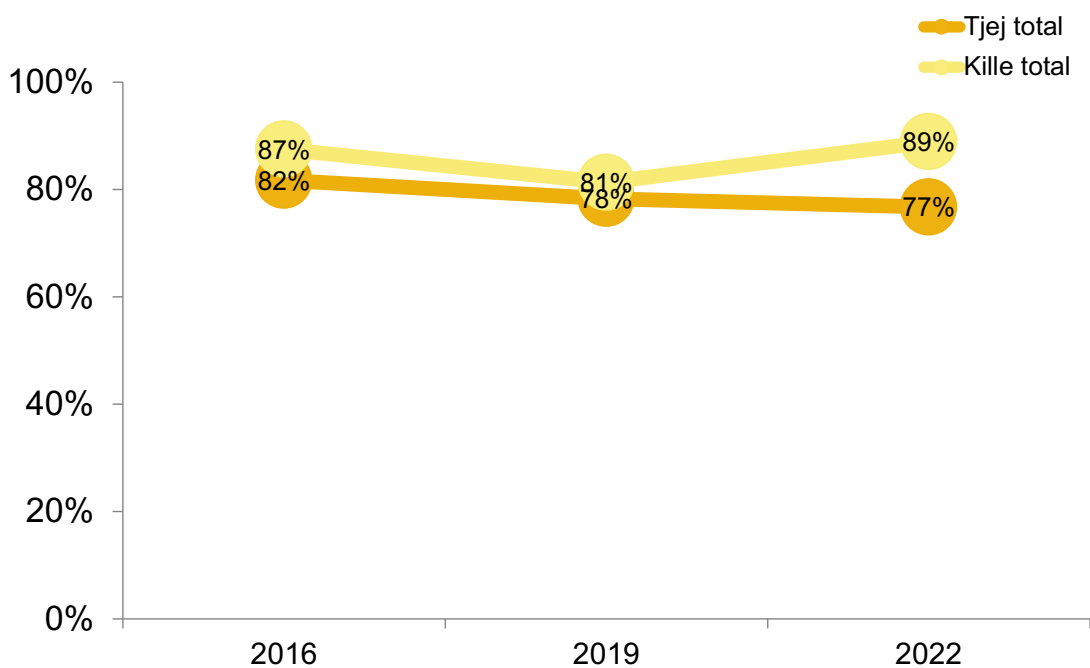
¹ Folkhälsomyndigheten: Skolbarns hälsovanor 2017-2018

F4. Hur ofta brukar du träna så att du blir andfådd eller svettas?

Andel som svarat "en gång i veckan" eller oftare

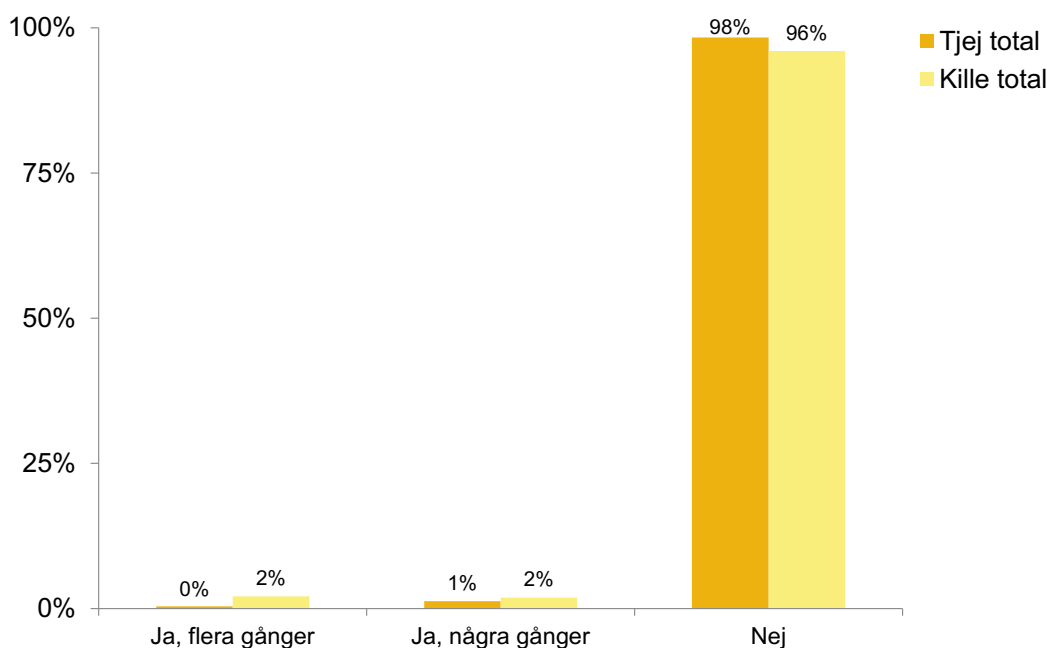
F4a. Andel som tränar en gång i veckan eller oftare: Jämförelse över tid

Prestationshöjande medel

I Lupp-enkäten ställs en fråga om användningen av anabola steroider eller motsvarande medel. En liten andel av ungdomarna svarar att de någon eller flera gånger använt denna typ av medel.

F5. Har du någon gång använt anabola steroider eller andra motsvarande prestationshöjande medel?

Alkohol och tobak

Lupp-enkäten innefattar också frågor om hur ofta man röker, snusar och dricker alkohol. I tabell F6 på följande sida redovisas resultaten för dessa frågor. Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) konstaterar att andelen skolelever i Sverige som röker minskat kraftigt särskilt under 2010-talet, medan snusningen ökat under de senaste åren. Vad gäller alkohol konstaterar CAN att såväl andelen alkoholkonsumenter som alkoholkonsumtionen bland svenska elever är på fortsatt historiskt låga nivåer och minskat kraftigt under 2000-talet.¹

I Gävle ser vi att gymnasiekillar är den grupp där störst andel röker cigaretter, snusar och dricker alkohol minst en gång per vecka. E-cigaretter är dock mer vanligt bland tjejer än bland killar.

Över tid kan vi se att snusning har ökat från 1 % år 2016 till 6 % år 2022 bland tjejerna. Snusning har även ökat något bland killar sedan 2016. I övrigt har ungas användande av tobak och alkohol minskat över tid, se tabell F6a. Killar röker dock i minst en gång i veckan i samma utsträckning som år 2016.

¹ CAN:s nationella skolundersökning 2022

F6. Hur ofta brukar du...?

Röka cigaretter	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	99%	98%	97%	95%
Minst en gång per vecka	1%	2%	3%	5%
Snusa	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	98%	95%	90%	80%
Minst en gång per vecka	2%	5%	10%	20%
Dricka folköl	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	100%	99%	99%	96%
Minst en gång per vecka	0%	1%	1%	4%
Dricka starköl, starkcider, alkoholisk, vin eller sprit	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	99%	99%	95%	91%
Minst en gång per vecka	1%	1%	5%	9%
Röka e-cigaretter	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	96%	98%	93%	95%
Minst en gång per vecka	4%	2%	7%	5%
Ta koffeintabletter	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	99%	99%	100%	98%
Minst en gång per vecka	1%	1%	0%	2%
Spela om pengar	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	100%	99%	99%	93%
Minst en gång per vecka	0%	1%	1%	7%
Dricka energidryck	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	76%	71%	60%	51%
Minst en gång per vecka	24%	29%	40%	49%
Hur ofta dricker du så mycket alkohol att du känner dig full?*	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	88%	85%	92%	86%
Minst en gång per vecka	13%	15%	8%	14%

*Obs! Av de som vid något tillfälle druckit alkohol

F6a. Jämförelse över tid

	Tjej 2022	Tjej 2019	Tjej 2016	Kille 2022	Kille 2019	Kille 2016
Röker minst en gång per vecka	2%	8%	5%	3%	6%	3%
Snusar minst en gång per vecka	6%	4%	1%	11%	13%	8%
Dricker folköl minst en gång i månaden	2%	8%	5%	6%	11%	13%
Dricker starköl, starkcider, alkoholisk vin eller sprit minst en gång i månaden	18%	29%	25%	12%	20%	23%
Dricker alkohol så att de känner sig fulla minst en gång per månad*	42%	61%	64%	37%	79%	64%

*Obs! Av de som vid något tillfälle druckit alkohol

Hur unga får tag på alkohol

Av de som någon gång druckit alkohol är det vanligast är att få tag på det via kompisar, kompisars syskon eller partner (49 %). 17 % av ungdomarna svarar att de tar från sina föräldrar utan att de vet om det.

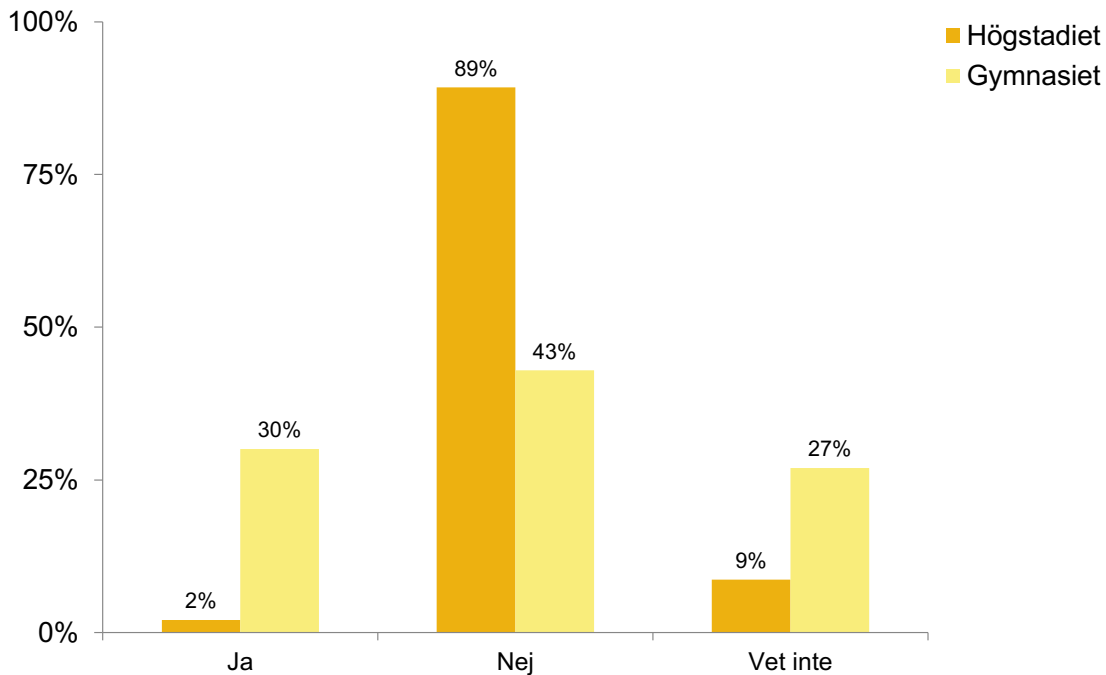
I diagram F7 på följande sida framgår att endast en liten andel av högstadieungdomarna, totalt 2 %, svarar att de får dricka alkohol för sina föräldrar. På gymnasiet är motsvarande andel klart högre, 30 %.

F6b. Hur får du oftast tag på alkohol?

Besvarades endast av de som någon gång druckit alkohol

Köper själv i affären	5%
Beställer på internet	2%
Handlar utomlands	1%
Tillverkar själv	5%
Får från mina föräldrar	12%
Tar från mina föräldrar utan att de vet om det	17%
Från syskon	7%
Från kompisar, kompisars syskon, flickvän/pojkvän/partner	49%
Från annan vuxen	23%
På annat sätt	33%

F7. Får du dricka alkohol för din/dina föräldrar?

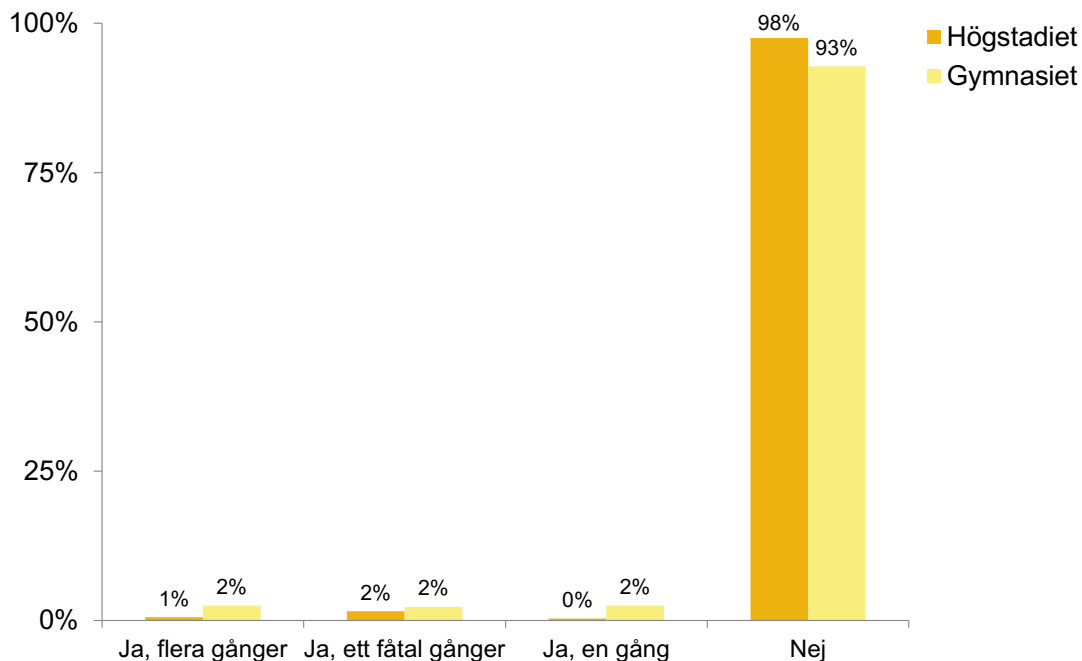

Narkotika

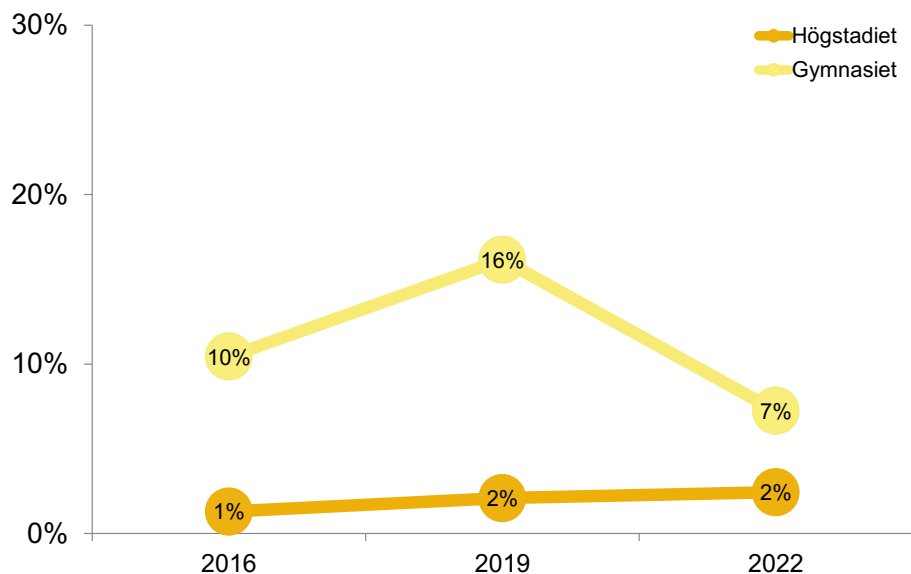
Lupp-enkäten innefattar även frågor om narkotikaanvändning. 2 % av högstadieungdomarna och 7% av gymnasieungdomarna svarar att de har använt narkotika. Andelen gymnasieungdomar som använt narkotika är på en liknande nivå som år 2016, men lägre än år 2019. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt. I högstadiet är resultatet på en liknande nivå över tid.

Som det framgår i diagram F8b på följande sida är hasch och marijuana de vanligaste drogsorterna, följt av ecstasy, spice/liknande rökmixar och kokain. Drygt hälften av de som använt droger har fått tag på det från någon person på orten, se diagram F8c.

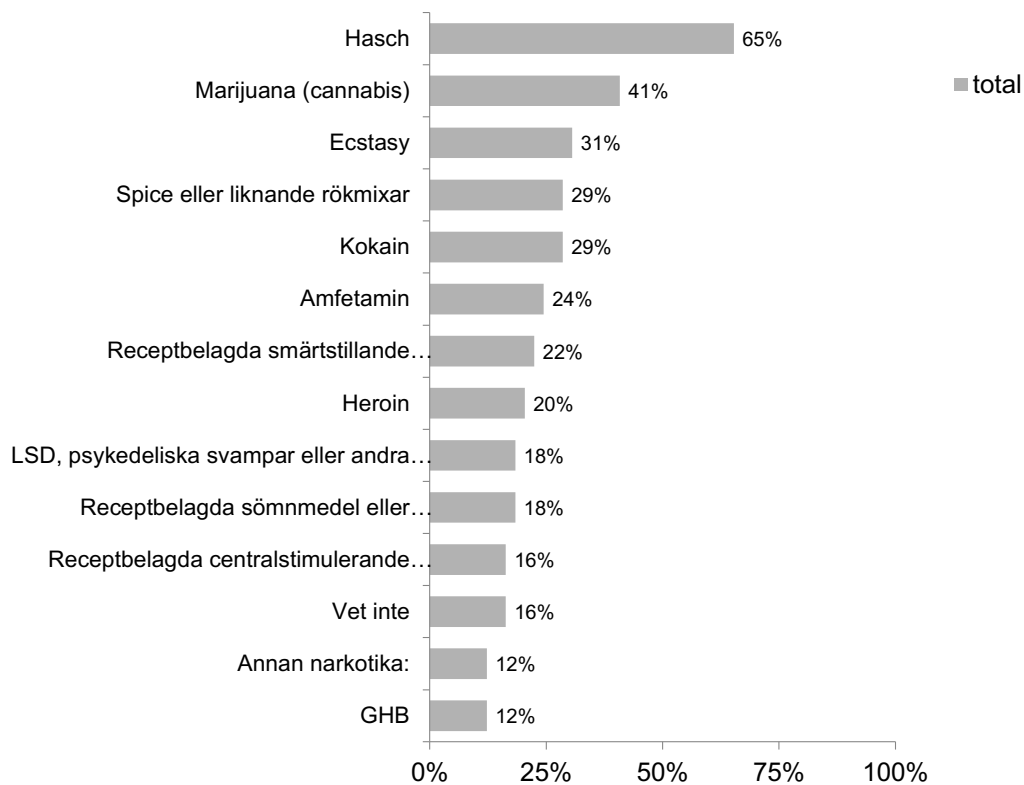
F8. Har du någon gång använt narkotika?

F8a. Andel som använt narkotika: jämförelse över tid

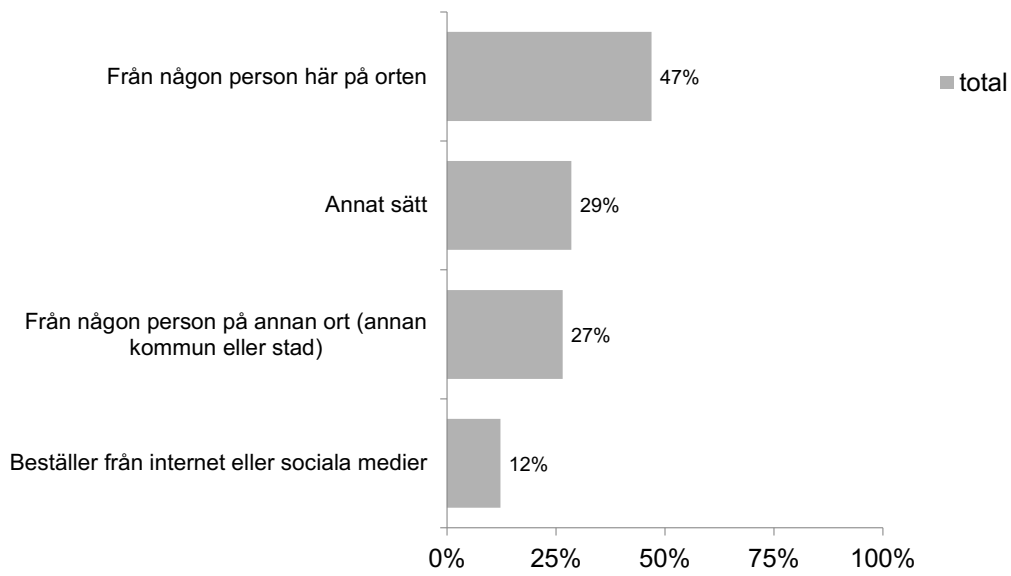

F8b. Vilken eller vilka typer av narkotika har du använt? Besvarades endast av de som någon gång använt narkotika

F8c. Hur fick du/får du tag på narkotika?

Besvarades endast av de som någon gång använt narkotika

Fördjupat om ungas hälsa

I Gävle kommuns hållbarhetsstrategi finns även ett målområde som handlar om jämställda och jämlika villkor. Inom ramen för detta målområde finns ett delmål som lyder "Alla i Gävle kommun har en jämställd och jämlik hälsa". Detta handlar bland annat om att utifrån ett hälsofrämjande synsätt öka frisk-och skyddsfaktorer för invånarna, samt om att utveckla åtgärder för att minska hälsoskillnader utifrån socioekonomiska faktorer och till särskilt utsatta grupper. Vad som framkommit i avsnittet "Hälsa" är att de flesta ungdomar i Gävle kommun mår bra, men att det också finns tydliga könsskillnader. Tjejer skattar sin hälsa som sämre än killar, och uppger i högre grad att de har regelbundna psykosomatiska besvär. Andelen tjejer som mår bra har även minskat över tid. Detta är dock inte unikt för Gävle kommun, utan liknande mönster syns även nationellt och i aktuell forskning.

Orsakerna till ökningen av psykisk ohälsa och psykosomatiska besvär bland unga i Sverige förklaras ofta, åtminstone till viss del, av den ökade individualiseringen i samhället. Vi har idag stora valmöjligheter, vilket är positivt, men samtidigt kan det vara så att förmågan att hantera dessa val inte har utvecklats i samma takt. En ytterligare förklaring som ofta nämns är en ökad skolstress, bland annat utifrån den reformerade grundskolan. Det finns även studier där ungdomar själva uttrycker att skolan är en viktig anledning till att de känner sig stressade och mår dåligt. Där lyfts skolarbetet som en källa till stress, och detta gäller särskilt tjejer.¹ Detta ser vi också i Gävles Lupp-resultat. Övriga saker som ofta omnämns i forskning som orsaker till den psykiska ohälsan bland unga är bland annat den tekniska utvecklingen, sociala normer och att unga har höga ambitioner och krav på sig själva.²

Eftersom ungas hälsa är ett prioriterat område i Gävle kommun har fördjupade analyser gjorts på området. Att fördjupat titta på vad som samvarierar med ungas hälsa kan vara viktigt för att få en förståelse kring hur det hänger samman med övriga frågor och för att rikta insatser mot de mest utsatta grupperna.

Vad samvarierar med ungas hälsa i Gävle?

Utöver att tjejer mår sämre än killar ser vi även att olika former av utsatthet tydligt samvarierar med hälsa. De ungdomar som utsatts för någon form av mobbning och/eller otrygga situationer/brott som hot, stöld eller våld, svarar även i lägre grad än övriga att de mår bra. Bland de ungdomar som utsatts för mobbning eller trakasserier under de senaste sex månaderna svarar exempelvis 36 % att de mår bra eller mycket bra. Bland övriga ungdomar är andelen klar högre, 70 %. De som utsatts för mobbning och/eller otrygga situationer uppger även i klart högre grad än övriga ungdomar att de har regelbundna psykosomatiska besvär, som stress, nedstämdhet och huvudvärk.

Det finns också samband mellan ungas hälsa och trivsel i skolan, och vad vi ser är att de unga som mår dåligt är mindre nöjda med skolan än övriga ungdomar. Bland de som skattar sin hälsa som mycket eller ganska dålig svarar exempelvis 40 % att de trivs med stämningen i sin skola, motsvarande andel bland övriga är 72 %.

¹ SOU 2009:64, SOU 2010:80, Folkhälsomyndigheten 2016: Skolprestationer, skolstress och psykisk ohälsa bland tonåringar, Folkhälsomyndigheten: Skolbarns hälsovanor i Sverige 2013/2014

² Barnombudsmannen 2015: Könsskillnader i skolresultat och psykisk ohälsa. Temarapport Max18

En ytterligare faktor som tydligt samvarierar med ungas hälsotillstånd är deras fritids-situation. Genom sambandsanalyser framgår att de unga som är missnöjda med sin fritid skattar sin hälsa som sämre i högre grad än de som är nöjda. De har även regelbundna psykosomatiska besvär i högre grad. De som mår dåligt svarar även i högre grad än övriga att de är missnöjda med utbudet av fritidsaktiviteter, och att de saknar fritidsaktiviteter där de bor. Detta ligger också i linje med vad tidigare publikationer visar. Exempelvis i en rapport från MUCF konstateras att möjligheten till en meningsfull fritid är en faktor som är betydelsefull för ungas hälsotillstånd. Unga som upplever att de har lagom med fritid har lägre risk att ha symptom på psykisk ohälsa jämfört med de som upplever att de har för lite eller för mycket att göra på fritiden, och det är även vanligare att unga som inte har symptom på psykisk ohälsa är nöjda med sin fritid.³

Skillnader i ungas hälsa

Studier visar också att befolkningens hälsa varierar beroende på bakgrund och ekonomiska förutsättningar. Som nämnt i inledningen till avsnittet finns det också hälsoskillnader mellan personer med funktionsnedsättning, hbtq-personer och vissa nationella minoriteter jämfört med den övriga befolkningen.⁴

Ekonomiska förutsättningar samvarierar med ungas hälsotillstånd

Som tidigare nämnt mår tjejer i Gävle kommun sämre än vad killar gör. Vad som också framgår genom sambandsanalyser är att ekonomi är en ytterligare faktor som tydligt samvarierar med hälsa. Vad vi ser är att resurssvaga⁵ unga i högre grad än övriga uppger att de har regelbundna psykosomatiska besvär. De skattar även sin hälsa som sämre än övriga. Detta går i linje med forskning, bland annat i rapporten "Hellre rik och frisk - om familjebakgrund och barns hälsa" konstateras att föräldrarnas socioekonomiska status (inkomst och utbildningsnivå) ger upphov till stora skillnader i barns hälsa.⁶

Genom sambandsanalyser utifrån ytterligare bakgrundsfaktorer framgår också att unga med en funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom skattar sin hälsa som sämre än övriga ungdomar. De har även regelbundna psykosomatiska besvär i högre grad. Även unga hbtq-personer⁷ skattar sin hälsa som sämre i högre grad än övriga ungdomar, och svarar i högre grad att de har regelbundna besvär med huvudvärk, stress, nedstämdhet och sömnsvårigheter.

Att på olika sätt fortsatt arbeta med att skapa en mer jämlik hälsa kan därmed vara viktigt för att förebygga och motverka ohälsa bland unga. I Statens offentliga utredning "Det handlar om jämlik hälsa" konstateras det att ojämlikhet i hälsa inte enbart kan lösas genom insatser för bättre levnadsvanor eller inom hälso- och sjukvården. Problem i skolan och arbetslöshet handlar i många fall om olika typer av ojämlikhet i förutsättningar, resurser och möjligheter.⁸ Att arbeta mot jämlika förutsättningar inom exempelvis skola/utbildning, fritid, boende och inom arbetsmarknaden är således även centralt i arbetet för en jämlik hälsa.

3 MUCF 2020: Ungas rätt till en meningsfull fritid

4 SOU 2016:55, Mörk, Sjögren & Svaleryd 2014: Hellre rik och frisk – om familjebakgrund och barns hälsa

5 De som svarat att de är mycket eller ganska missnöjda med sin egen ekonomi, att de är mycket eller ganska oroliga för sina föräldrars ekonomi och/eller att det hänt att de inte kunnat köpa saker som många andra i deras ålder gör

6 Mörk, Sjögren & Svaleryd 2014: Hellre rik och frisk – om familjebakgrund och barns hälsa

7 De som svarat att de har en annan sexualitet än heterosexuell och/eller att de har en annan könsidentitet än kille/tjej

8 SOU 2016:55: Det handlar om jämlik hälsa

Varför mår tjejer sämre än killar?

Som tidigare konstaterat mår tjejer i Gävle sämre än vad killar gör. Utifrån Lupp-enkätens frågor går det inte att avgöra varför tjejer mår sämre än killar. Däremot finns det en del rapporter som belyser könsskillnaderna i ungas hälsa, bland annat i en rapport från Folkhälsomyndigheten. Där tar man bland annat upp att tjejer är mer stressade och har högre krav på sig än killar när det kommer till skolan och betyg, och att detta är något som kan påverka hälsan. Det konstateras att tjejer mår sämre än killar, men samtidigt lyckas de bättre i skolan. Killar mår alltså bättre, men har i sin tur tydligt lägre studieresultat. Det innebär att sambandet mellan skolprestationer och psykisk ohälsa är komplext och påverkas av många faktorer.⁹

Annat som nämns, som kan påverka könsskillnader i hälsan, är biologiska faktorer, strukturella faktorer och förväntningar knutna till kön. Till strukturella faktorer hör bland annat utvecklingen på arbetsmarknaden och ökade utbildningskrav. För flera kvinnodominerade yrken har nämligen kraven på utbildning ökat under senare år. Folkhälsomyndigheten skriver att detta kan påverka ungas syn på framtiden, engagemang i skolan och upplevelsen av stress. Förväntningar knutna till kön handlar om att flickor och pojkar ställs inför olika möjligheter och hinder i sin vardag, och de har olika strävan att leva upp till ideal och normer som de möter.¹⁰ Det kan dock också vara bra att vara medveten om att normer och samhällets ideal kan påverka hur tjejer och killar rapporterar olika problem.¹¹

9 Folkhälsomyndigheten 2018: Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?

10 Barnombudsmannen 2015: Könsskillnader i skolresultat och psykisk ohälsa. Temarapport Max18

11 Mårdby mfl. 2010: "Ungas psykiska hälsa med ett genusperspektiv"

G. Arbete

I detta avsnitt ställs några frågor om arbete och företagande.

Arbetsmarknaden har de senaste åren förändrats och detta har påverkat unga i stor grad. Etableringsåldern har ökat och likaså har kraven på kompetens och utbildning kraftigt ökat. Enligt Folkhälsomyndigheten är en ökad medvetenhet bland unga om dessa krav och svårigheter något som påverkar ungas hälsa. Enligt flera studier oroar sig även många unga över framtiden och möjligheten att få ett arbete.¹

En fullföljd gymnasieutbildning är det viktigaste för att unga senare ska få ett arbete.² En annan sak som även kan vara viktig för kommunen är att arbeta för att fler ungdomar får möjligheten till arbetserfarenhet via extrajobb och sommarjobb, vilket också kan öka chanserna för en senare etablering på arbetsmarknaden.

I rapporten "Unga röster 2016" framkommer det också att många ungdomar efterfrågar mer praktik, mer information från skolan om hur arbetsmarknaden fungerar, mer studiebesök och möjligheten att få träffa olika personer som berättar om sina yrken.³

"Gör så det är lättare att skaffa extrajobb/sommarjobb (...)"

– Tjej, högstadiet

1 Se exempelvis: Linneuniversitet 2016 "Sveriges ungdomar om framtiden." eller Mentor & Ungdomar.se "Unga röster 2016."

2 Folkhälsomyndigheten 2018 "Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?"

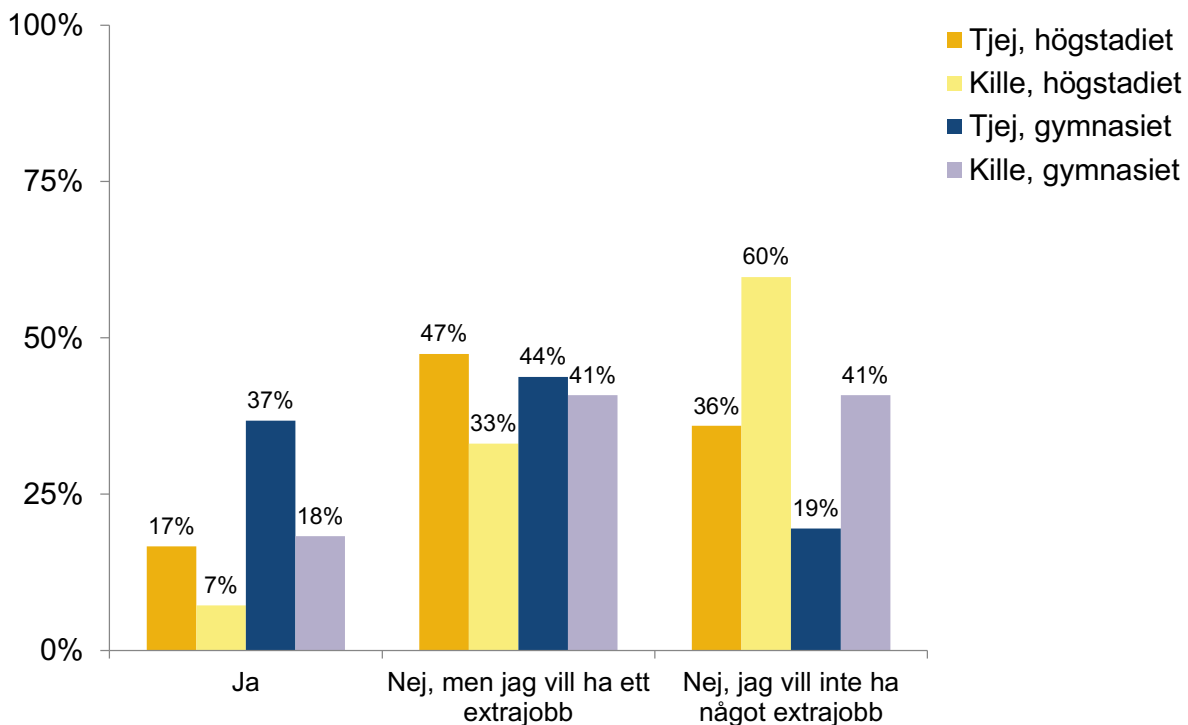
3 Mentor & Ungdomar.se "Unga röster 2016."

Extrajobb

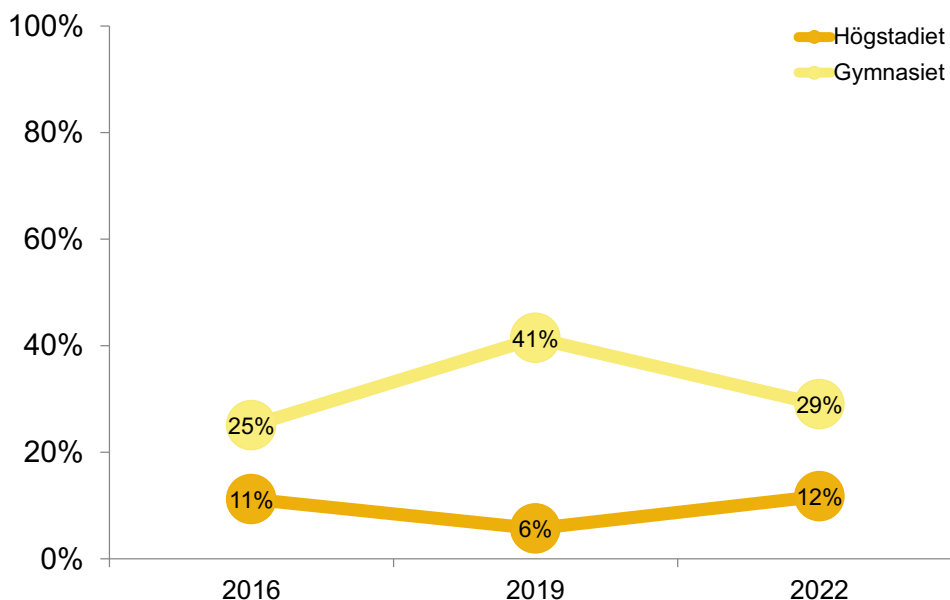
En andel om 12 % av högstadieungdomarna och 29 % av gymnasieungdomarna har ett extrajobb. Mellan 33-47 % svarar att de skulle vilja ha ett extrajobb. Tjejer i högstadiet är de som i högst grad svarar att de skulle vilja ha ett extrajobb medan tjejer i gymnasiet är de som i högst grad redan har ett extrajobb.

Andelen gymnasieungdomar med extrajobb är på en liknande nivå som år 2016, men lägre än år 2019. Även bland högstadieungdomarna är andelen på en liknande nivå som år 2016, men högre än år 2019. Jämförelserna med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

G1. Har du något extrajobb just nu?

G1a. Andel med extrajobb just nu: Jämförelse över tid

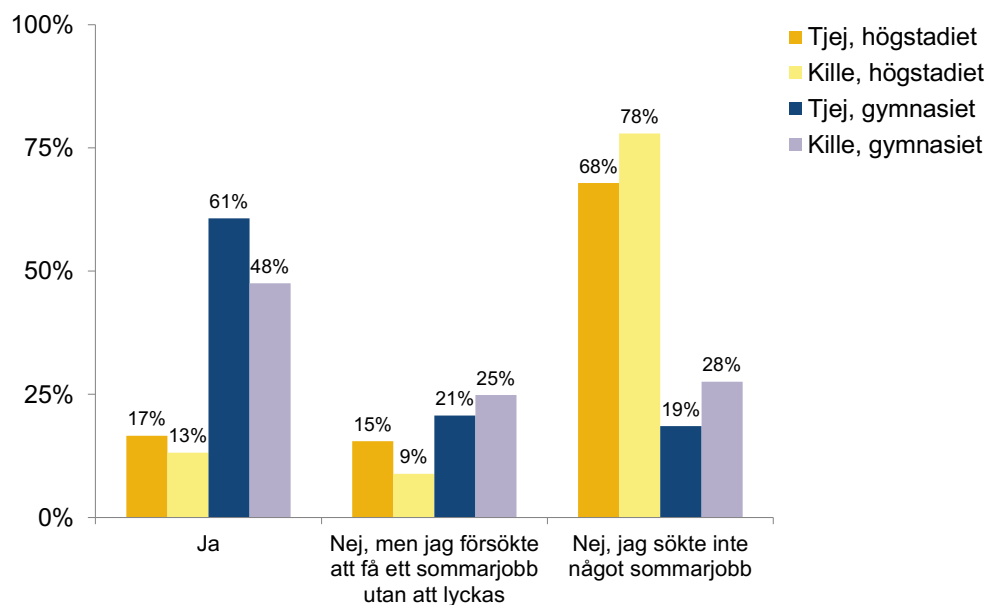

Sommarjobb

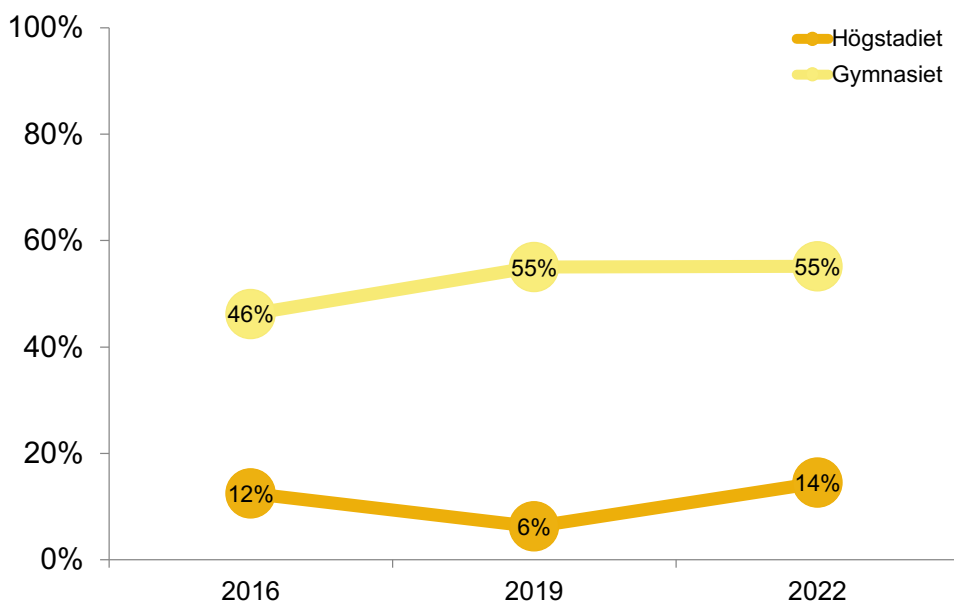
Andelen högstadieungdomar som har haft ett sommarjobb den senaste sommaren är 14 %. Det är på ungefär samma nivå som år 2016, men högre än år 2019. Andelen gymnasieungdomar som hade ett sommarjobb i somras, 55 %, har ökat sedan år 2016, men är på en liknande nivå som år 2019. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

Majoriteten av gymnasieungdomarna fick sitt sommarjobb genom att själva kontakta arbetsplatsen, se G2b på följande sida. Det vanligaste svaret bland högstadieungdomarna är att man fått jobbet genom någon i den egna familjen.

G2. Hade du ett sommarjobb i somras?

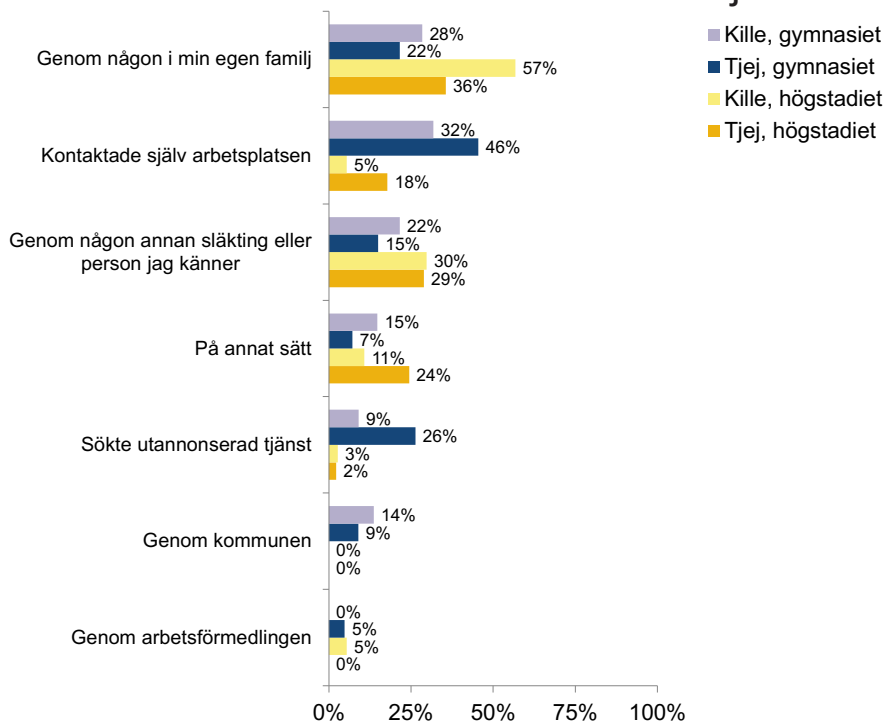

G2a. Andel med sommarjobb den senaste sommaren: Jämförelse över tid

G2b. Hur fick du ditt sommarjobb?

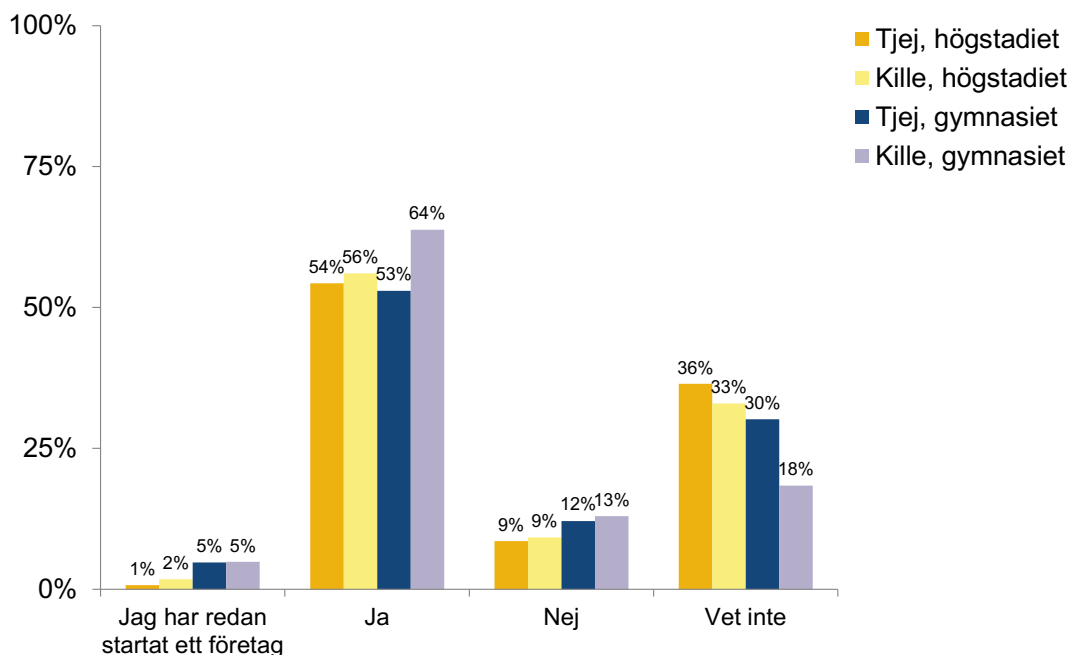
Besvarades endast av de som hade ett sommarjobb i somras

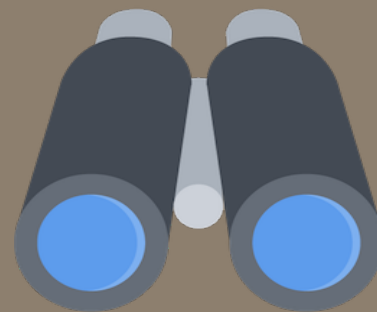
Inställning till eget företagande

Ungdomarna fick svara på en fråga om deras inställning till att starta eget företag. 55 % av högstadieungdomarna och 53-64 % av gymnasieungdomarna svarar att de skulle kunna tänka sig att starta eget i framtiden. 5 % av gymnasieungdomarna och 1-2 % av högstadieungdomarna svarar att de redan har ett eget företag.

G3. Skulle du kunna tänka dig att starta eget företag i framtiden?

”förändra skolsystemet för att positivt hjälpa elever. ekonomiska byggprojekt och enkel transporter av folk. jobba på att göra kommunen eko vänligt och öka turism.”

– Svar från kille i högstadiet på frågan om vad man skulle vilja påverka i kommunen

H. Framtid

I det sista avsnittet i Lupp-enkäten ställs frågor om hur ungdomarna ser på framtiden, vad de vill göra och huruvida de planerar att flytta från kommunen.

Som tidigare nämnts i avsnittet om arbete så oroar sig många ungdomar över framtiden. I rapporten ”Unga röster 2016” svarar hela 4 av 10 att de känner oro för framtiden. I samma studie framkommer det att oron ökar i takt med ungdomarnas ålder.¹ Flertalet studier påvisar att ungas oro inför framtiden är kopplat till bland annat studieresultat och jobbomöjligheter.

Även förändrade förutsättningar kopplat till rådande pandemi och klimatförändringarna är två ytterligare aspekter som kan bidra till oro bland unga, vilket bland annat tas upp i Bris rapport ”Hållbara liv: Om barnets rättigheter, barns uppväxtvillkor och samhällets ansvar”. I rapporten konstateras också att relationer, existentiella frågor och identitet är aspekter som kan skapa oro för framtiden bland unga. Även oro över att hitta en bostad lyfts som en sak som kan bidra till att unga oroar sig för framtiden.²

¹ Mentor & Ungdomar.se ”Unga röster 2016.”

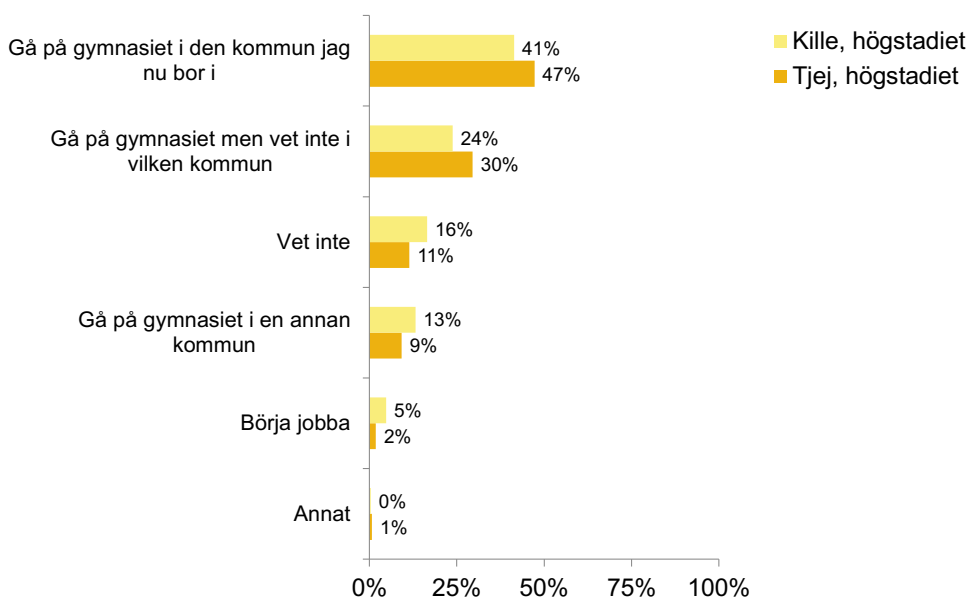
² Bris 2020: ”Hållbara liv: Om barnets rättigheter, barns uppväxtvillkor och samhällets ansvar”

Vad unga i högstadiet vill och tror de kommer göra

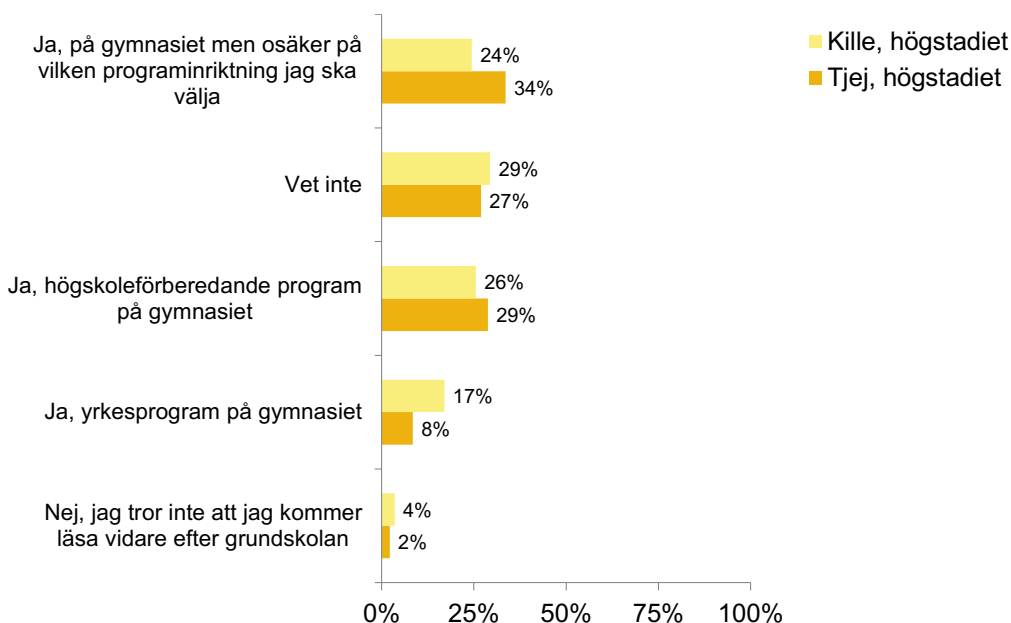
En stor majoritet av ungdomarna i högstadiet skulle helst gå en gymnasieutbildning (i kommunen eller på annan ort) efter grundskolan, se diagram H1a. En liten andel, 2-5 %, vill helst börja jobba.

Som det framgår i diagram H1b svarar en stor majoritet av högstadieungdomarna att de kommer läsa vidare på gymnasiet, direkt eller senare. 29 % av killarna och 27 % av tjejerna vet inte om de kommer läsa vidare efter grundskolan.

H1a. Vad skulle du helst vilja göra direkt efter grundskolan?

H1b. Tror du att du kommer läsa vidare efter grundskolan (direkt eller senare)?

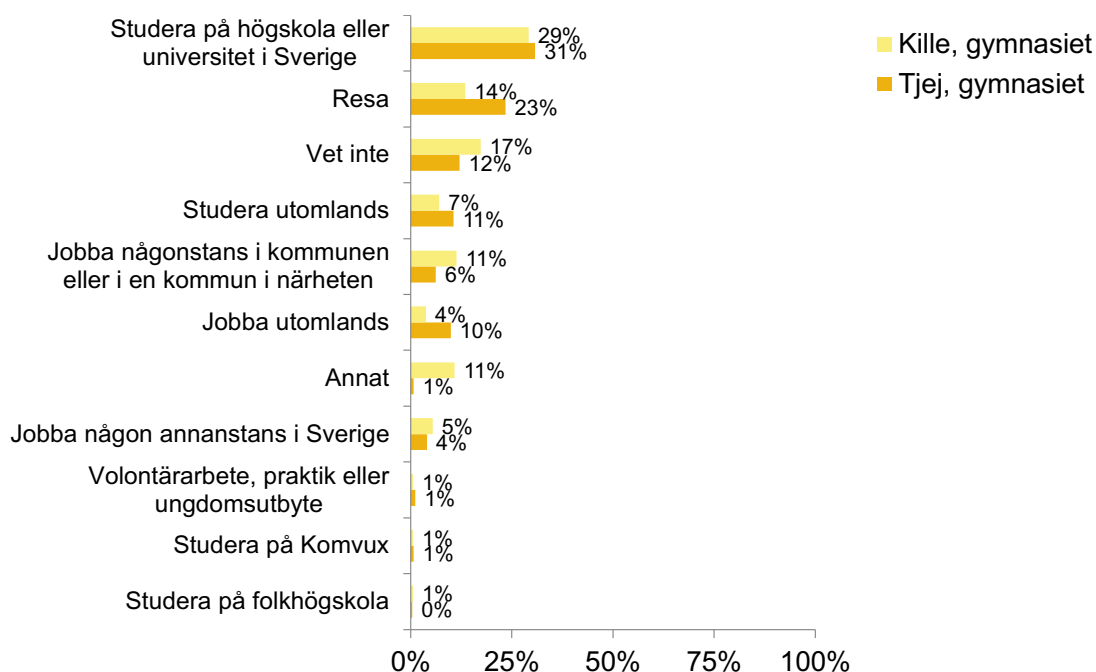

Vad unga i gymnasiet vill och tror de kommer göra

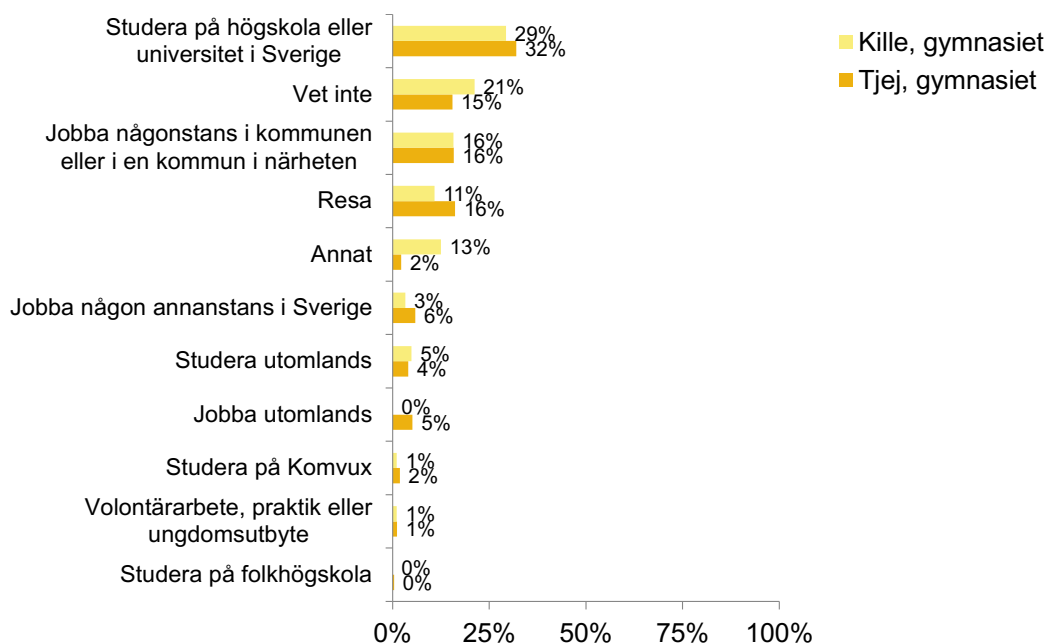
Cirka 30 % av både killarna och tjejerna i gymnasiet svarar att de helst vill studera på högskola eller universitet i Sverige efter gymnasiet, se diagram H1c. Det näst vanligaste svaret är att vilja resa. En större andel killar än tjejer vill helst börja jobba i kommunen eller i en kommun i närheten.

De flesta ungdomar tror att de kommer att studera på högskola eller universitet i Sverige direkt efter gymnasiet, se diagram H1d.

H1c. Vad skulle du helst vilja göra direkt efter gymnasiet?

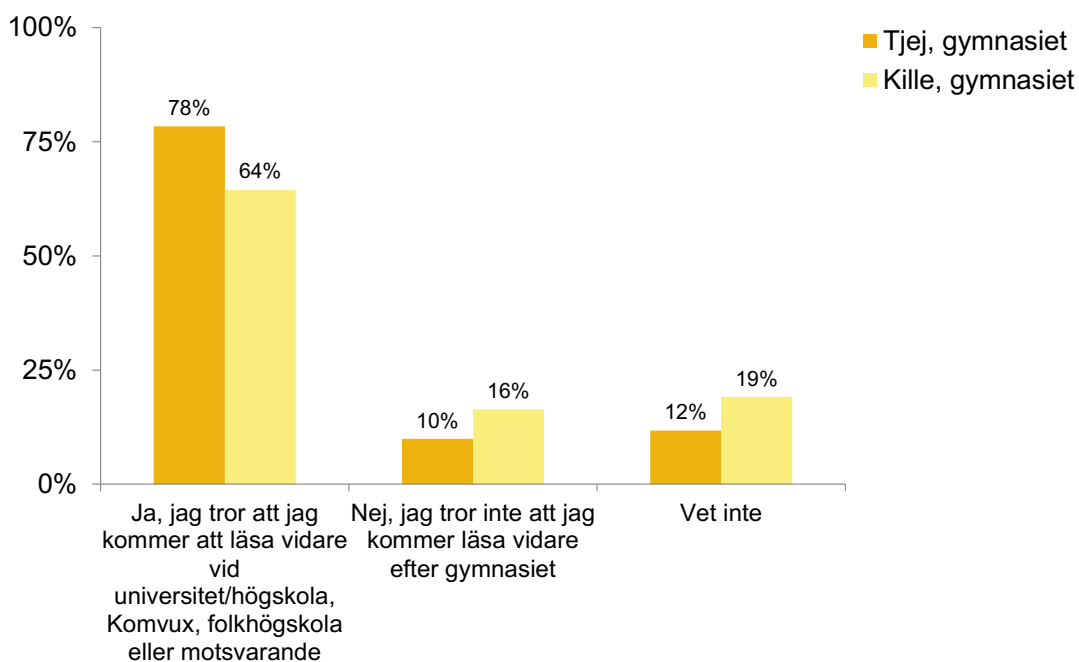

H1d. Vad tror du att du kommer göra direkt efter gymnasiet?

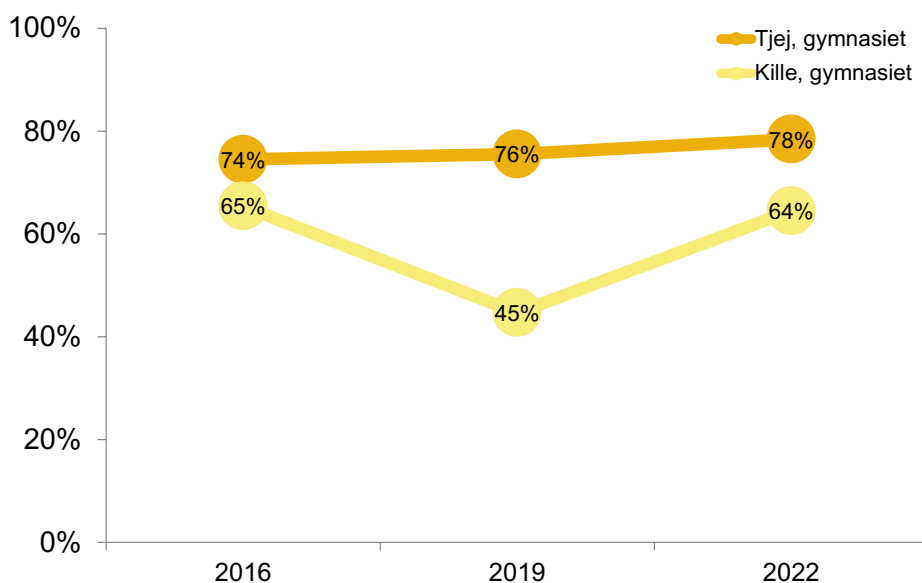

78 % av gymnasietjejerna och 64 % av gymnasiekillarna svarar att de tror de kommer att läsa vidare efter gymnasiet, direkt eller senare. Andelen killar som tror att de kommer läsa vidare är på en liknande nivå som år 2016, men högre än år 2019. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt. Andelen tjejer som tror att de kommer läsa vidare är relativt oförändrad över tid, men har ökat något.

H2. Tror du att du kommer läsa vidare efter gymnasiet, direkt eller senare?

H2a. Tror du att du kommer läsa vidare? Jämförelse över tid

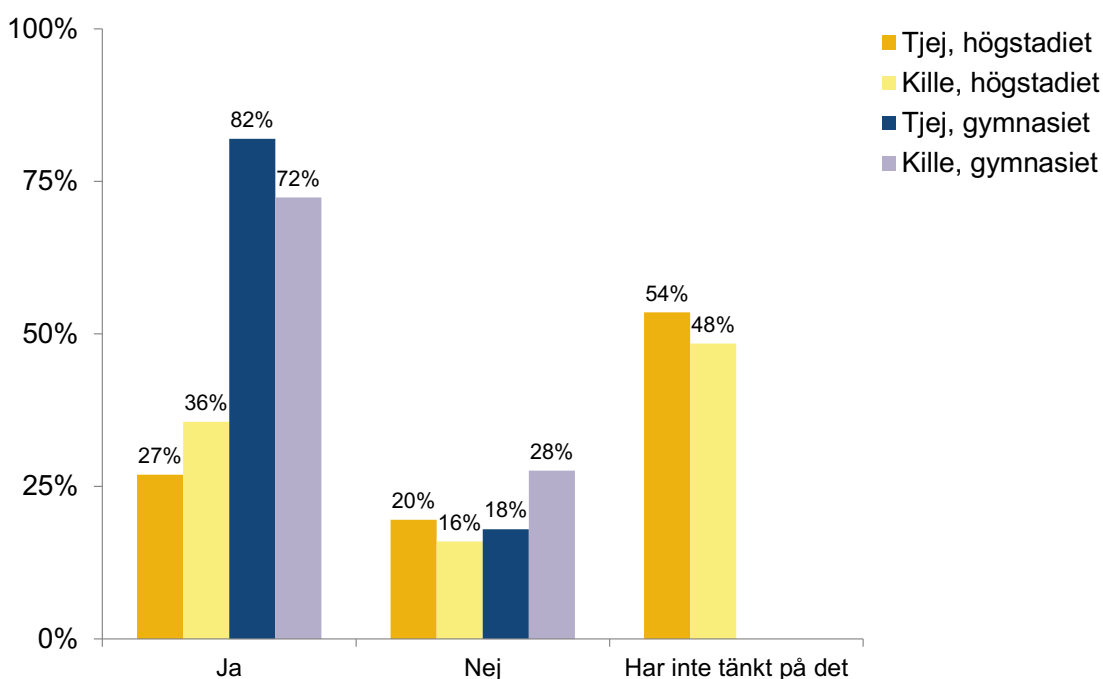

Flytta eller stanna i kommunen

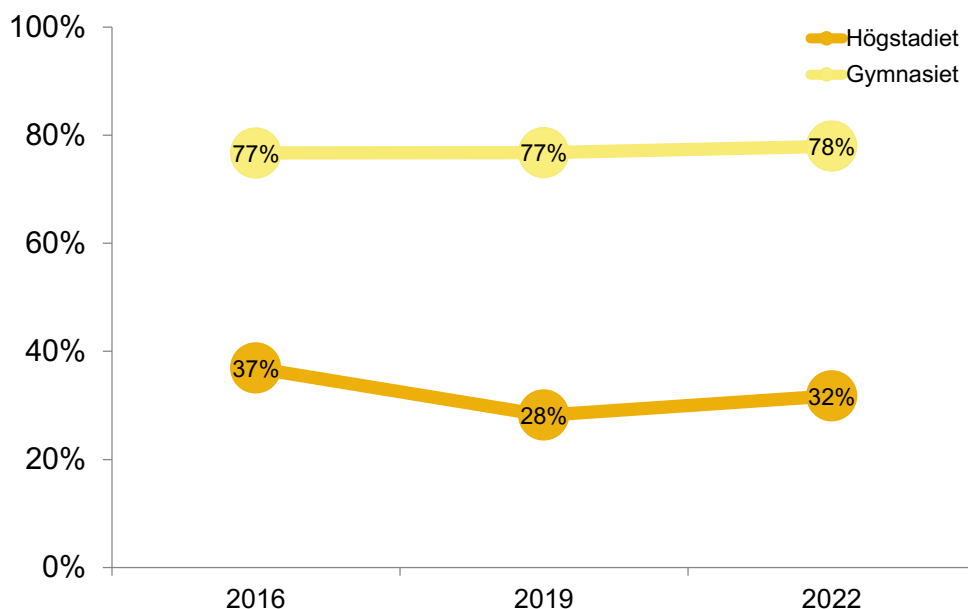
Andelen som tror att de kommer att flytta från kommunen där de bor är högst bland gymnasieeleverna, 78 % totalt. Strax över 30 % av högstadieleverna tror att de kommer att flytta. Tjejer i gymnasiet tror i högst grad att de kommer flytta, medan tjejer i högstadiet i lägst grad tror det.

Jämfört med år 2016 vill högstadieungdomarna flytta i något lägre grad.

H3. Tror du att du kommer att flytta från kommunen där du bor?

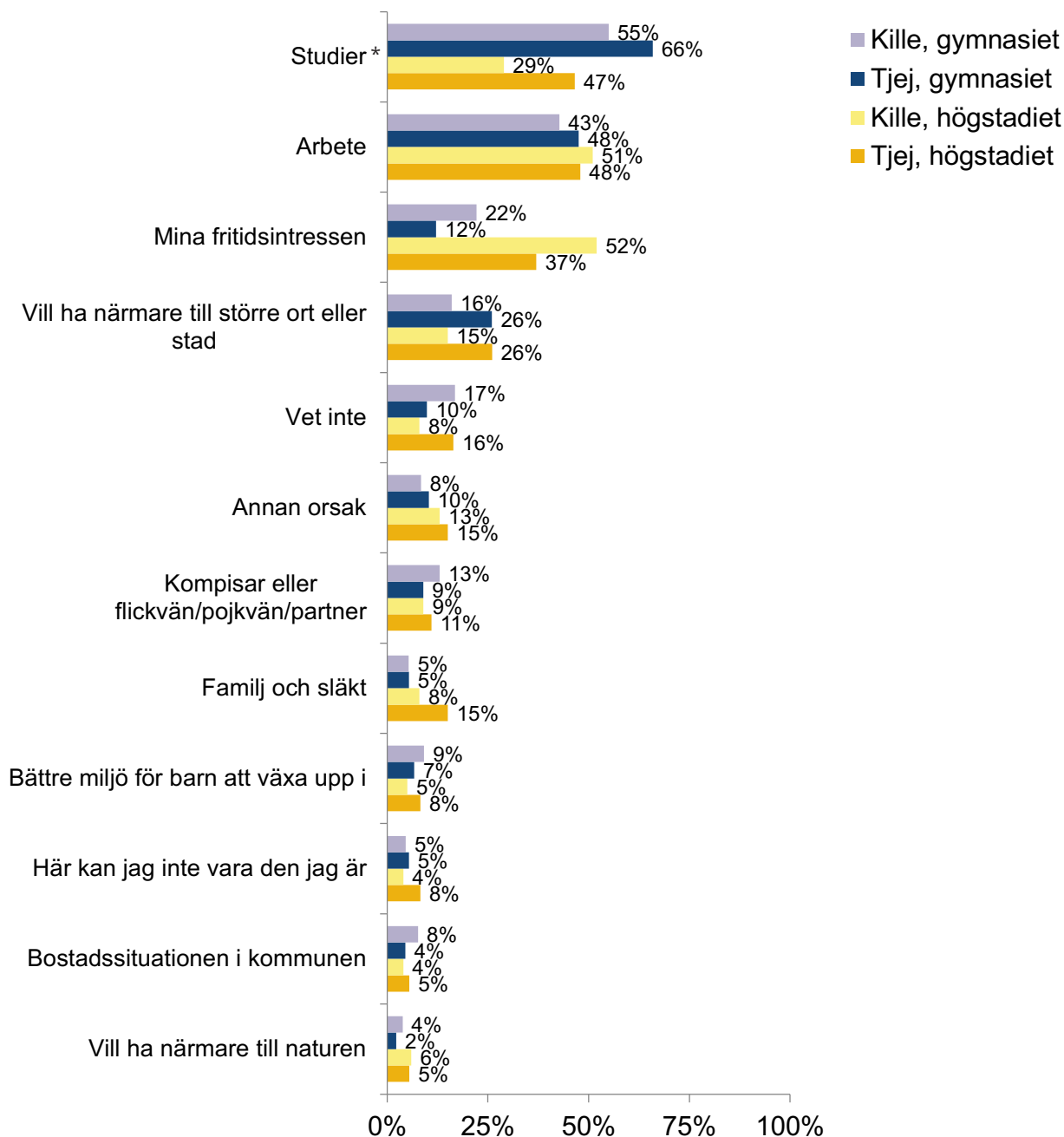

H3a. Andelen som tror de kommer flytta: Jämförelse över tid

De som svarade att de tror att de kommer flytta fick svara på en följdfråga om varför. De flesta anger att de tror de kommer flytta på grund av arbete eller fortsatta studier. En högre andel högstadieungdomar än gymnasieungdomar tror att de kommer flytta på grund av sina fritidsintressen. Mellan 15-26 % av ungdomarna tror att de kommer flytta på grund av att de vill ha närmare till större ort eller stad.

H4. Av vilken anledning tror du att du kommer flytta från kommunen? Besvarades endast av de som tror de kommer flytta

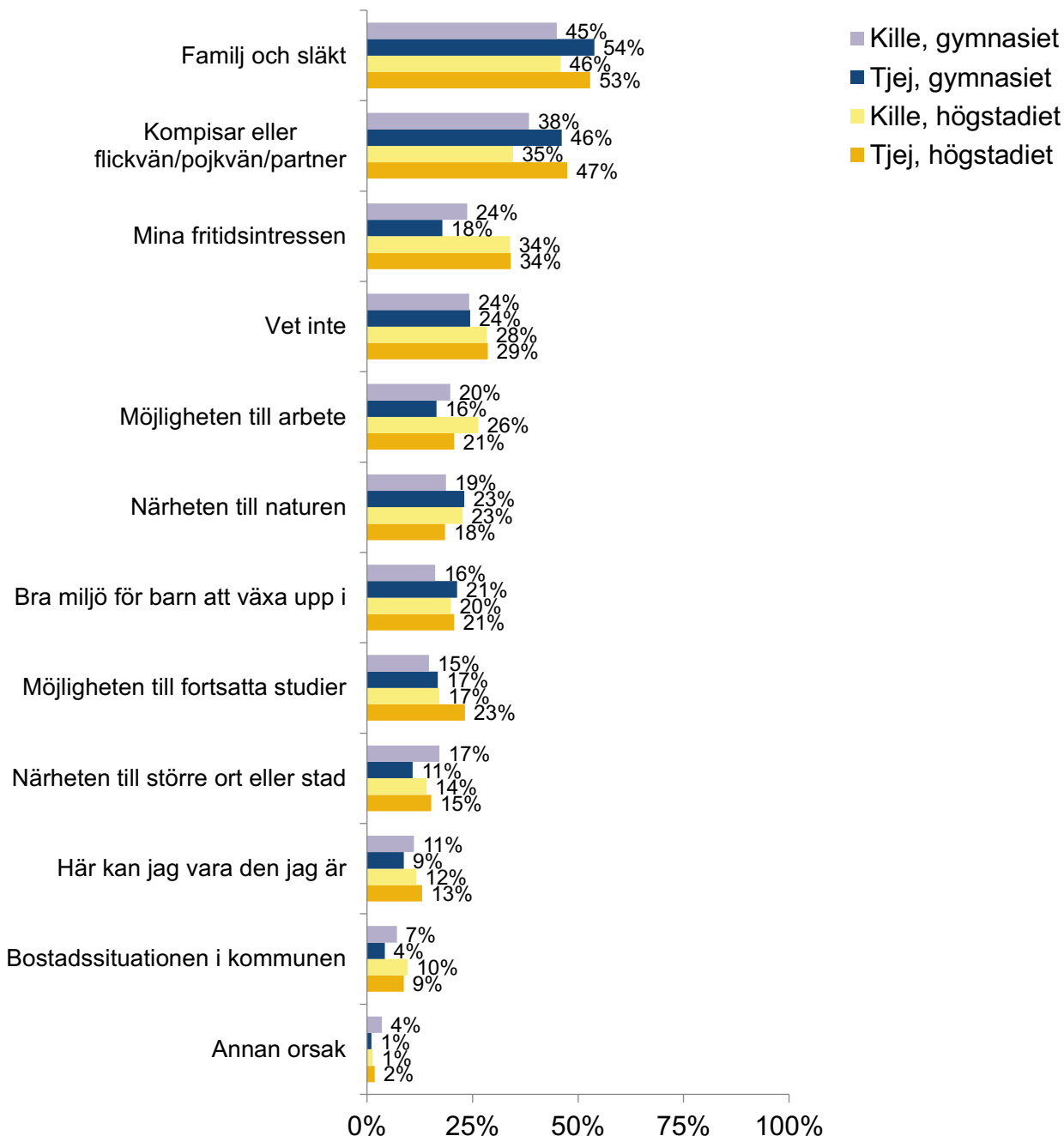

*Svartalernativet är "Fortsatta studier" i gymnasieenkäten.

Det bästa med kommunen

I Lupp-enkäten ställdes en fråga om vad som är det bästa med att bo i Gävle kommun. Familj och släkt samt kompisar och partner är det som störst andel anger. Högstadiungdomarna har i högre grad än gymnasieungdomarna svarat "Mina fritidsintressen".

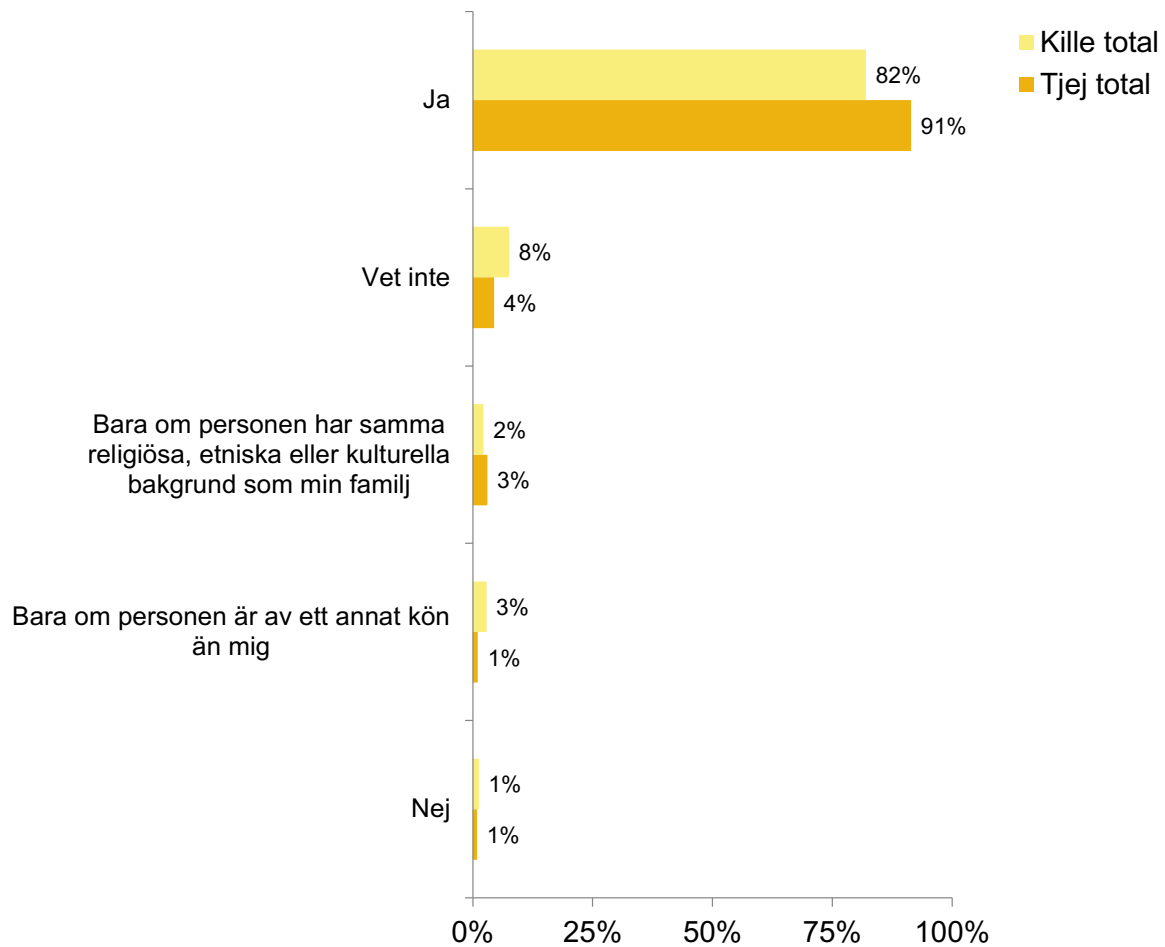
H5. När du tänker på hur det är att bo i din kommun, markera det eller de alternativ som du tycker är det bästa med att bo i din kommun?

Vilka unga får gifta sig med

I enkäten ställdes även en fråga om huruvida ungdomarna får gifta sig med vilka de vill. 82 % av killarna och 91 % av tjejerna svarar att de får det se diagram H6 nedan. 4-8 % svarar att de inte vet.

H6. Får du gifta dig med vem du vill?

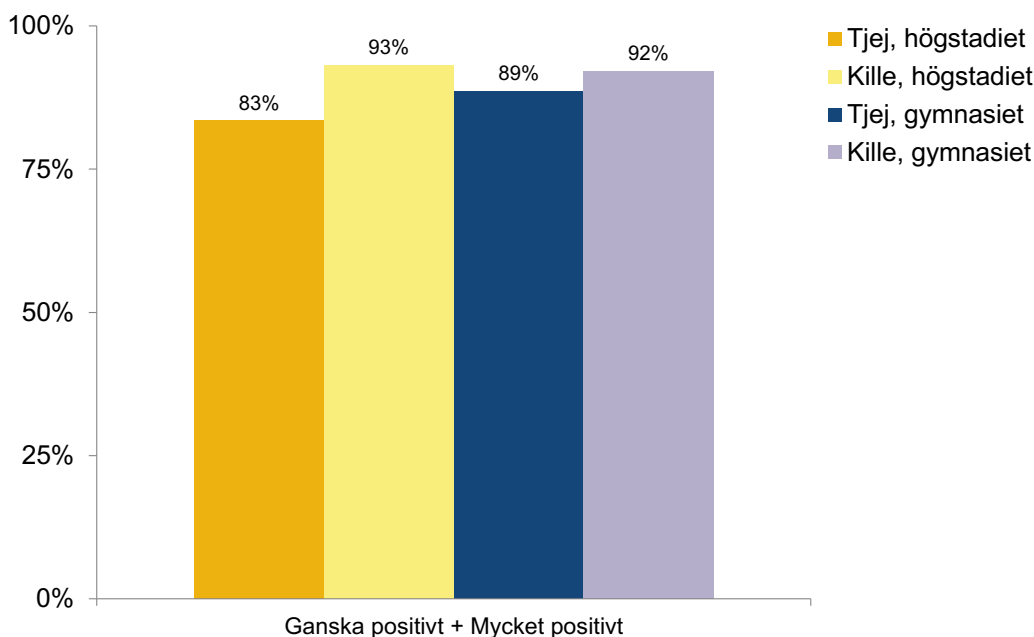
Framtid

En stor andel, 83-93 % av högstadieungdomarna och 89-92 % av gymnasieungdomarna, svarar att de ser mycket eller ganska positivt på framtiden. Tjejer i högstadiet ser positivt på framtiden i lägre grad än övriga.

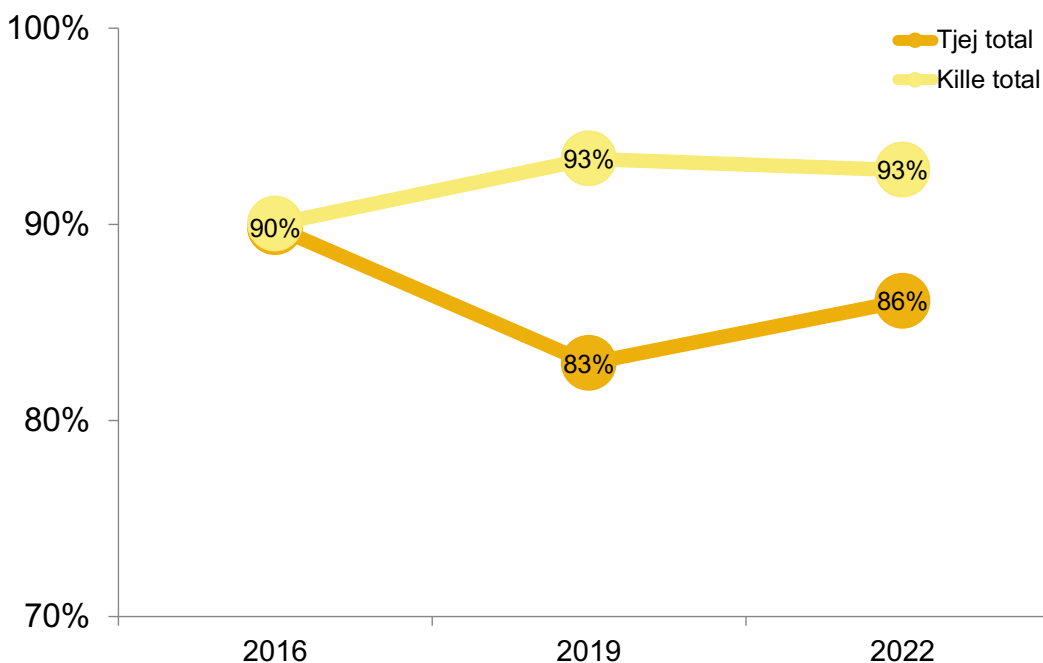
Andelen tjejer med en positiv syn på framtiden är något lägre än år 2016, men på en liknande nivå som år 2019. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt. Andelen killar med en positiv syn på framtiden är relativt oförändrad över tid.

H7. Hur ser du på framtiden?

Andel som svarat ganska positivt och mycket positivt

H7a. Hur ser du på framtiden? Andel ganska + mycket positivt. Jämförelse över tid

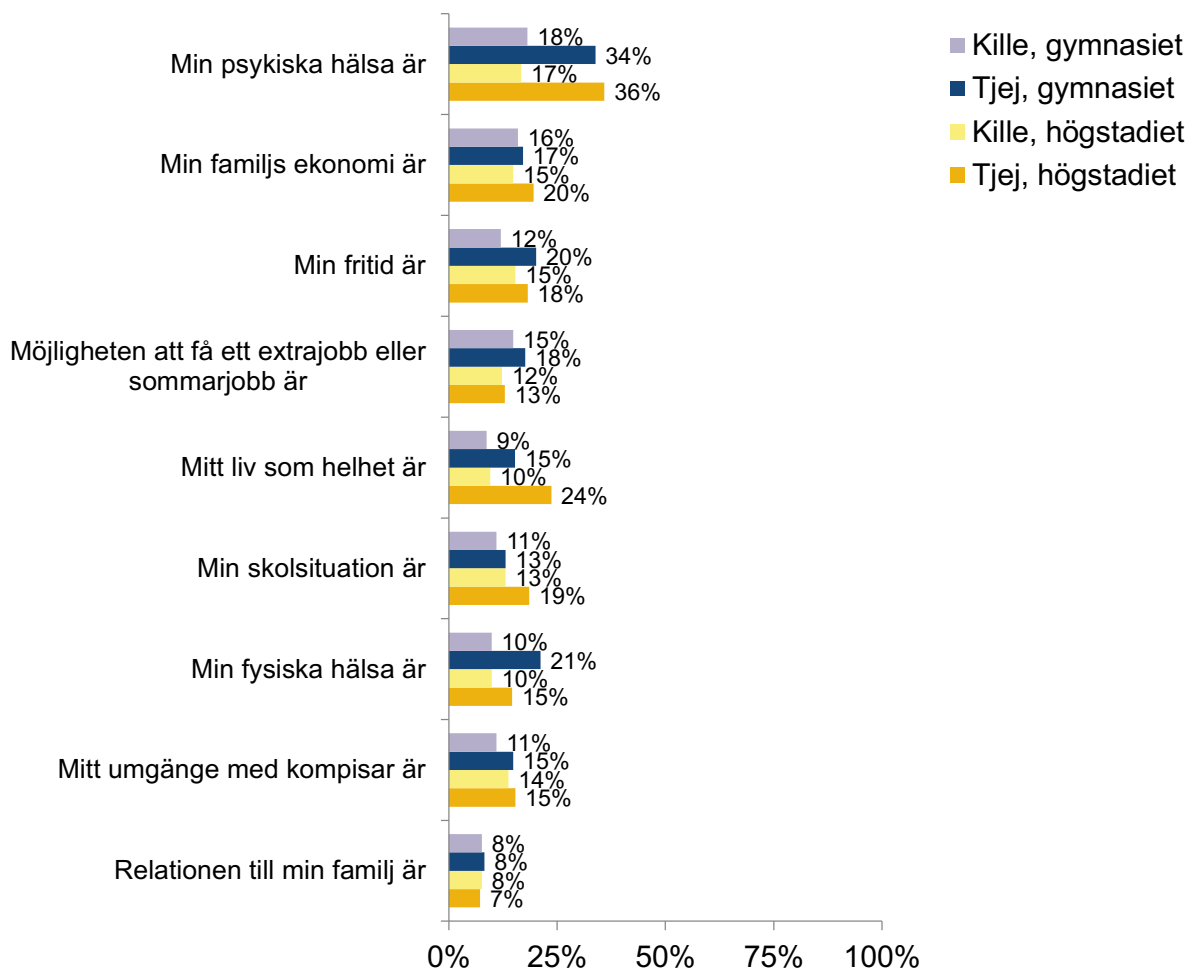

Corona-pandemin

Det ställdes även en fråga om hur ungdomarna påverkats av Corona-pandemin.

Utifrån diagrammet nedan kan vi se att relativt många unga tycker att deras psykiska hälsa har blivit sämre på grund av pandemin, speciellt tjejerna. Tjejer svarar även i högre grad än killar att deras fysiska hälsa samt livet som helhet blivit sämre. Högstadietjerna svarar i högst grad att deras skolsituation blivit sämre.

H8. Om du tänker på hur det är nu och hur det var innan Corona-pandemin började – På vilket sätt har ditt liv förändrats på grund av Corona-pandemin? Andel som svarat "Lite sämre" eller "Mycket sämre".

H9. Vill du tillägga något om hur Corona-pandemin har påverkat dig?

"Den påverkade mig negativt då vi inte fick spela några hockeymatcher...."

- Kille, gymnasiet

"Blivit mindre social."

-Tjej, gymnasiet

"Jag är mer orolig för att bli sjuk."

- Kille, högstadiet

"Jag har börjat ta avstånd från människor, speciellt mina klasskamrater och lärare."

-Tjej, högstadiet

"Jag uppskattar mer i vardagen som inte var självklart under Corona, träffa släkt, vänner och kunna åka tåg och vistas ute i affärer och sådant."

- Tjej, gymnasiet

Referenslista

- Amnå Erik, Ekström Mats & Stattin Håkan 2016: Ungdomars politiska utveckling
- Barnombudsmannen 2015: Könsskillnader i skolresultat och psykisk ohälsa. Temarapport Max18
- Bris 2020: "Hållbara liv: Om barnets rättigheter, barns uppväxtvillkor och samhällets ansvar"
- Brottsförebyggande rådet 2009: Grövre våld i skolan
- Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning: CAN:s nationella skolundersökning 2022
- Folkhälsomyndigheten 2016: Skolprestationer, skolstress och psykisk ohälsa bland tonåringar
- Folkhälsomyndigheten 2018: Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017-2018
- Folkhälsomyndigheten 2018: Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?
- Kommittédirektiv 2014:111. Demokratisk delaktighet och inflytande över det politiska beslutsfattandet
- Länsstyrelsen Västerbotten 2015: Idrott och normer
- Mentor & Ungdomar.se 2016: Unga röster 2016. Tema: integration
- Mind 2018: En rapport om ungas psykiska hälsa
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor 2007: Fokus 07: En analys av ungas hälsa och utsatthet
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor 2010: Fokus 10: Om ungas inflytande
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor 2013: Fokus 13: Unga och jämställdhet
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor 2014: Fokus 14 - Om ungas fritid och organisering
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor 2019: Fokus 19: Det vore ju roligt om ni frågade någon gång
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor 2019: Fokus 19: Ungas möjlighet till inflytande på lokal nivå
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor: Ung idag 2020: Ungas rätt till en meningsfull fritid
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor 2021: Fokus 21: Om ungas samhällsengagemang
- Mårdby mfl. 2010: Ungas psykiska hälsa med ett genusperspektiv
- Mörk, Sjögren & Svaleryd 2014: Hellre rik och frisk – om familjebakgrund och barns hälsa
- Regeringens proposition 2013/14:191. Med fokus på unga - en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande
- Rädda Barnen 2008: Vems röst väger mest? Barn och vuxna om elevinflytande i skolan
- SCB 2020: Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige
- Skolinspektionen 2010: Framgång i undervisningen
- Skolinspektionen 2020: Grundskolors arbete med jämställdhet
- Skolverket 2009: Grövre våld i skolan
- Skolverket 2011: Utvärdering av metoder mot mobbning
- SOU 2009:64 Flickor och pojkar i skolan - hur jämställt är det?
- SOU 2016:5: "Låt fler forma framtiden" del A
- SOU 2016:55: Det handlar om en jämlik hälsa
- Statens medieråd: Ungar och medier 2019
- Sveriges Kommuner och Landsting 2014: Ungas inflytande och delaktighet
- Sveriges Kommuner och Landsting 2015 Utbildning - Nyckeln till arbete
- Sveriges Kommuner och Landsting 2018: Maskulinitet och jämställd skola: Arbete för ökad trygghet och bättre studieresultat.

